

Kijk op de Wijk Van solidariteit en eigen kracht

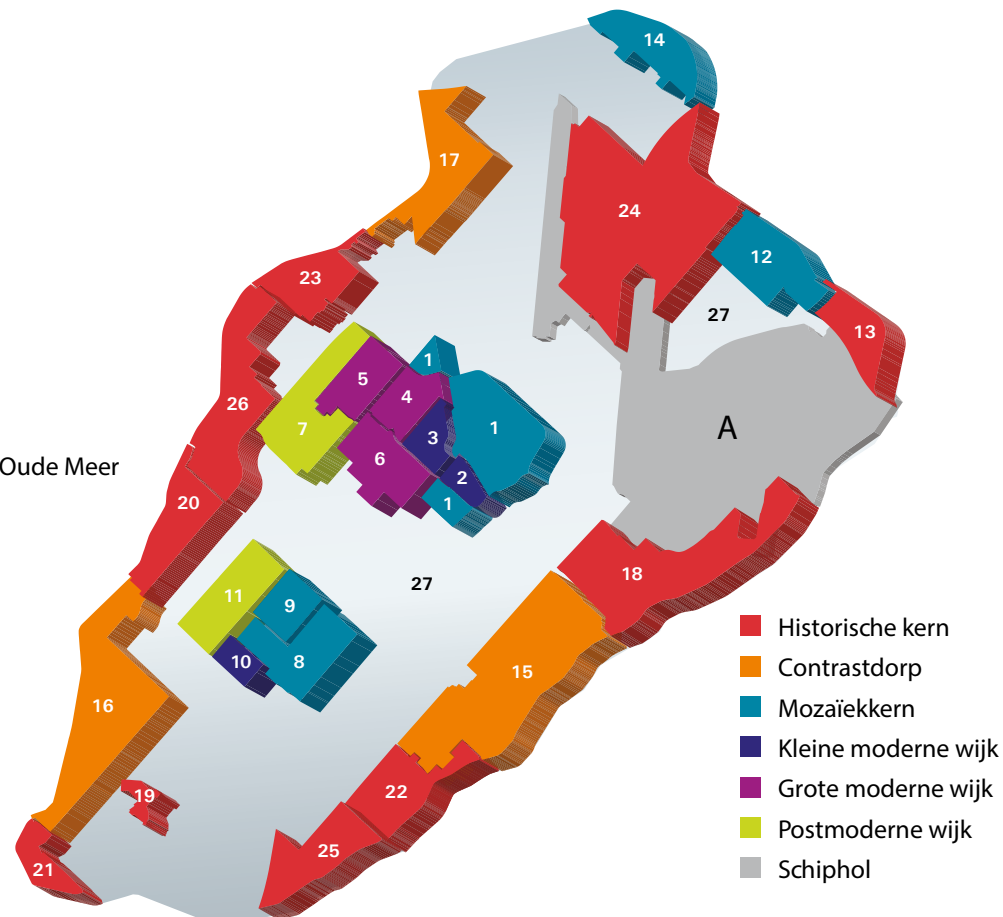
Een onderzoek naar sociale draagkracht en
kwetsbaarheid in Haarlemmermeer

Overzichtskaart Deel 2: Wijktypen

- 1 Hoofddorp Centrum
- 2 Hoofddorp Graan voor Visch
- 3 Hoofddorp Pax
- 4 Hoofddorp Bornholm
- 5 Hoofddorp Overbos
- 6 Hoofddorp Toolenburg
- 7 Hoofddorp Floriande
- 8 Nieuw-Vennep Centrum
- 9 Nieuw-Vennep Welgelegen
- 10 Nieuw-Vennep Linqenda
- 11 Nieuw-Vennep Getsewoud
- 12 Badhoevedorp
- 13 Nieuwe Meer
- 14 Zwanenburg

- 15 Rijsenhout
- 16 Lisserbroek
- 17 Vijfhuizen
- 18 Aalsmeerderbrug / Rozenburg / Oude Meer
- 19 Abbenes
- 20 Beinsdorp
- 21 Buitenkaag
- 22 Burgerveen
- 23 Cruquius
- 24 Lijnden / Boesingheliede
- 25 Weteringbrug
- 26 Zwaanshoek
- 27 Landelijk gebied
- A Schiphol

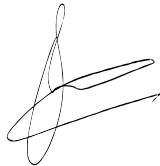
Voorwoord

Haarlemmermeer is een welvarende en zeer ondernemende gemeente. Onze bevolking is relatief jong en gezond en beschikt over veel 'eigen kracht'. De welvaart van de afgelopen jaren heeft ons onafhankelijker, vrijer en zelfstandiger gemaakt. Daardoor vergeten wij soms dat we ook afhankelijk zijn van anderen. Want wij worden allemaal een keer oud, we kunnen allen eens getroffen worden door een ongeluk of in recessietijd onze baan kwijtraken. Kwetsbaarheid hoort nu eenmaal bij het bestaan; zo ook onderlinge solidariteit en elkaar bijstaan in noodsituaties.

De komende jaren gaat er veel veranderen in het sociaal domein. Veel meer dan tot op heden zal de overheid een beroep doen op de 'eigen kracht' en 'eigen verantwoordelijkheid' van burgers. Bij ziekte, werkloosheid of andere vormen van tegenslag zullen Haarlemmermeesters meer aangesproken worden op wat zij zelf of hun naasten kunnen bijdragen. Er wonen in onze gemeente echter ook mensen, die zich in een kwetsbare situatie bevinden, over weinig of geen 'eigen kracht' beschikken en nauwelijks terug kunnen vallen op een sociaal netwerk.

Om te weten hoe we als gemeente het nieuwe lokale sociaal beleid in moeten richten, en wanneer we meer van burgers zelf mogen vragen of juist minder, heeft het college van B&W opdracht gegeven om onderzoek te doen naar solidariteit en 'eigen kracht' in onze gemeente. In dit vierde deel in de reeks Kijk op de Wijk vindt u de resultaten van dit onderzoek.

Namens het college van burgemeester en wethouders beveel ik deze publicatie van harte aan.

Th. L. N. Weterings,
Burgemeester Haarlemmermeer

Hoofddorp, augustus 2014

Inhoudsopgave

DEEL 1

Van solidariteit *naar* eigen kracht

1.1	Algemene Inleiding.....	6
1.2	Een korte sociale geschiedenis van de jonge Haarlemmermeerpolder (1852-1920).....	12
1.3	Van participatiesamenleving 'avant la lettre' naar centrale verzorgingsstaat (1920-1965).....	16
1.4	De dialectiek van de verzorgingsstaat: solidariteit leidt tot individualisering, individualisering ondermijnt traditionele solidariteit (1965-2014)	18
1.5	Sociale netwerken, kwetsbaarheid en vangnetten in hedendaags Haarlemmermeer	22
1.6	Algemene conclusies en signalen	26

DEEL 2

Wijktypen

2.1	Historische kernen.....	32
2.2	Contrastdorpen.....	36
2.3	Mozaïekkernen	38
2.4	Kleine moderne wijken	42
2.5	Grote moderne wijken	44
2.6	Postmoderne wijken.....	48

DEEL 3

Wijken en kernen

3.1	Inleiding, leeswijzer en verantwoording	52
3.2	Haarlemmermeer	56
3.3	Aalsmeerderbrug, Rozenburg en Oude Meer	58
3.4	Abbenes	60
3.5	Badhoevedorp en Nieuwe Meer	62
3.6	Beinsdorp	64
3.7	Buitenkaag	66
3.8	Burgerveen en Leimuiderbrug	68
3.9	Cruquius	70
3.10	Hoofddorp	72
3.10.1	Bornholm	74
3.10.2	Centrum	76
3.10.3	Floriande	78
3.10.4	Graan voor Visch	80
3.10.5	Overbos	82
3.10.6	Pax	84
3.10.7	Toolenburg	86
3.11	Lijnden en Boesingheliede	88
3.12	Lisserbroek	90
3.13	Nieuw-Vennep	92
3.13.1	Centrum	94
3.13.2	Getsewoud	96
3.13.3	Linguenda	98
3.13.4	Welgelegen	100
3.14	Rijsenhout	102
3.15	Vijfhuizen	104
3.16	Weteringbrug	106
3.17	Zwaanshoek	108
3.18	Zwanenburg	110

Bijlagen

4.1	Onderzoeksverantwoording	114
4.2	Begrippenlijst	118
4.3	Literatuurlijst	120

Kijk op de Wijk

Deel 1: Van solidariteit *naar* eigen kracht

Een sociale geschiedenis van de polder en een doorkijk naar mogelijkheden en drempels voor toekomstig sociaal beleid.

1.1 Algemene inleiding

Op 13 september 2013 kopte de voorpagina van de Volkskrant: “De verzorgingsstaat is dood, leve de participatiesamenleving.” In zijn eerste troonrede had koning Willem-Alexander de al eerder aangekondigde dood van de oude verzorgingsstaat bevestigd en de nieuwe participatiesamenleving officieel ingeluid: ‘iedereen die dat kan, dient eigen verantwoordelijkheid te nemen voor haar of zijn eigen leven en omgeving’.

We staan aan de vooravond van een grote verandering in het lokale sociale beleid. Dat de beoogde decentralisaties van het ‘sociaal domein’ grote organisatorische en financiële gevolgen hebben voor gemeenten is inmiddels duidelijk; naar de uitwerking van deze maatregelen op de (lokale) samenleving is het vooralsnog gissen. Dat de samenleving zal veranderen staat buiten kijf en is ook de bedoeling! In landelijke en lokale beleidsstukken wordt nadrukkelijk gesproken over een heuse transformatie. Met de term ‘Eigen kracht!’ worden burgers opgeroepen om meer eigen initiatief te tonen in het nieuw te vormen ‘sociaal domein’. De banden en relaties tussen inwoners dienen hechter te worden. In geval van nood of behoefte aan ondersteuning moet ‘de samenleving’ zich meer dan nu gaan bekommeren om een kwetsbaar familielid, vriend of buur en meer en vaker hulp verlenen. De overheid – nationaal en lokaal – stelt zich in het vernieuwde ‘sociaal domein’ terughoudend op en verlangt meer eigen initiatief en activiteit van de nieuwe ‘participatiesamenleving’.

Participatiesamenleving

Het woord ‘*participatiesamenleving*’ als alternatieve samenlevingsvorm voor de verzorgingsstaat mag nieuw klinken, zo nieuw is het niet. Wim Kok gebruikte de term voor het eerst aan het begin van de jaren ‘90. Als minister van Financiën in het kabinet Lubbers III moest hij de sterk opgelopen kosten van de WAO terugdringen; het kabinet diende meer arbeidsongeschikten aan het werk te krijgen. Het participatie-‘idee’ was al eerder, in de jaren ‘80, geïntroduceerd door CDA-minister Elco Brinkman onder de noemer zorgzame samenleving. Aan het begin van deze eeuw haalde premier Balkenende de term ‘*participatiesamenleving*’ opnieuw naar voren als vertaling van ‘civil society’. Met dit begrip verwijst de Amerikaanse socioloog en communautair denker Etzioni naar een samenleving waarin normen en waarden onderling worden gedeeld en waarin gemeenschappelijkheid vorm krijgt in de directe leefomgeving: in eigen buurt of wijk en op scholen. De term ‘*participatiesamenleving*’ dook in 2007 opnieuw op bij de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), toen participatiewet genoemd. Het kabinet Rutte II heeft met de decentralisaties van het ‘sociaal domein’ idee én begrip nieuw leven ingeblazen en nu ook uitgebreid naar andere pijlers van de verzorgingsstaat.

Sociaal domein

‘Sociaal domein’ is wél een nieuwe naam. Het duidt soms de komende vernieuwing aan van wat in de tijd van de verzorgingsstaat nog ‘lokaal sociaal beleid’ heette. Maar het kan ook duiden op de beoogde omvorming van verzorgingsstaat in participatiesamenleving.

Het woord ‘verzorgingsstaat’ kent eenzelfde dubbele betekenis. Het kan staan voor centrale overheidsarrangementen én voor een samenlevingsvorm, waar een democratisch verkozen overheid garant staat voor het collectieve sociale welzijn van al haar onderdanen. De dubbelheid van beide termen is geen toeval. Het politieke en maatschappelijke debat over verworvenheden én tekortkomingen van de verzorgingsstaat heeft zich de afgelopen veertig jaar vooral langs twee dimensies afgespeeld: enerzijds een meer bestuurskundige dimensie, vooral gericht op organisatie- en financieringsvraagstukken, en anderzijds een meer inhoudelijke dimensie over sociale en politieke vraagstukken. Vanuit bestuurskundige kant bezien zijn de decentralisaties een reorganisatie en bezuinigingsopgave in het sociale beleid. Een verschuiving derhalve van centrale financiering (en soms ook uitvoering) naar lokale uitvoering met als doel meer maatwerk, meer effectiviteit en wellicht goedkopere uitvoeringskosten. Bezien vanuit de politieke en sociale dimensie zijn zij een aanpassing van de naoorlogse verzorgingsstaat aan de veranderde sociale structuren en politieke ontwikkelingen van de afgelopen zestig jaar.

Van solidariteit naar eigen kracht

Een derde meer sociaal-filosofische of waardendimensie bleef in de discussie over de verzorgingsstaat-problematiek vaak onderbelicht. Deze handelt over vragen zoals: is de mens vooral een sterk óf toch ook steeds een kwetsbaar wezen? Verandert dit met de leeftijd en ook met het welvaartspeil van een samenleving? Is hij als bewoner van een moderne welvarende samenleving, een primair op zijn 'ik' gericht individu geworden óf is hij ook dan nog steeds een sociaal wezen dat zijn 'eigen ik' vooral ontleent aan de samenleving waarin hij of zij opgroeit? En wat zijn de gevolgen voor die samenleving als het 'eigen sterke ik' de dominante basisopvatting over het sociale wordt? Of misschien zelfs uitgangspunt van het nieuwe sociale beleid?

De politieke compromissen en pragmatiek, die opkomt en ontwikkeling van de Nederlandse verzorgingsstaat noodzakelijkerwijze vergezelden, drukten deze vragen soms wat naar de achtergrond. Toch kleven aan alle besluiten over herziening van de verzorgingsstaat sociaal- en politiek-filosofische waarden, ook al blijven deze nog vaak impliciet, en dus ook sociale gevolgen. Waarden die gerelateerd zijn aan ideeën over hoe de samenleving op een rechtvaardige, stabiele en dus sociaal duurzame manier in te richten. En over spanningen die zich hierbij voor kunnen doen zoals: tussen kwetsbaarheid en ongelijkheid, tussen gemeenschappelijkheid en individualisme, en tussen vrijheid van het individu en disciplinerend tendensen van overheden en/of maatschappelijke instellingen. Oog hebben voor ontwikkelingen binnen deze dimensie helpt om te begrijpen hoe grondig de Nederlandse en Haarlemmermeerse samenlevingen de afgelopen halve eeuw zijn veranderd. Namelijk niet

alleen in welvaartsniveau en sociale compositie of in mate van overheidsinterventies, maar ook in dominerende sociale waarden. Vanuit dit oogpunt zien we de ontwikkelingen van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving als een langzame doch *grondige verschuiving van gemeenschapszin als solidariteit naar individualiteit als 'eigen kracht'*.

Het 'sociaal domein' in de toekomst

Men zou zich af kunnen vragen waarom zoiets praktisch als het opzetten en uitvoeren van lokaal sociaal beleid zich zou moeten bezig houden met zulke abstract klinkende vraagstukken over waarden. Het antwoord is eenvoudig en heel concreet. Weten hoe sterk het sociale is veranderd en welke waarden en handelingsperspectieven daarbinnen dominant zijn geworden, helpt bij het inschatten van haalbaarheid en risico's van de huidige decentralisatieplannen. Waarden beïnvloeden immers de motieven en het gedrag van mensen en spelen ook een fundamentele rol in politieke argumentatie bij gemaakte keuzes en bij het vinden van maatschappelijk draagvlak voor beleid. Eén van de meest prangende vragen van het nieuwe beleid luidt immers: *hoe de eigen kracht van sterke én van kwetsbare inwoners aanboren in een sterk geïndividualiseerde samenleving?*

Waarden beïnvloeden bovendien ook houding en gedrag van uitvoerende ambtenaren, professionals en medewerkers van zorginstellingen; en daarmee zelfs de meest concrete laag van het lokale beleid, namelijk de (lokale) sociale dienstverlening. De waardenverschuiving biedt ook een beeld van mogelijke toekomstige effecten van het nieuwe beleid op lokale samenlevingsvormen.

De nieuwe term 'sociaal domein' en het al eerdere 'participatiesamenleving' laten ons dus zien dat ideeën en begrippen achter de huidige decentralisaties niet uit de lucht komen vallen. Zij zijn het resultaat van ruim 40 jaar politiek debat en compromissen over organisatie en uitvoering van verzorgingsstaatarrangementen, zoals die vanaf de Tweede Wereldoorlog in Nederland vorm hebben kregen. De veranderde woorden en begrippen laten evenwel ook een verschuiving zien in sociale waarden. Wie de mogelijke effecten van de aanstaande decentralisaties op de lokale samenleving wil verkennen doet er dus goed aan om ze in het licht te bezien van de ontwikkelingen van die Nederlandse naoorlogse verzorgingsstaat. De toekomst van het sociaal domein (ook van het lokale sociaal domein) is immers ook afhankelijk van zijn verleden.

Het sociale in Haarlemmermeer

Bovengenoemde veranderingen zijn zeker niet aan onze gemeente voorbijgegaan. Door de grote ruimtelijke uitbreidingen vanaf de jaren '70, met een sterk influx van moderne stedelingen in de tot dan toe agrarische polder, drukken secularisering en individualisering hier wel-

licht een sterker stempel dan in Nederland als geheel. Haarlemmermeer is nu één van de meest welvarende gemeenten van Nederland (zie fig. 1.1). En toch, ook Haarlemmermeer heeft kwetsbare inwoners, die werkloos of arm zijn, in isolement verkeren of door ziekte (tijdelijk of structureel) kwetsbaar zijn geworden. Kwetsbaarheid is nu eenmaal vroeg of laat een gedeeld lot van iedereen. Hoewel de huidige bevolking relatief jong en welvarend is en minder sterk vergrijsd dan de rest van Nederland (zie fig. 1.2 & 1.3), wonen ook hier kwetsbare jongeren, volwassenen en ouderen; en niet alle inwoners hebben een moderne, individualistische leefstijl of hoog inkomen, of zijn 'zeer gezond'. Langs de randen van de Ringvaart en in Abbenes bestaan bijvoorbeeld nog hechte gemeenschappen en er wonen daar en elders ook inwoners met meer traditionele waarden en leefstijlen. Hoe het nieuw te ontwikkelen sociale beleid de lokale sociale structuren, sociale waarden en sociale banden in Haarlemmermeer de komende tijd gaat

raken is dus geen uitgemaakte zaak. Inzicht hierin is in elk geval relevant wanneer men lokaal beleid op maat wil ontwikkelen.

Onderzoek naar kwetsbaarheid en sociale draagkracht in Haarlemmermeer

Hoe indringend de veranderingen in het 'sociaal domein' (in de betekenis van 'nieuw sociaal beleid') ook zullen zijn, een totale verandering houden zij niet in. Niet alle verzorgingsstaatarrangementen worden namelijk overgedragen aan gemeenten. De huidige decentralisaties betreffen: de uitvoering van de Wet Werk en Inkomen (nu omgedoopt tot Participatiewet), een uitbreiding van de Wmo (met een aantal taken uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ)) én de verantwoordelijkheid voor de Jeugdzorg. De oude verzorgingsstaat nam bovendien nooit de hele ondersteuning van de samenleving over; en was dus altijd al óók een participatiesamenleving. Het hoge aandeel vrijwilligers en

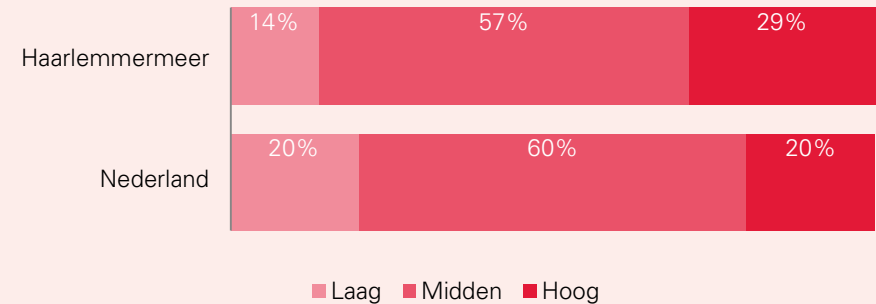
mantelzorgers dat Nederland en Haarlemmermeer nog steeds kennen is daarvoor de mooiste aanwijzing. Evenmin is na de verzuiling het maatschappelijk middenveld totaal verdwenen. Integendeel, de laatste jaren zien we daarvan weer een opleving. Denk aan instellingen, die tussen burgers en overheid staand, allerlei ondersteunende taken op zich nemen, zoals een voedselbank; aan traditionele middenveld instellingen, zoals kerken die illegalen of drugsverslaafden onderdak verlenen; of aan nieuwe burgerinitiatieven zoals coöperaties voor inzet van duurzame energie.

De uitvoering van bovengenoemde oude verzorgingsstaatarrangementen in het nieuwe 'sociaal domein' houdt evenwel twee grondige veranderingen in:

1. Ging men bij centrale toekenning van voorzieningen uit van algemeen recht en aanspraak van iedere in Nederland wonende persoon, nu dienen lokale overheden hun focus te verplaatsen naar de individuele behoeften en situatie (eigen kracht) van

Figuur 1.1

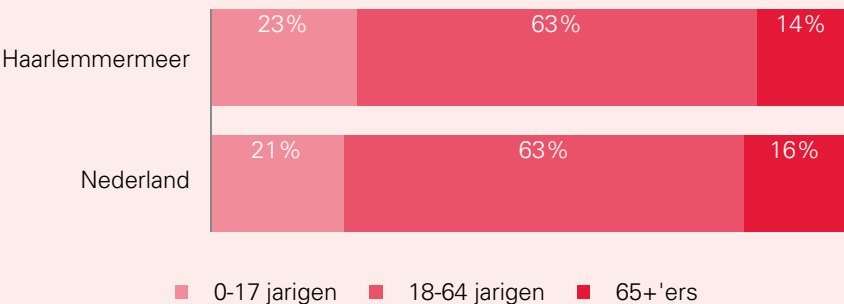
Verdeling huishoudinkomens in Haarlemmermeer t.o.v. Nederland

Bron RIO, 2011

Figuur 1.2

Bevolkingsopbouw Haarlemmermeer t.o.v. Nederland

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014; CBS, 2014

elk afzonderlijk kwetsbaar mens.

2. Ging het centrale op algemeen recht gebaseerde toekenningsbeleid uit van het gelijkheidsbeginsel, nu zal het te leveren lokale maatwerk juist leiden tot verschillen tussen gemeenten en tussen inwoners binnen één gemeente

Het eerste punt vergt kennis van de individuele situatie van kwetsbare inwoners; het tweede punt een legitieme argumentatie van verschillen in de uitvoering. Hoewel in het nieuwe sociaal beleid de individuele situatie het startpunt van de ondersteuning wordt, dienen we ook oog te houden voor soortgelijke sociologische kenmerken van specifieke groepen kwetsbaren. De uitwerking van het nieuwe lokale beleid vraagt dus niet alleen inzicht in de probleemsituatie van individuen – taak en expertise van de professionals in het veld – maar ook in de ontwikkeling van de sociale samenstelling in onze gemeente. Dat wil zeggen, van de sociaaleconomische

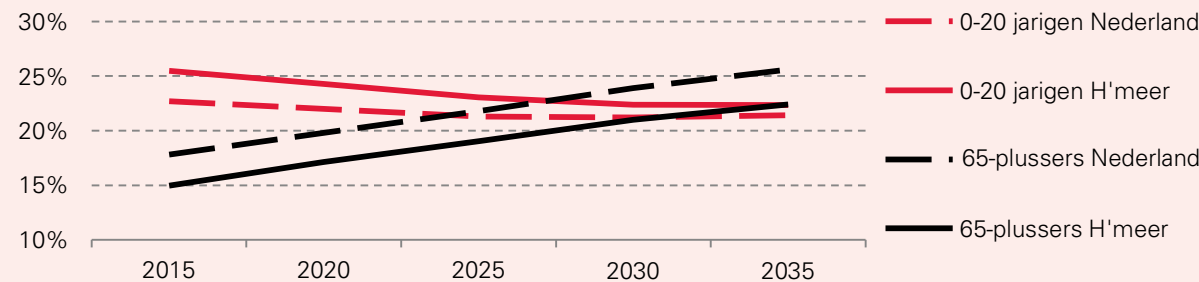
positie, hechtheid van huidige banden en robuustheid van vangnetten. Ook is het belangrijk te weten óf en waar duidelijke geografische verschillen of concentraties van kwetsbaarheid bestaan.

Deze overwegingen zijn voor ons aanleiding geweest om onderzoek op te zetten naar de stand van zaken van de sociale structuur, de sociale banden en de sociale vangnetten in de wijken en kernen van Haarlemmermeer. In 2007 hebben we eerder, in *Kijk op de Wijk 2*, de lokale informele sociale infrastructuur in beeld gebracht. De invoering van de WMO was toen de aanleiding om onderzoek te doen naar de banden tussen mensen en naar het ondersteuningspotentieel in onze gemeente. We hebben de sociale infrastructuur toen geoperationaliseerd als: de randvoorwaarden voor inwoners om aan elkaar hulp en ondersteuning te kunnen bieden. In dit deel van de *Kijk op de Wijk*-reeks kiezen we een specifiekere aanpak. Niet slechts de randvoorwaarden om hulp te bieden zijn nu relevant, maar vooral ook de

hechtheid van de bestaande banden en hun reikwijdte. En, hieruit voortvloeiend, het belangrijkste onderdeel van dit huidige onderzoek: hoe sterk zijn de vangnetten? Kunnen kwetsbaren inderdaad terugvallen op hun netwerk? En blijkt ook bij een langdurige zorgbehoefte dat vangnet nog stevig genoeg?

Figuur 1.3

Vergrijzing (aandeel 65-plussers) en ontgroening (aandeel 0-20 jarigen) in Haarlemmermeer en Nederland

Bron: Bevolkingsprognose Haarlemmermeer, 2013-2035

Leeswijzer

Er is op dit moment nog veel onzeker in het 'sociaal domein'. Niemand weet hoe de aanstaande veranderingen precies zullen uitwerken op de meest kwetsbare inwoners, op inwoners met veel eigen kracht, en op de saamhorigheid van de lokale samenleving als geheel. Wel weten we dat de veranderingen ons niet terug zullen brengen naar de tijd of samenleving vooraf aan de verzorgingsstaat. Samenlevingen worden nooit een perfecte kopie van hun eigen verleden, maar zij beginnen ook nooit vanaf een willekeurig nieuw nulpunt. Hun geschiedenis heeft bepaalde paden doen inslijten en afhankelijkheden gecreëerd: in waarden, in politieke standpunten, en in handelingen en gedragingen van mensen. Daarom gaan we in het eerste deel van deze vierde Kijk op de Wijk eerst terug naar ontstaan en ontwikkeling van de eerste sociale structuren in de polder.

Deel 1: *Een beknopte sociale geschiedenis van de polder tevens doorkijk in mogelijkheden en drempels voor toekomstig strategisch sociaal beleid*

In dit deel beschrijven we de eerste sociale structuren in ons eigen Haarlemmermeer (1.2). We schetsen de effecten van de opkomst van de Nederlandse verzorgingsstaat op die 'jonge' samenleving (1.3 en 1.4) en bieden een analyse van de huidige lokale sociale structuren, sociale netwerken en vangnetten (1.5). In 1.6 staan de belangrijkste conclusies van het hele onderzoeksrapport.

Deel 2: *Een analyse van sociale netwerken en vangnetten naar aard, robuustheid, en in geografische reikwijdte*

In dit tweede deel analyseren wij sociale banden en vangnetten naar aard, robuustheid, en in geografische reikwijdte. We 'zoomen' dan ook verder in op kwetsbare groepen en geografische verschillen. Hiermee bieden we directe handvatten voor beleid op maat, naar sociaal economische achtergronden van wijktype of wijk.

Deel 3: *Een wijken en kernen overzicht*

Per wijk of kern is hier een selectie gemaakt van registratiegegevens die relevant zijn voor nieuw sociaal beleid. De bevolkingsgegevens van alle Haarlemmermeerse wijken en kernen worden naast de prognose tot 2030 gepresenteerd. Zo ontstaat in dit deel een doorkijk in toekomstige ontwikkelingen van demografische kwetsbaarheden. En ook meer inzicht in de sociaal-economische veerkracht van de wijken en kernen van onze gemeente.

Opening Kruisweg, Hoofddorp
Bron: gemeente Haarlemmermeer

1.2 Een korte sociale geschiedenis van de jonge Haarlemmermeerpolder (1852-1920)

Gemeenschappelijkheid uit nood geboren

“Gezelligheid en bevordering van nuttige kennis en beschaving” zo luidde de doelstelling van de eerste Haarlemmermeerse vereniging Concordia (1862). Jaren later volgden in dezelfde lijn toneelvereniging Amicitia (1896) en rond de eeuwwisseling de ijsclub Eensgezindheid. De ijsclub organiseerde nationale schaatswedstrijden maar zamelde bovendien ook winters voedsel in voor de armen in de gemeente. De namen van deze verenigingen drukken, bijna als motto, gemeenschappelijkheid, eenheid en verbondenheid uit. Samen zijn, zich ontwikkelen, samen ontspannen, hun eigen leefomstandigheden en die van hun kinderen verbeteren: dat waren aan het eind van de 19^e eeuw de voornaamste drijfveren van Haarlemmermeerdere om zich aan te sluiten bij een vereniging, vakbond of om ingeschreven te staan bij een kerkgenootschap. Hoe positief deze namen ook klinken: de opkomst van structurele en georganiseerde sociale verbanden werd in de nieuwe polder, evenals elders in Nederland, veelal ingegeven door tekorten, schaarste, gebreken en nood.

Net na de drooglegging was er overigens weinig sprake van eendracht en verbondenheid; echte concordia, eendracht, en solidariteit moesten nog opbloeien; en daarvoor dienden de eerste inwoners van de polder gedurende een langere periode een zelfde lot te delen. Vooral hier, op nieuw land, waar iedere pionier een eigen doel nastreefde, vergde de ontwikkeling van ‘hecht sociaal weefsel’ tijd. Zo blijkt uit de eerste opgetekende verslagen van het sociale polderleven. Boekel - de achtste onderwijzer, zoals hij zichzelf noemt in zijn ‘Geschiedenis van het Haarlemmermeer in schetsen en tafereelen’ uit 1868 – en Ter Veen – de eerste sociaal we-

tenschapper die promoveerde op de drooglegging van onze polder – schetsen een heel ander beeld van het sociale leven in de eerste decennia. Zij beschrijven de samenleving in een nog nauwelijks droge polder, een samenleving met weinig regels of wetten, als een gebied waar wanorde heerst en er weinig tot geen aandacht bestaat voor gemeenschappelijke of publieke belangen. Een samenleving, die sociologen anomisch (zonder wet) zouden noemen.

“

Met het instellen van een polderbestuur, zoo dringend noodzakelijk in deze uitgestrekte droogmakerij ging het al niet vlotter. Voorlopig werd de Commissie met dat bestuur belast, maar zonder reglement, zonder machtsmiddelen, zonder medewerking van de Regering. Het gevolg was dat iedere polderbewoner deed wat hem goed dacht om zich tegen het overtollig water te beschermen.

Bron: ter Veen, 1925: 13

”

Langzaamaan tekenden zich groepen af met een zelfde sociaaleconomische positie en levensverwachting, en met soortgelijk zicht op hun toekomst en die van hun kinderen. Ter Veen spreekt van een driedelige sociale structuur: een aanzienlijke groep boeren met eigen grondbezit, een grote groep landarbeiders of dagloners en een kleine groep middenstanders. De laatste groep was in de agrarische polder veel kleiner dan in overig Nederland. De ongelijkheid tussen deze sociale lagen was ook hier groot; de misère onder de landarbeiders

immens.

De ‘sociale quaestie’ zoals toenmaals het armoedevraagstuk verhullend werd genoemd, kreeg in laat 19de eeuw Nederland steeds meer politieke aandacht. Niet alleen door de opkomende en zich roerende arbeidersbeweging, maar vooral ook doordat bezorgde liberalen en plichtsgetrouwe christenen het armoedevraagstuk steeds vaker in het parlement agendeerden. De sociale effecten van de late industrialisatie waren in Nederland de twee laatste decennia van de 19de eeuw al even wrang als een halve eeuw eerder in Engeland: lange werkdagen voor een karig loon, vrouwen- en kinderarbeid. Dit alles bij afwezigheid van enige verzekering tegen ziekte en werkloosheid, wijdverspreid analfabetisme en erbarmelijke hygiënische en woonomstandigheden. Ook in Haarlemmermeer waren werkdagen van

Foto 1: Haarlemmermeerse vereniging “Concordia”

In 1912 werd het vijftigjarig bestaan gevierd van ontspanningsvereniging “Concordia”. Op de foto het bestuur van de jubilerende vereniging.

Bron: Fotocollectie Historisch Archief Haarlemmermeer

14 uur voor zeer weinig loon niet ongebruikelijk. Nederlandse steden werden in die jaren bestormd door arme landarbeiders op zoek naar (fabrieks)werk en enig inkomen; zij trokken ook de nieuwe polder in. In de steden leidde deze massale trek van armen vanuit het platteland tot woningnood. In de polder werden overal langs de dijken groepjes krotten opgetrokken. Boekel (1868: 318) beschrijft deze (land)arbeiderswoningen als ware kweekplaatsen van besmettelijke ziekten en plagen. De tyfus en cholera-epidemieën bleven niet lang uit: vooral de armen, toen synoniem voor dagloners en seizoenarbeiders, moesten het ontgelden.

In 1889, 37 jaar na de drooglegging, leefden er in de polder 15.297 mensen; meer dan de helft woonde nog langs de Ringdijk en was arm. Vrouwen en kinderen werkten mee op het land, maar dan wel voor een fractie

van het al zo karige mannenloon. Evenmin als in de rest van Nederland bestonden hier voorzieningen waar men in geval van ziekte aanspraak op kon maken; en evenmin uitkeringen om loonderving bij werkloosheid op te vangen. Ondanks hun precaire werk-, woon- en leefomstandigheden bleef lange tijd de organisatie- en actiebereidheid van landarbeiders in de Haarlemmermeerpolder aanzienlijk lager dan in het Noorden van het land. Terwijl Friese en Groningse landarbeiders zich verenigden en via stakingen en revoltes steeds meer aandacht voor hun 'sociale quaestie' afdwongen, bleef het in Haarlemmermeer opmerkelijk stil.

“

Hoezeer verschilt de sociale emancipatie der plattelandarbeiders van die der arbeiders in de steden. De laatste trachten, gesteund door vakbond en politieke partij, hun maatschappelijke positie te verbeteren door zich steeds meer te binden, en wel aan overeenkomsten, die, al naar de maatschappelijke idealen hunner partij, moeten leiden tot het collectief arbeidscontract, de economische bedrijfsorganisatie of wel: socialisatie. In de Haarlemmermeer kent men voorlopig nog slechts deze simpele formule: los van den boer en een hoog loon.

”

Bron: ter Veen, 1925:236-237.

Foto 2: Landarbeid aan het begin van de 20ste eeuw

Arbeiders rond een dorsmachine aan de Kruislaan in Hoofddorp, omstreeks 1900.

Bron: Fotocollectie Historisch Archief Haarlemmermeer

Foto 3: Begrafenisstoet langs de Hoofdvaart, rond 1920

Bron: Fotocollectie Historisch Archief Haarlemmermeer

Armen hadden aan het eind van de 19e en begin 20ste eeuw nauwelijks rechten, wél plichten. Eén zo'n opgave was de 'burenplicht'. Landarbeiders verdienden onvoldoende om te kunnen sparen voor de eigen begrafenis. Hun burens, die eenzelfde lot deelden, zorgden bij hun overlijden voor de begrafenis. Met karren reden de begrafenisstoeten over de dijken om de dode buur ter aarde te bestellen; in de hoop dat wanneer een zelfde lot hen zou treffen hun burens ook hen deze laatste eer zouden willen bewijzen (zie foto 3). Solidariteit, uit gedeelde kwetsbaarheid, speelde bij deze 'burenplicht' een belangrijke rol; maar zij kwam ook voort uit een gevoel van trots over deze zelfopgelegde plicht. Dat uit dit type wederzijdse burenhulp op den duur hechte sociale banden konden ontstaan behoeft weinig uitleg. Aan het helpen van een ander ontleende men gemeenschapsgevoel én eigen identiteit.

Caritas of liefdadigheid: een taak der notabelen

Bij afwezigheid van sociale wetgeving en verzekering waren armen, weduwen en wezen, gehandicapten, werklozen en ouderen, die te ziek of zwak waren om te werken, aangewezen op de charitatieve instelling van rijkere polderinwoners. De eersten die zich in Haarlemmermeer al spoedig na de drooglegging om het lot der zwakkeren bekommerden waren de notabelen: burgemeester, arts, schoolmeester, pastoor en dominee. Dagelijks geconfronteerd met de penibele omstandigheden van werkloze landarbeiders, weduwen, wezen, en ouden van dagen vroegen zij, uit gevoelens van medeleven, aandacht voor het armoedevraagstuk binnen hun gemeenschap. Zij deden een beroep op de liefdadigheid van hun medeburgers of geloofsgenoten.

Naast armoede en werkloosheid waren ziekten en plagen en de gebrekkige scholing van de meeste inwoners en van hun kinderen de grootste sociale zorgen in die eerste halve eeuw poldergeschiedenis. Elk bedrijfsongeval of dodelijke ziekte betekende een weduwe zonder enige bron van inkomsten, vaak met meerdere kinderen. Cholera en tyfusepidemieën vaagden regelmatig hele gezinnen weg en het baren was voor arme en verzwakte vrouwen een zeer riskante onderneming. Toch golden armenzorg en sociale zekerheid toen allerminst als vanzelfsprekende overheidstaken, noch nationaal, noch lokaal.

“

Meer en meer deed zich intusschen de behoefte gevoelen aan de stichting van een wees- en armenhuis! Vele gebrekelijken en ouden van dagen, wie het onmogelijk was door eigen arbeid in hun dagelijksch onderhoud te voorzien – vele ouderlooze kinderen, die door de Cholera en andere ziekten reeds vroegtijdig hunne ouders verloren hadden en nu, bij anderen besteed, dikwijls verstoken waren van de noodige oppassing en opvoeding – en nog andere redenen meer, maken de oprichting van zoodanig gebouw dringend noodzakelijk. Bereids heeft de Gemeenteraad tot dat einde aanvraag gedaan aan het Rijk, om een gedeelte gronds aan het Kruisdorp. Het Rijk heeft echter de gronden voor het benodigd terrein geweigerd!

Bron: Boekel, 1868: 321-322

Overheden hadden in 'sociale quaesties' nauwelijks meer taak dan particuliere welgestelde burgers. Werd er een beroep op jouw liefdadigheid gedaan dan kon je kiezen om (gul) te geven of juist niet. Barmhartigheid liet de overheid dus meestal over aan de samenleving; van enige wettelijke overheidsplicht was immers nog geen sprake. Bij de cholera-epidemie van 1866 reageert de gemeenteraad op een verzoek, om de inrichting van een hospitaal om door de cholera-epidemie op te vangen, met een duidelijke voorwaarde: dat het Rijk evenveel zou bijleggen als het gemeentebestuur zelf.

”

“

Toen in 1866 de cholera hier woedde, deed de gemeente van elders beter water komen en stond voor de oprichting der hospitalen 500 gulden toe, mits het Rijk evenveel bijdroeg. Spoedig vormde zich de eene Commissie, die zich bereid verklaarde liefdegiften te ontvangen, ten einde daardoor de behoeftige cholera-lijdende datgene te geven, wat in hunnen toestand het meest natuurlijk en wenselijk was.

Bron: Boekel, 1868: 318

”

Foto 4: Liefdadigheid in Haarlemmermeer

Colonne van het Rode Kruis in Hoofddorp, met vooraan de ziekenauto die door giften kon worden gekocht.

Bron: Fotocollectie Historisch Archief Haarlemmermeer

Ondersteuning én disciplineren

De eerste maatschappelijke instituties en verenigingen in Haarlemmermeer waren van religieuze signatuur. De verschillende geloofsovertuigingen liepen verticaal, als ware zuilen, door de sociale standen en klassen heen. Het zou een halve eeuw duren voordat landarbeiders, boeren en middenstanders zich volgens deze standen- of klassenverschillen organiseerden en dat zou ook dan nog steeds langs 'geloofslijnen' verlopen. In 1855 had zich de eerste commissie 'voor de godsdienstige belangen der protestante bewoners' gevormd. Deze zamelde geld in bij de eigen achterban voor de bouw van kerk en school. Na de formele erkenning van de Hervormde Gemeente in Haarlemmermeer in 1857 kon de eerste protestante school worden gebouwd. De katholieken bouwden hun eerste kerk voor een groot deel eveneens uit eigen collectegelden, maar zij kregen wel enige overheidssteun. Het eigen initiatief en de effectiviteit van deze religieuze instellingen bij het realiseren van allerhande voorzieningen waren groot. De keerzijde ervan: *eendracht en solidariteit bleven beperkt tot eigen kring of zuil*. Er heerste weliswaar tolerantie tegenover andersdenkenden en/of gelovigen, maar tolerantie impliceerde nog geen solidariteit. De Katholieken waren vooral gericht op hun 'eigen' armen en zo ook de protestanten; wie geen zuil toebehoorde kon bij het 'burgerlijk Armbestuur' aankloppen.

Het Haarlemmermeers burgerlijk Armbestuur telde bij zijn oprichting in 1860 vier leden, de Burgemeester was de voorzitter. De leden van dit Armbestuur, ook wel armenmeesters genoemd, hadden als taak om de het reglement op verlenen van 'onderstand' vast te stellen

en er op toe te zien. 'Onderstand', geldelijke ondersteuning van armen en behoeftigen, zo heette de bijstand toen. In 1893 telde het Armbestuur 24 leden; evenveel als er armenwijken in Haarlemmermeer bestonden. De armenmeesters bezochten één keer per maand de bedeelden in hun 'eigen' armenwijk. Zij controleerden vervolgens of alles volgens de regels van het reglement verliep en deden verslag in de vergadering van het Armbestuur. Vanaf 1923 werden strengere eisen aan armen en behoeftigen gesteld voor het verkrijgen van onderstand. Voor het eerst werden nieuwe gedragskenmerken aan de eisen toegevoegd: slechts die gezinnen en personen verdienden 'onderstand' die "waarborg hadden voor goede maatschappelijke en zedelijke opvoeding". Hieronder te verstaan: goede voeding, algemene reinheid en orde, geen misbruik van sterke drank, zedelijk levensgedrag, een behoorlijke slaapplek én afzonderlijke bedden voor ongehuwden.

Met de jaren groeide het Haarlemmermeerse sociale weefsel. De verzuiling versterkte geleidelijk de banden ook door de drie sociale lagen heen en verzochte en verzachtte hiermee de scherpe klassentegengstellingen. Verenigingen, lokale afdelingen van kerken en vakbonden vervulden een voortrekkersrol in wat je 'lokaal sociaal beleid' of een bescheiden participatiesamenleving 'avant la lettre' zou kunnen noemen. Zij namen de liefdadigheid van de notabelen steeds vaker over en veranderden ook de uitvoering ervan. Er vormde zich, anachronistisch gezegd, een steeds uitgebreider 'maatschappelijk middenveld': een 'civil society'.

Kwetsbare Haarlemmermeesters waren circa 100 jaar geleden aangewezen op de solidariteit van lotgenoten, de gunsten van welvarende en welwillende medeburgers, of van religieuze instanties. Recht op hulp of ondersteuning van overheidswege hadden zij niet of nauwelijks. Wanneer men hulp aanvaarde kwam deze niet alleen; zij was vergezeld van te accepteren (religieuze) waarden en/of regels voor burgerlijk 'fatsoenlijk' gedrag. Wie deze opgelegde waarden of gedragsregels niet wilde of kon overnemen, bleef van hulp verstoken of raakte die kwijt. *Voor het verkrijgen werd een prijs betaald; die van disciplineren en ondergeschiktheid.*

1.3 Van participatiesamenleving ‘avant la lettre’ naar centrale verzorgingsstaat (1920-1965)

Welbegrepen eigen belang

Noch de liefdadigheid uit het initiatief van de notabelen, noch de hulp van religieuze verenigingen of vakbonden bleek na de Eerste Wereldoorlog afdoende om de noden van armen, zieken en ouderen voor langere duur, laat staan structureel, te lenigen. Zelfs in voorspoedige en welvarende tijden ontbeerden de allerarmsten of mensen met een slechte gezondheid, zicht op een betere toekomst voor henzelf en hun kinderen. De sociale onrust, die uit deze steeds meer als onrechtvaardig ervaren situatie dreigde te ontstaan, deed nu ook bij hogere sociale lagen het inzicht rijpen dat er meer en betere sociale voorzieningen nodig waren. Vanaf de jaren twintig van de vorige eeuw neemt de maatschappelijke interventie van de overheid geleidelijk, zij het langzaam, toe. De eerste uitbreiding van lokale overheidstaken in Haarlemmermeer betreft evenwel niet de ondersteuning van armen of werklozen, maar de vuilophaal, de elektriciteitsvoorziening en de brandweer; taken die eerder door particuliere instanties werden geleverd. De eerste gemeentelijke dienst Sociale Zaken verschijnt pas in 1942, tijdens de bezetting, onder druk van de Duitsers. Dan wordt ook het Burgerlijk Armbestuur, bij besluit van B&W opgeheven.¹ De wethouder Sociale Zaken was inmiddels geheel eigenstandig – zonder het Armbestuur te raadplegen – besluiten gaan nemen over de geldelijke ondersteuning. Om eventuele willekeur te voorkomen en zulke beslissingen van een wettelijke grondslag te voorzien werd het verlenen van onderstand een taak van Burgemeester en Wethouders. De nieuwe Dienst

Sociale Zaken kreeg de volgende taken: ‘steunverlening, werkverruiming en werkloosheidsverzekering’. In de jaren ‘60 en ‘70 volgden de ouderenzorg en zorg voor verpleeghuizen en het jongerenwerk.

De overgang in de sociale ondersteuning van door notabelen georganiseerde liefdadigheid, via lokale arrangementen door religieuze en burgerlijke instellingen, naar algemene rechten en wetten door de centrale overheid gefinancierd, is niet uitzonderlijk voor Haarlemmermeer. Het toont een vergelijkbaar sociaalhistorisch beeld als die van de totstandkoming van de Nederlandse verzorgingsstaat. In zijn ‘Zorg en de Staat’ (1989) analyseert socioloog De Swaan de opkomst van de Nederlandse verzorgingsstaat als centralisering van wat eerst particuliere initiatieven van afzonderlijke notabelen en geestelijken waren geweest. De Swaan interpreteert de ontwikkeling van de verzorgingsstaat *als welbegrepen eigenbelang van de hogere klassen*: het voorkomen van sociale onrust en revolutie, die de eigen positie kon schaden én het bestrijden van besmettelijke ziekten, waarvan men zelf ook slachtoffer kon worden. Hij beschrijft de centralisatie van overheidstaken opvallend genoeg ook als een efficiëntie verhogende maatregel. Industrialisering, verstedelijking en daarmee samenhangende toename van de bevolking hadden de centrale overheid ertoe gebracht, zo stelt hij, om eerdere lokale, kleinschalige, vaak particuliere zorgarrangementen, op een hoger schaalniveau te organiseren; dan konden deze rechtmatig, breed én effectief worden uitgevoerd en gecontroleerd.

Naoorlogs gemeenschapsgevoel

Anders dan De Swaan beschrijft socioloog Schuyt ontstaan en opkomst van de verzorgingsstaat niet primair als het resultaat van een zakelijk welbegrepen eigen belang van hogere sociale lagen, maar als het gevolg van de ontstane *gemeenschappelijke waardenbeleving* van na de Tweede Wereldoorlog.

“

Met een grote mate van saamhorigheid uit de verwoestende Tweede Wereldoorlog gekomen, ging men (in de Stichting van de Arbeid en de Sociale Zekerheidsraad), gezamenlijk aan de slag om te komen tot een betere organisatie van sociale zekerheid, die nog stamde van de besluiteloze vooroorlogse tijd.

Bron: Schuyt, 2013: 9.

”

Het had inderdaad tot na de Tweede Wereldoorlog geduurd voordat de eerste centrale verzekeringswetten tot stand kwamen; ‘verzorgingsstaat-historici’ spreken dan van een eerste of aanloopfase van de Nederlandse verzorgingsstaat (1945-1965). De Commissie van Rijn begon pal na de Tweede Wereldoorlog, naar het voorbeeld van het Britse welfare state-idee, met het ontwerp voor een oudedagvoorziening. Tijdens de oorlog hadden veel ouderen geen pensioen kunnen opbouwen; zij zagen zich na ‘45 genoopt om een beroep te doen op hun kinderen, die het zelf ook nog niet breed hadden. Wat bekendheid kreeg als ‘het wetje van Drees’ werd een eerste noodoplossing voor dit probleem. Later, in 1956, zou dit initiatief uitmonden in de Algemene Ouderdomswet (AOW). Deze doorbreking en

¹ Noord-Hollands Archief. Burgerlijk Armbestuur in Haarlemmermeer, te Hoofddorp. 7201.

overstijging van de familie-solidariteit werd uitzonderlijk voor de Nederlandse verzorgingsstaat. In andere landen bleven zulke wederzijdse financiële verplichtingen wel bestaan. Afhankelijkheden tussen ouderen en kinderen waren in Nederland inmiddels voor beide groepen minder aantrekkelijk geworden. Zij leidden er immers toe dat ouders hun zelfstandigheid verloren en hun kinderen minder vrij waren in het kiezen binnen de mogelijkheden die de nieuwe welvaart belovende samenleving hun bood. Carrière kunnen maken en een eigen beroep kiezen, in plaats van je vader en grootvader op te moeten volgen op het land of in het familiebedrijf, dat was wat zij steeds vaker nastreefden. Deze emancipatie van traditionele banden gold in het bijzonder voor vrouwen. Zij konden vaker studeren en kiezen voor een eigen beroep of loopbaan naast of als alternatief voor moederschap en gezinsleven (zie fig. 1.4).

De ouderenwet van Drees, voorbode van de AOW, en de Algemene Bijstandwet van KVP-minister Marga

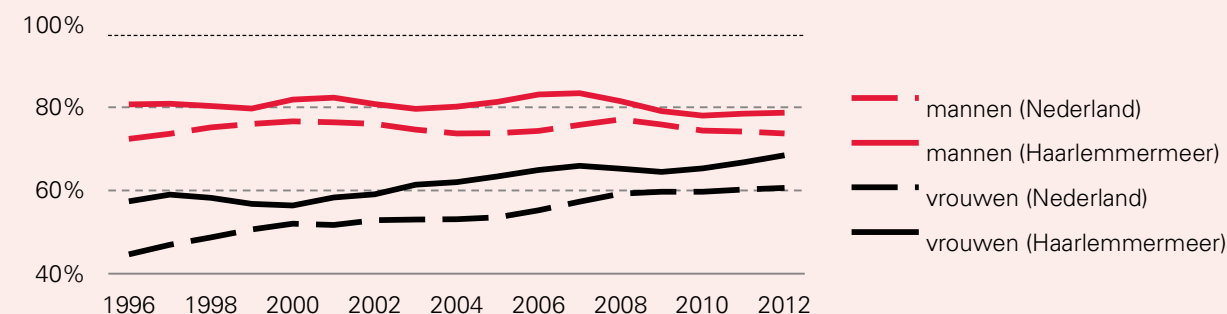
Klompé vormen de meest sprekende voorbeelden van de enorme ommekeer in de blik op de 'sociale kwestie', die de opbouw van de verzorgingsstaat in Nederland had betekend. Werd de eerste ingevoerd onder het mom 'om armoede onder ouderen te bestrijden zonder hun zelfstandigheden af te nemen', de tweede beoogde van de 'onderstand' of bijstand – tot dan toe een gunst – een algemeen recht te maken.

In *De Verzorgingsstaat herwogen* uit 2006 adviseert de WRR om de verleiding te weerstaan de ontwikkeling van de verzorgingsstaat te versimpelen tot een plan of doel van één partij of één maatschappelijke laag. Elke zuil of ideologie heeft een eigen voorkeursverklaring of draagt een primaire oorzaak aan en die kan variëren van: de verzorgingsstaat is afgedwongen door de opkomende arbeidersbeweging, is het product van welbegrepen eigen belang van een elite, dan wel is het gevolg van (christelijke) barmhartigheid. De Raad wijst op de

complexiteit van sociale processen. Sociale ontwikkelingen zijn vaak het resultaat van onbedoelde gevolgen of bijeffecten van de handelingen van een heel stel van maatschappelijke actoren en politieke partijen. De verzorgingsstaat moet je niet benaderen als één groots plan of project, *maar als het resultaat van een uitgevochten politieke strijd en daaruit resulterende compromissen*. De WRR gebruikt voor de verzorgingsstaat de metafoor van een lappendeken van compromissen, waaraan bijna alle politieke partijen als vertegenwoordigers van de Nederlandse samenleving, hun bijdrage hebben geleverd. Het is wellicht het meest opzienbarende resultaat van het Nederlandse 'poldermodel'. Maar het is zeker ook het product van een veranderende samenleving, die moderniseerde en emancipeerde en daarmee losser kwam te staan van traditionele familie banden en verzuilde instellingen. En juist daardoor ook 'individualiseerde'; zij ontwikkelde meer gerichtheid op het 'eigen ik', het 'eigen belang' en op zelfhulp en zelfredzaamheid.

Figuur 1.4

Ontwikkeling arbeidsparticipatie in Haarlemmermeer en Nederland

Bron: CBS, 2014

1.4 De dialectiek van de verzorgingsstaat: solidariteit leidt tot individualisering, individualisering ondermijnt traditionele solidariteit (1965-2014)

Niet alleen over de oorzaak van ontstaan en uitbreiding van de verzorgingsstaat bestaan er verschillen van inzicht, ook over de relatie verzorgingsstaat en welvaart is veel discussie, vooral in tijden van crisis laait die weer op. Was de naoorlogse welvaart sinds 1960 de aanjager van de uitbreiding van de eerst nog sobere verzorgingsstaat? Of was omgekeerd de verzorgingsstaat, als motor achter de groei van de middenklasse, de grondvoorwaarde voor de enorme toename in welvaart, die Nederland vanaf het midden van de jaren '60 – ondanks tussentijdse crises – nog steeds kent? Volgens sommigen had en heeft een te zwaar aangeklede verzorgingsstaat een dempend effect op onze welvaartsgroei. Anderen benadrukken juist de positieve maatschappelijke effecten ervan. Socioloog en voormalig directeur van het SCP Paul Schnabel noemde het in 2004 een hele prestatie van die verzorgingsstaat dat “een goed huis, goede voeding, goede kleding, goede gezondheidszorg nu in Nederland in principe voor iedereen bereikbaar zijn”. Bovendien zijn op deze manier de scherpe kantjes van de ongelijkheid afgevlind en hebben we daardoor een lange periode van pacificatie in de samenleving meegemaakt.

Toch was er al heel vroeg, vanaf het hoogtepunt van de uitbouw van de verzorgingsstaat, in de late jaren '70 en '80, veel en fiske kritiek op de almaar uitdijende overheidsvoorzieningen. Niet alleen de sociale zekerheid, maar ook onderwijs, goede huisvesting, het stimuleren van het eigen woningbezit, welzijn en cultuur waren (geheel of gedeeltelijk) overheidstaken geworden. De arrangementen van de verzorgingsstaat breidden zich immers vanaf de jaren '70 uit, zowel naar soort voorzie-

ning als naar doelgroep, maar ook de doelgroepen zelf namen in omvang toe. Er kwamen meer zorgbehoevende ouderen, meer werklozen, meer eenoudergezinnen zonder inkomen en meer studenten maakten aanspraak op studiefinanciering. Dit leidde tot een exponentiële groei van de overheidsuitgaven. De bureaucratisering die met uitvoering en controle van het systeem gepaard ging, stond bovendien haaks op de medemenselijkheid en empathie, die nodig bleken om de 'echte' rechthebbende kwetsbaren een heus gevoel van ondersteuning te geven. De verzorgingsstaat zou burgers bovendien passief maken, en steeds meer afhankelijk van de overheid, in plaats van weer zelfstandig en meer zelfredzaam. Aldus luidde de kritiek op de verzorgingsstaat in de essaybundel van Van Doorn en Schuyt uit 1977 *De stagnerende Verzorgingsstaat*. Het werd een klassieker; in de huidige kritiek herken je dezelfde argumenten.

Voor- en tegenstanders werden het na de crisisjaren '80 steeds meer eens over de noodzaak van herziening van de “oude” verzorgingsstaat, die toen nog maar 25 jaar bestond. De voorzieningen betaalbaar houden, de uitvoering van het complexe geheel vereenvoudigen door de bureaucratie terug te dringen zonder de fraudegevoeligheid van het systeem te vergroten, en de menselijke maat opnieuw introduceren; dat werden de belangrijkste nieuwe opgaven voor de oude problemen van de verzorgingsstaat. Alleen dan kon het noodzakelijke maatschappelijke en politieke draagvlak worden behouden, oordeelden nu ook de voorstanders. Het duurde evenwel dertig jaar voor serieus werk aan die herziening onontkoombaar werd. Wie goed luistert naar de oude kritiek op de verzorgingsstaat ontwaart in doelstellingen van de huidige decentralisaties een hernieuwde poging

Foto 5: Sociale Dienst aan het Marktplaatsplein in Hoofddorp, 1987

Bron: Fotocollectie Historisch Archief Haarlemmermeer

om de oude problemen te lijf te gaan.

In een probleemanalyse, die vooral kwantitatief is gericht en vooral oog heeft voor kosten en omvang van voorzieningen kan iets anders je ontgaan. Namelijk, dat de enorme welvaartstoename van de afgelopen halve eeuw ons het cruciale onderscheid tussen noden en wensen uit het oog deed verliezen. Een onderscheid dat, al was het impliciet, nog wel in het oude solidariteitsbegrip vervat lag. Solidair en eensgezind was je immers met een kwetsbaar lotgenoot, met hem of haar die net als jij ook in nood verkeerde. Schuyt (2013:15) wijt het almaar verder uitdijen van de Nederlandse verzorgingsstaat vooral aan het ontbreken van een ingebouwd mechanisme om dit onderscheid tussen wensen en noden te kunnen articuleren. Wensen definieert hij als die zaken waarin mensen het beste zelf kunnen voorzien; noden daarentegen als omstandigheden waarbij de

overheid en de samenleving uit het oogpunt van sociale rechtvaardigheid te hulp moet komen.

Vanuit dit perspectief lijkt het meest prangende probleem van de verzorgingsstaat zijn eigen succes te zijn: niet alleen de noden van kwetsbaren en behoeftigen werden er immers door gelenigd, maar ook steeds vaker de wensen van hoogopgeleide, zelfstandige en mondige individuen, met veel eigen kracht.

Uitbouw verzorgingsstaat én individualisering

Welk ideologisch standpunt men inneemt of sociologische analyse prefereert; niemand kan ontkennen dat de verzorgingsstaat, ondanks allerlei tekortkomingen, aan de wieg heeft gestaan van de emancipatie van sociale onderlagen, van ouderen en minder validen, van studenten en vrouwen, van meer autonomie van traditionele banden en instituties, meer gedeelde welvaart en van meer vrijheid voor alle Nederlandse burgers. De huidige vrijheid van het individu is één van de verworvenheden van die 'gebrekkige' verzorgingsstaat. Schuyt (2013: 14) formuleerde het vorig jaar in zijn inaugurale rede in de Rotterdamse Erasmusuniversiteit scherp: 'de huidige individualisering is het resultaat van georganiseerde vormen van geslaagde collectivisering'.

Hoewel de verzorgingsstaat vanaf de jaren '70 met heftige kritiek te maken kreeg, was er tegelijkertijd ook steeds bewondering. Vaak worden verzorgingsstaat, welvaart en individualisering in een adem genoemd. De term individualisering kende tot de jaren '80 vooral positieve connotaties. Het werd als synoniem gebruikt voor meer kansen en meer vrijheid voor het individu. Individualisering verwijst dan naar een reeks sociale en

politieke ontwikkelingen, die de naoorlogse Nederlandse samenleving kenmerken: modernisering, ontzuiling en secularisering, toename van welvaart, afname van ongelijkheid en emancipatie van vrouwen en minderheden.

Vanaf de jaren '80 en vooral in de welvarende jaren '90 kreeg de term ook een wat bittere bijmaak. Men begon zich af te vragen of de Nederlandse samenleving niet een te hoge prijs moest betalen voor de welvaart, vrouwenemancipatie en de lossere modernere sociale banden? Was individualisering niet te veel doorgeschoten? Wat resteert er nog van solidair sociaal weefsel of aan gemeenschappelijke sociale waarden, wanneer elk individu vooral en primair zijn eigen ontplooiing en belang nastreeft? De bezorgdheid over de samenhang nam steeds meer toe, want nieuwe hechte, duurzame en structurele banden die de traditionele vervingen kwamen er niet meteen. De term individualisering wordt

Foto 6: Werkvoorziening Amstelland & Meerlanden in Hoofddorp, 1975

Bron: Bob Bakker

vanaf toen ook gebruikt om negatieve bijeffecten van de verzorgingsstaat te benoemen. Het staat dan voor de verschuiving in sociale waarden die zich sinds de jaren '60 van de vorige eeuw heeft voltrokken. In zijn longitudinale onderzoek *Individualisering in Nederland* laat Felling zien dat de gemeenschappelijke en familiewaarden, die in de vroege jaren '60 nog door een meerderheid van de Nederlanders als meest belangrijk werden genoemd, in de jaren '90 al naar een tweede plaats waren verdrongen door individualistische en hedonistische waarden. Parallel aan de uitbouw van de verzorgingsstaat en de zich wijzigende sociale structuren – minder ongelijkheid tussen sociale lagen, minder afhankelijkheid van familie en traditionele maatschappelijke instituties en meer vrijheid en ontwikkelingsmogelijkheden voor vrouwen – had zich geleidelijk en in stilte een ware omwenteling van sociale waarden voltrokken. Zelfstandigheid en zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van het individu en diens eigen kracht overschaduwden steeds meer de afhankelijkheid van anderen, én die van anderen aan jou. Verantwoordelijkheid voor die anderen en je eigen onoverkomelijke kwetsbaarheid, die een ieder, hoe jong, sterk of welvarend ook, minstens eenmaal in zijn leven treft, schoven steeds meer op de achtergrond. *Kwetsbaarheid was niet meer iets dat inherent aan het leven vastkleeft en dus van iedereen is, omdat het een ieder ooit zal treffen; zij leek het monopolie van een relatief kleine doelgroep van beleid: de 'kwetsbaren', diegenen die minder of niet participeerden in de samenleving of ervan werden uitgesloten.*

Hoe ironisch dat het motto 'eigen kracht' – boegbeeld van de decentralisaties, en bedoeld als tegengif tegen een zich vergalopperende individualisering en een

buiten zijn oevers tredende verzorgingsstaat – nu zelf uitdrukking is van die verregaande individualisering van sociale waarden. Want de aansporing om meer te participeren (anders dan de term in eerste instantie doet vermoeden) richt zich niet op de solidariteit van de sterke inwoner met de zwakkere, maar spreekt juist kwetsbare inwoners aan! Zij zijn degenen die primair geactiveerd en gestimuleerd moeten worden om hun eigen kracht aan te boren. Zij waren en zijn immers de doelgroep(en) van het sociale beleid. Zij dienen nu, eventueel ondersteund door professionals, ‘in hun eigen kracht te worden gezet’. De activering van ‘de samenleving’ start niet bij het recht van de kwetsbare op solidariteit van zijn, in essentie even kwetsbare, maar op dat moment nog sterkere medemens, maar bij de ‘eigen plicht’ en eigen verantwoordelijkheid van de kwetsbare zelf. De kwetsbare burger wordt op zijn individuele, nog resterende, eigen kracht aangesproken. Afhankelijk van zijn/haar respons op deze aansporing zullen dan professionals en overheid hem of haar ondersteuning bieden. De sterke inwoners zullen door het nieuwe beleid weliswaar ook worden aangemoedigd en aangespoord tot bijdragen aan de samenleving; zij zijn echter geen doelgroep van sociaal beleid, ook niet in het nieuwe sociaal domein. Activering kan bij deze groep dan ook niet of nauwelijks worden afgedwongen.

Hoe anders de waarden en aansporingen dan in de jaren van vóór en tijdens de opbouw van de verzorgingsstaat. Maar hoe anders inmiddels ook de sociale structuren van de huidige samenleving. Verwezen ‘compassie’, ‘medeleven’ en ‘solidariteit’ toenmaals naar groepen gelijkgestemden, medegelovigen of lotgenoten; *de*

‘eigen kracht’ verwijst nu naar individuele eigenschappen of naar individuele sociaaleconomische posities. Compassie, medeleven en solidariteit zijn niet langer de motiverende woorden, die hebben plaats gemaakt voor individualistische waarden: eigen kracht, eigen verantwoordelijkheid, eigen plicht én in het verlengde daarvan ook eigen succes of eigen falen. Hiermee is niet gezegd dat de huidige samenleving geen sociale draagkracht heeft, noch dat mensen niet meer in staat zijn om elkaar te helpen of dat niet meer zouden willen. Ook in het welvarende, moderne en sterk geïndividualiseerde en geseculariseerde Haarlemmermeer zijn veel inwoners bereid om zich in te zetten voor elkaar en voor de samenleving. Ook hier blijken affectieve familiebanden nog steeds de meest robuuste vangnetten in tijd van nood.

Wat we wel willen benadrukken is dat kwetsbaarheid nooit louter het monopolie was van specifieke groepen, ook al worden sommigen meer dan anderen er aan bloot gesteld. Zij kan en zal ooit ieder levend mens treffen. Het is deze gedeelde kwetsbaarheid die het fundament van het sociale, van medeleven, sympathie en solidariteit vormt. Daar waar individualisering en eigen kracht doorschieten wordt het sociale zelf kwetsbaar.

Adam Smith is niet alleen econoom en schrijver van het beroemde *The Wealth of Nations*, hij is ook sociaal-filosoof en schrijver van *The Theory of Moral Sentiments*. Dit minder bekende boek is geen psychologische of ethische verhandeling, maar één van de eerste sociologische analyses. De essentie ervan luidt als volgt: het fundament van het sociale is *‘in staat zijn om je te verplaatsen in de situatie van de ander’*. Het gold aan het eind van de 18e en 19e eeuw en het geldt ook nu nog.

Zelfs voor ieder modern, geëmancipeerd en zelfstandig individu met veel eigen kracht, want ook hij of zij draagt bij alle welvaart en kundigheid, nog steeds veel eigen kwetsbaarheid (op termijn) met zich mee. En is daarom – bewust of minder bewust – op elk moment potentieel lotgenoot van degene die nu in kwetsbaarheid verkeert. Hoe welvarend en geïndividualiseerd, hoe wijd de reikwijdte van de sociale netwerken in een samenleving ook worden, zij kan zich niet permitteren om haar sociale fundament uit het oog te verliezen. Dat zal namelijk niet alleen de kwetsbaren van het moment treffen, maar ieder lid van die samenleving vroeg of laat raken. Een lokale overheid die de eigen samenleving wil stimuleren om zich ook om anderen te bekommeren dient oog te houden voor dit sociale fundament en kwetsbaarheid niet alleen aan individuele situaties koppelen, maar ook wijzen op gedeelde kwetsbaarheden.

De kleurentuin, Nieuw-Vennep
Bron: gemeente Haarlemmermeer

1.5 Sociale netwerken, kwetsbaarheid en vangnetten in hedendaags Haarlemmermeer

Opkomst en uitbouw van de nationale verzorgingsstaat hebben hun uitwerking op het lokale sociale weefsel niet gemist. Welvaart, individualisering, hoge arbeidsparticipatie, ondernemingszin en hang naar vrijheid en zelfstandigheid zijn een intrinsiek onderdeel geworden van de Haarlemmermeerse sociale identiteit. Om te achterhalen hoe het gesteld is met de huidige 'eigen kracht' van de bevolking en met de bereidheid om elkaar te ondersteunen en soms (langdurig en structureel) voor elkaar te zorgen, hebben we empirisch onderzoek gedaan naar sociale netwerken en vangnetten in onze gemeente. De ruimtelijke veranderingen van de afgelopen 50 jaar kunnen niemand die door de gemeente rijdt of loopt ontgaan. De aard en reikwijdte van sociale netwerken en robuustheid van vangnetten worden minder snel inzichtelijk; zij vergen empirisch lokaal onderzoek.

Niet zichtbaar voor het oog van buitenstaanders smeden mensen banden met anderen, die voor korte tijd effectief zijn óf juist heel lang standhouden. Sommige sociale banden ontstaan al op jonge leeftijd; in het gezin. Deze sterke, affectieve banden gaan doorgaans een leven lang mee. Andere relaties groeien meer geleidelijk en ontstaan vooral aangemoedigd door gedeelde interesses in studie, werk, sport of hobby. Frequentie ontmoetingen van mensen die bij elkaar in straat of buurt wonen monden soms uit in hechte vriendschappen. Vandaag de dag speelt het contact tussen mensen zich niet langer uitsluitend 'face to face' af in de 'echte wereld'. Technologische ontwikkelingen zoals internet en de opkomst van sociale media maken het nu ook mogelijk om virtuele contacten aan te gaan. In hun verscheidenheid vormen al deze banden samen een *sociaal netwerk*; een

denkbeeldige kluwen van draden die vanuit één persoon naar anderen om hem heen lopen en weer terug. Dit sociale netwerk vormt een bron van potentiële ondersteuning. Wanneer er uit het netwerk daadwerkelijk steun komt, werkt het als *een vangnet*.

In dit empirische deel van ons onderzoek naar de sociale structuur in onze gemeente geven we een beeld van aard en reikwijdte van **sociale netwerken** en doen we uitspraken over de robuustheid van **sociale vangnetten**. We spreken van stevige vangnetten, wanneer inwoners in hun nabije omgeving sociale banden onderhouden waarop zij bij ziekte of een andere ondersteuningsbehoefte een beroep kunnen doen. Onder een sociaal netwerk verstaan we de optelsom van alle sociale banden die één individu onderhoudt: binnen het eigen gezin, met familie, vrienden en/of burens. Alleenstaanden missen één laag in hun sociaal netwerk: de hechte banden van het eigen gezin.

Sociale netwerken en vangnetten veranderen afhankelijk van de levensfase van de individuen die er onderdeel vanuit maken én ook van de kracht die wel kwetsbaarheid waarin iemand zich bevindt. Gezondheidsproblemen doen zich vaker voor op latere leeftijd en als kind hebben we behoefte aan een robuust en veilig vangnet. In de pubertijd en als jongvolwassene worden virtuele naast reële netwerken belangrijker. Iemand van middelbare leeftijd levert juist vaker zelf een bijdrage aan het vangnet van ouderen én jongeren en doet over het algemeen minder zelf een beroep op de hulp van anderen. En toch, ziekte en andere tegenslag kan eenieder in elke levensfase onverhoopt treffen.

Haarlemmermeerse vangnetten ontrafeld

Iets meer dan de helft van alle inwoners (55%) beschikt in onze gemeente over een robuust vangnet (zie fig. 1.5). Zij kunnen voor ondersteuning bij hun naasten terecht. Een iets kleinere groep (39%) heeft een redelijk stevig vangnet. Dat houdt in dat bij langdurige ondersteuningsbehoefte de zorglast op de schouders van enkele naasten komt te liggen. Het risico op overbelaste mantelzorgers in het netwerk neemt bij deze groep toe. Een zwak vangnet heeft 6% van de Haarlemmermeers; dit geldt voor circa 6000 inwoners. Bij tegenslag kunnen zij niet of nauwelijks rekenen op steun uit hun netwerk. Ondersteuning zal uitsluitend van hun partner moeten komen. Ongeveer 900 alleenstaanden en 450 eenoudergezinnen met een zwak vangnet kunnen zelfs niet op een partner steunen.

De stevigheid van een vangnet wordt bepaald door de kwaliteit van sociale netwerken. Die kwaliteit hangt af van twee kenmerken: aard en reikwijdte. De aard heeft betrekking op het type sociale banden waaruit het netwerk is opgebouwd. Onderhoudt men alleen hechte relaties met familieleden, of ook met vrienden en misschien wel met burens. Hoe meer lagen in een netwerk, des te groter de potentie aan zorg en ondersteuning. Ook de afstand van de persoon tot zijn netwerk is van belang voor het vangnet. Wanneer dat netwerk zich ver weg bevindt, is het moeilijker om hulp te krijgen dan wanneer het in de directe omgeving aanwezig is.

Een sterkere band houdt doorgaans een grotere bereidwilligheid in om bij te springen als dat nodig blijkt. Naast familieleden vormen meestal sterke schakels in

iemands sociaal netwerk. Ook Haarlemmermeeders onderhouden vooral met familieleden hechte banden (zie fig. 1.6). Van familieleden verwachten en verkrijgen zij – wanneer zij dat nodig hebben – ook de meeste hulp. Vooral de meer intensieve of langdurige zorg rust op de schouders van ouders, kinderen, broers en zussen. De vanzelfsprekendheid om binnen een familie voor elkaar te zorgen is zowel in Haarlemmermeer als in de rest van Nederland, individualisering ten spijt, nog steeds groot (Linders, 2005). Van alle Haarlemmermeerse mantelzorgers (ca. 12%) ondersteunt driekwart een gezins- of familielid. Ook wanneer de familiecontacten niet frequent zijn, kan men op elkaar blijven rekenen. Vrienden maken weliswaar deel uit van sociale netwerken; zij geven aanzienlijk minder vaak ondersteuning. Vooral als het intensieve vormen van steun of langdurige verzorging betreft.

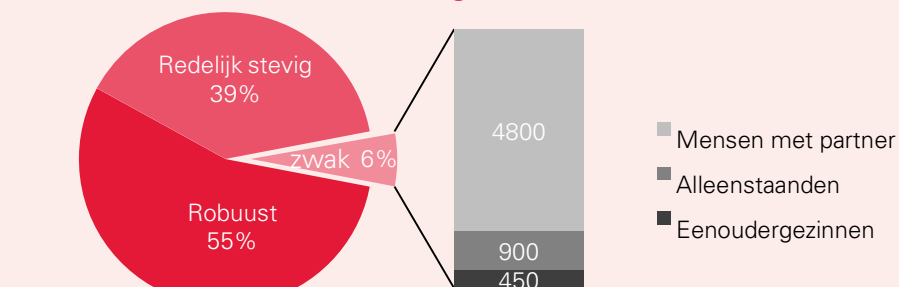
Het merendeel van de Haarlemmermeeders onderhoudt geregeld contact met buurtgenoten. Slechts min-

der dan de helft noemt deze relatie ook hecht. Evenals vrienden zijn burens bereid om bij te springen. Toch worden ook zij minder snel ingeschakeld dan familieleden. Alleen wanneer burens frequent met elkaar omgaan of er sprake is van hechte banden kan een burennetwerk als vangnet dienst doen.

Naarmate familie en vrienden verder weg wonen en de reikwijdte van het netwerk groter is, wordt hun bereidheid of mogelijkheid om hulp te bieden kleiner. Afstand verzwakt het vangnet! Bij ongeveer de helft van alle Haarlemmermeeders wonen naasten buiten de gemeente (zie fig. 1.7, pagina 24). Dit vermindert hun kans op ondersteuning vanuit hun eigen netwerk aanzienlijk.

Figuur 1.5

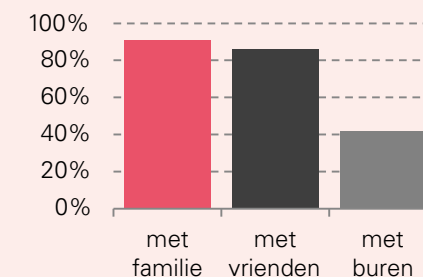
Stevigheid H'meerse vangnetten en aantal huishoudens met een zwak vangnet

Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

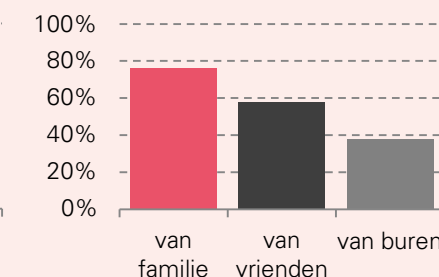
Figuur 1.6

Aandeel H'meesters met hechte banden:

Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

Aandeel H'meesters dat hulp verwacht:

Een niet geheel onverwachte maar toch belangrijke constatering luidt: *het netwerk van degenen die het het hardst nodig hebben is juist het zwakst. Kwetsbaren en minder zelfredzamen ontberen vaker steun vanuit hun sociale netwerk.* Omstandigheden, die de kans op kwetsbaarheid vergroten, zoals een hogere leeftijd en een slechte gezondheid komen dan ook vaker voor bij mensen met een zwak vangnet (zie fig. 1.8). Alleenstaanden, lager opgeleiden en mensen met minder financiële draagkracht beschikken eveneens over een zwak vangnet. Hechte banden met familieleden en vrienden blijven vooral voorbehouden aan mensen met een relatie, een hogere opleiding en een hoog inkomen (Komter & Knijn, 2004). Ook in Haarlemmermeer gaat dit sociale mechanisme op. Voor mensen met veel hulpbronnen is het uiteraard makkelijker om hun netwerk vitaal te houden, dan voor mensen die afhankelijk langdurig zijn van hun netwerk. De Amerikaanse socioloog Robert Merton noemde dit verschijnsel het Mattheüs-effect: wie veel

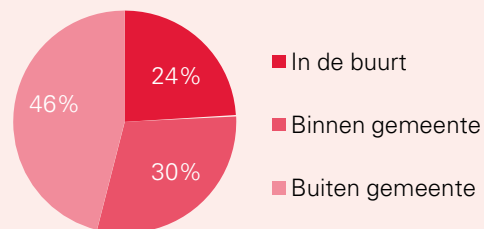
heeft, krijgt veel; wie minder heeft, krijgt juist weinig (Merton, 1968).

Jonge, gezonde en welvarende Haarlemmermeesters beschikken over stevige netwerken. Inwoners, die vanwege hun gezondheid, financiën of huishoudsituatie minder zelfredzaam zijn en dus veel behoefte hebben aan hulp uit hun naaste omgeving, blijken juist vaker een zwak vangnet te hebben. Bij mensen met een slechtere gezondheid is het Mattheüs-effect het best zichtbaar. Zij beschikken over geringere netwerken, met minder lagen en daardoor dus ook over zwakkere vangnetten. Inwoners met een verminderde gezondheid zorgen bovendien zelf vaker ook nog voor iemand die ook ziek is of een beperking heeft (denk aan de oudere die de mantelzorg voor zijn of haar partner op zich neemt). Bijna de helft van alle Haarlemmermeesterse mantelzorgers kampt zelf met gezondheidsproblemen. Inwoners met een slechte gezondheid lopen drie maal meer risico op een zwak vangnet (15%) dan zij die gezond zijn (5%).

Ouderen blijken sowieso minder kans te hebben op voldoende ondersteuning uit hun netwerk. Achterliggende oorzaak is hier opnieuw de gezondheidstoestand; deze gaat vroeg of laat onherroepelijk achteruit en remt de mobiliteit. De behoefte aan zorg neemt met de leeftijd toe, met een grotere druk op het vangnet als gevolg. Tegelijkertijd wordt het eigen netwerk kleiner. Verlies van partner, vrienden en kennissen en een verminderde participatie in sociale verbanden, door eigen fysieke mankementen, zijn hier debet aan. Het netwerk wordt kleiner en het eigen vangnet verslapt door overbelasting. Hun kinderen hebben het druk met werk en gezin, wonen niet altijd in de buurt; vrienden vallen weg of kunnen, door gebrekkige gezondheid of beperkte mobiliteit, niet meer op bezoek komen, laat staan hulp verlenen. Naarmate mensen ouder zijn, worden de banden in hun directe woonomgeving belangrijker. Ouderen hebben een langere woongeschiedenis in de eigen buurt en dus ook tijd gehad om solide banden te smeden met hun

Figuur 1.7

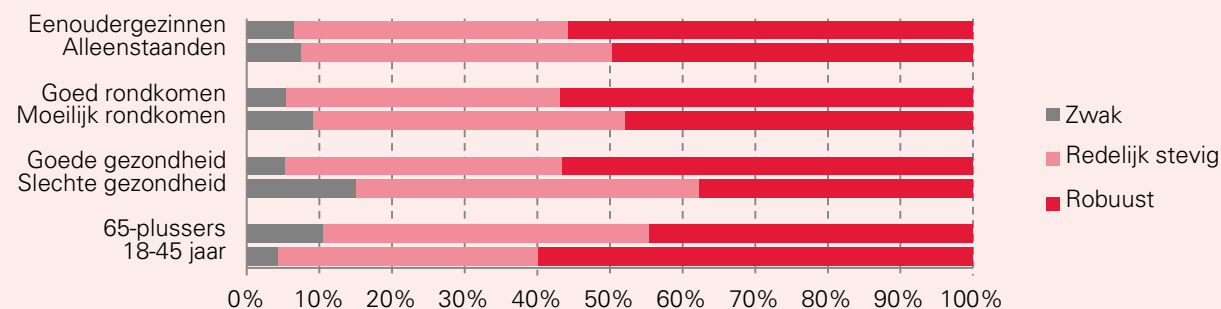
Reikwijdte sociale banden

Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

Figuur 1.8

Robuustheid vangnet per groep

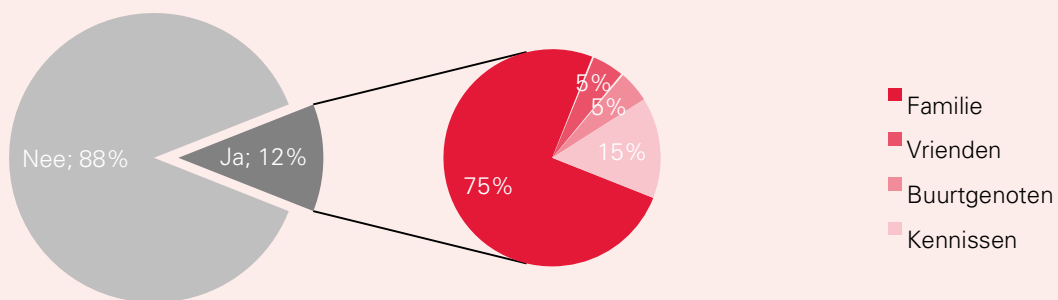
Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

buurtgenoten. Wanneer de banden met familie en vrienden verzwakken, kunnen zij enigszins profijt hebben van deze hechte buurtbanden. De buurtvangnetten winnen dan aan belang, maar veel langdurige zorg blijken buren niet op te kunnen vangen. Hoewel ouderen over het algemeen meer hechte buurtbanden onderhouden dan jongere Haarlemmermeeders heeft slechts de helft een stevig buurtnetwerk. De groep ouderen met een zwak vangnet is verhoudingsgewijs groot. Eén op de tien ouderen heeft geen solide sociale banden of heeft naasten die ver weg wonen en daardoor weinig effectieve steun kunnen geven.

In deel 2 van deze publicatie, de wijktypen, gaan we uitgebreid in op de geografische verschillen in sociale netwerken en vangnetten.

Figuur 1.9

Aandeel mantelzorgers naar verzorgde naaste

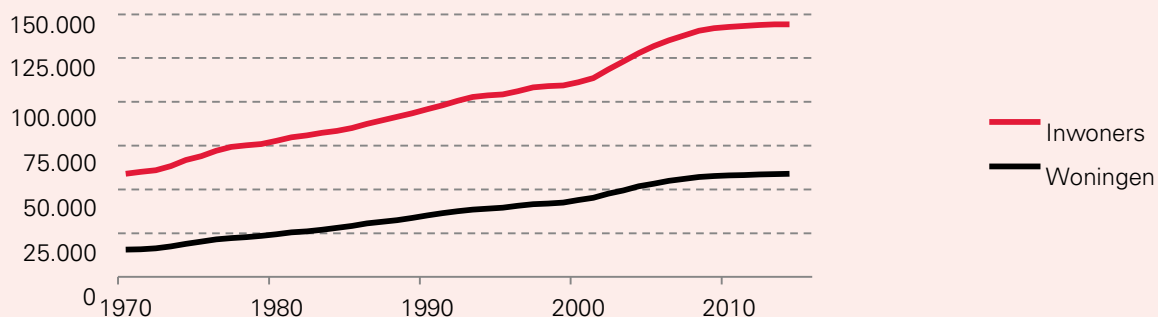
Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

1.6 Algemene conclusies en signalen

1. De bevolking van Haarlemmermeer is overwegend welvarend, jong en minder sterk vergrijsd dan de rest van Nederland. De sterke instroom van moderne stedelingen vanaf de jaren '70 (zie fig. 1.10) heeft het tempo waarin Haarlemmermeer is geïndividualiseerd en geseculariseerd opgestuwd. Eén op de twee Nederlanders rekent zich tot een geloofsgroepering; in Haarlemmermeer is dat één op de drie.
2. Veel 'eigen kracht' treft men juist aan bij jonge, gezonde, goed opgeleide en welvarende Haarlemmermeesters; zij beschikken over de meest stevige vangnetten.
3. Ruim de helft van alle Haarlemmermeesters (55%) kan bij ziekte of andere tegenslagen rekenen op ondersteuning van hun directe naasten; zij hebben een robuust sociaal vangnet. Iets meer dan een derde (39%) beschikt over een redelijk stevig vangnet; zij hebben minder naasten om op terug te vallen of naasten wonen ver weg.
4. Welvarende, succesvolle en hoogopgeleide Haarlemmermeesters, hoe goed ook verzekerd, kunnen gewoonweg pech hebben en hun baan verliezen of ongeneselijk ziek worden. Structurele belasting door langdurige zorgverlening kan zelfs robuuste vangnetten doen bezwijken.
5. Hoe langduriger en meer structureel de vraag van hulpbehoevenden, des te minder mogelijkheden of bereidheid hebben hun naasten om de ondersteuning op zich te nemen en dat ook vol te houden.
6. Inwoners die nu ondersteuning van anderen behoeven of krijgen hebben meestal een zwak vangnet. Hoe beperkter dit netwerk en hoe groter de afstand tot hun naasten des te fragieler hun vangnet.
7. Beschikt een hulpbehoevende over een beperkt netwerk, dat zich ook nog op meer afstand bevindt, dan komt de zorgverlening op de schouders van maar één of enkele naasten te liggen. Overbelasting bij deze mantelzorgers, die de hele ondersteuning in hun eentje moeten dragen, ligt dan op de loer.
8. Circa 6000 volwassen Haarlemmermeesters (6% van alle inwoners) hebben een heel zwak vangnet. Bij tegenspoed kunnen zij alleen op hun partner terugvallen: noch in hun buurt, noch daarbuiten is er ondersteuning. Voor ongeveer 900 alleenstaanden en 450 eenoudergezinnen geldt dat zij van niemand hulp kunnen krijgen.
9. In hulp-ondersteuningsrelaties doet kwetsbaarheid zich vaak voor bij beide polen. Aan de ene kant van de relatie bevindt zich de hulpbehoevende met weinig anderen om op terug te vallen, aan de andere kant de enkeling, die ondersteuning biedt, maar zelf vaak ook kwetsbaar is. In de omgeving van deze groep meest kwetsbare inwoners zal weinig tot geen 'eigen kracht' aangeboord kunnen worden. Er zal juist ondersteuning aan de helpers moeten

Figuur 1.10

Aantal inwoners en woningen in Haarlemmermeer (1970-2014)

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 1970-2014; Bevolkingsprognose Haarlemmermeer, 2014-2035

worden geboden.

10. Hoewel Haarlemmermeeders ruime hulp en ondersteuning van vrienden en buren verwachten doen zij, als de nood aan de man komt, weinig tot geen beroep op hun vrienden of buurtgenoten. De aan de eigen lijf ervaren kwetsbaarheid deelt men nog steeds vooral met de eigen kring, met hen die men als levensgezel of lotgenoot ervaart.
11. Ook in het welvarende en sterk geseculariseerde en geïndividualiseerde Haarlemmermeer blijken familiebanden nog steeds de meest stabiele basis voor stevige vangnetten. Van de 12% Haarlemmermeerse mantelzorgers ondersteunt driekwart een

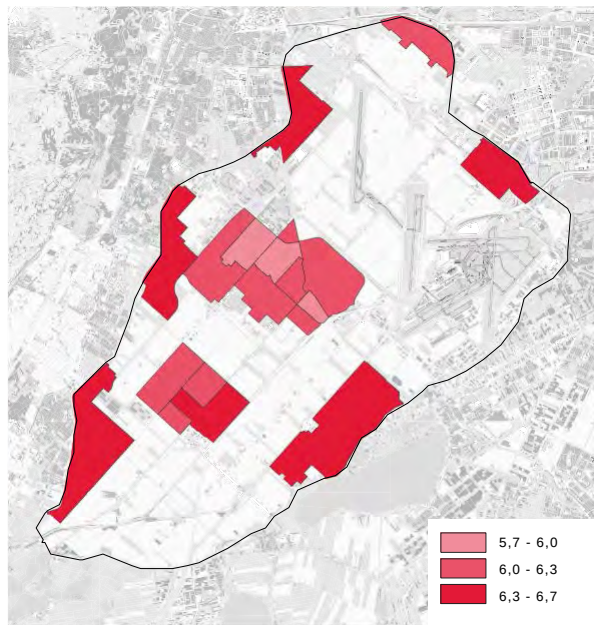
gezins- of familielid.

12. Langs de randen van de gemeente, in de meer traditionele dorpse gemeenschappen, vervullen buurtgenoten, anders dan elders in de gemeente, wel een actieve rol in de sociale vangnetten. Individualisering en secularisering voltrekken zich in een lager tempo (zie figuren 1.11, 1.12 & 1.13). Door vergrijzing en instroom van andere leefstijlen staat deze lokale en historisch gewortelde solidariteit evenwel onder druk.
13. Kwetsbaarheid komt niet in elke wijk of woonplaats in dezelfde mate voor. De combinatie van een fragiele eigen situatie én een zwak vangnet tref je vaak

aan in de oudere uitbreidingswijken van Hoofddorp en Nieuw-Vennep (Graan voor Visch, Overbos, Bornholm en Linqenda). Hier wonen (absoluut en percentueel) de meeste inwoners die zich in een kwetsbare positie bevinden en geen of nauwelijks 'eigen kracht' hebben. Veel 'eigen kracht' en weinig 'eigen kwetsbaarheid' treft men vooral in Floriande, Vijfhuizen en Getsewoud.

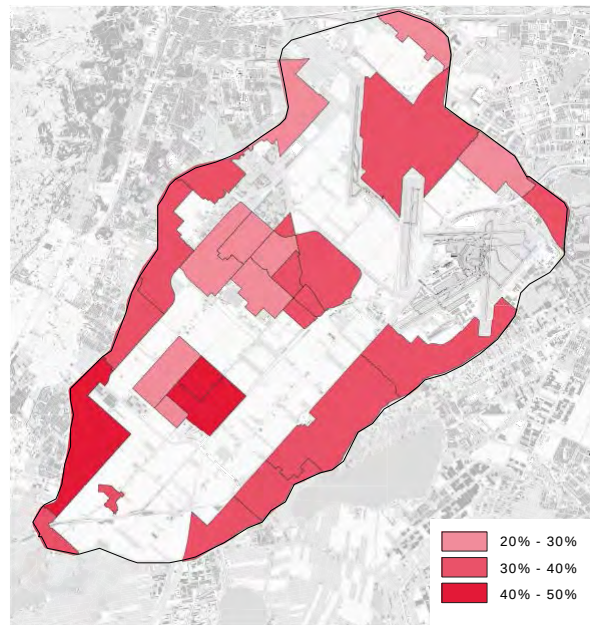
14. De sociale netwerken van inwoners met 'veel eigen kracht' en van die met veel 'eigen kwetsbaarheid' overlappen niet of nauwelijks.
15. De afgelopen halve eeuw namen welvaart en gezondheid onder het merendeel van de Nederland-

Figuur 1.11: Buurtcohesie naar woonplaats

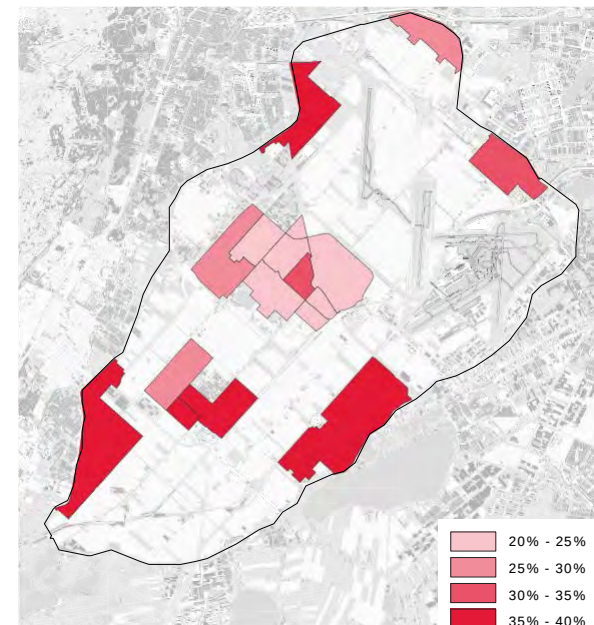
Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

Figuur 1.12: Religiositeit naar woonplaats

Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

Figuur 1.13: Vrijwilligerswerk naar woonplaats

Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

se en de Haarlemmermeerse bevolking meer toe dan ooit tevoren. De aan het menselijk bestaan vastklevende kwetsbaarheid – een auto-ongeluk, werkloosheid, een gehandicapt kind – leek teruggedrongen tot hen die zich toevallig in een kwetsbare positie bevonden.

16. Met de sterke verandering van de Haarlemmermeerse samenleving veranderden ook de vormen van solidariteit.
17. Kort na de drooglegging van de Haarlemmermeer in 1852 kwam solidariteit vooral voort uit gebrek, nood en schaarste van de sociale onderlagen. Tege-

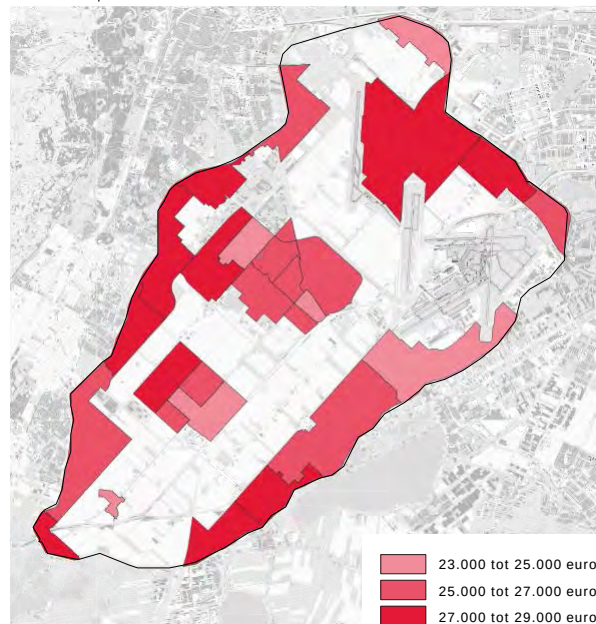
liktijd deed zich ook een andere vorm van solidariteit voor: die uit medeleven dan wel welbegrepen eigen belang van notabelen en welgestelden met de armen en zieken, en ook manifesteerde zich een uit christelijke barmhartigheid of missiedrang gemotiveerde solidariteit.

18. Na de Tweede Wereldoorlog groeide met de verzorgingsstaat een nieuwe vorm van centraal georganiseerde solidariteit, in wetten gegoten en via premies en belastingen gefinancierd.
19. Deze laatste vorm van solidariteit kwam in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw allengs onder vuur

te staan. Te duur, fraudegevoelig, niet meer nodig in een welvarende en aanzienlijk minder ongelijke samenleving, zo luidt de huidige kritiek op deze vorm van solidariteit.

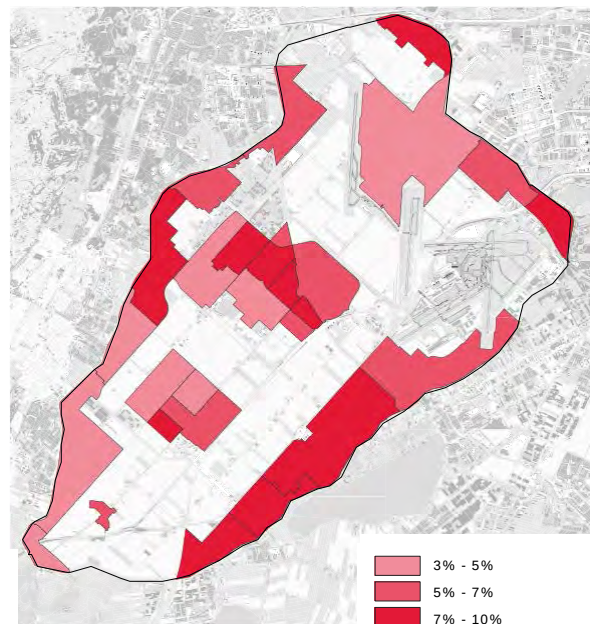
20. Armoede en welvaart zijn relatieve begrippen, die de afgelopen anderhalve eeuw sterk in betekenis verschoven. De elementaire behoeften en kwetsbaarheden, die vast zitten aan lijf, leden en 'mind', zijn veel stabielier gebleven.
21. Een gedeeld lot tussen 'nu-kwetsbaren' en 'nog-niet-kwetsbaren' is aan het begin van de 21ste eeuw minder invoelbaar geworden.
22. In de huidige geïndividualiseerde samenleving, waarin de 'warme' traditionele solidariteit omsloeg in een koelere, meer zakelijke en berekenende vorm, vond tegelijkertijd ook een bevrijding plaats van disciplinerende banden en traditionele instituties, die beperkend werkten op de eigen ontwikkeling en ontplooiing.
23. De naoorlogse Nederlandse verzorgingsstaat toont ons nu zijn Januskop: enerzijds meer vrijheid, meer gedeelde welvaart en minder structurele ongelijkheden en disciplinerende banden; anderzijds minder gedeelde waarden, minder gevoel van gemeenschappelijkheid, minder erkenning van de eigen ondeelbare en de gedeelde kwetsbaarheid.
24. 'Individualisering', eerst nog een stoer en dynamisch motto en begrip, kan binnenkort gaan verschuiven naar fragiel, want: alleenstaand en dus met weinig 'eigen kracht'.
25. 'Eigen kracht' is steeds een relatief begrip; veronderstelde 'krachtmeting' handelt ook over de psychische, naast de 'fysieke' afweging en is niet

Figuur 1.14: Gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen naar woonplaats

Bron: RIO, 2011

Figuur 1.15: Aandeel sociaal minimum naar woonplaats

Bron: RIO, 2011

eenvoudig boven een subjectief oordeel uit te tillen. Beleidsontwikkeling en –uitvoering hebben meer objectieerbare en te onderbouwen handvatten nodig.

26. Wanneer de waarden eigen kracht, zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid louter als teken van eigen prestatie en succes gaan gelden, ligt het risico op de loer dat kwetsbaarheid, zwakte en gebrekkigheid tekenen van andermans tekortkoming of falen worden. Dit kan op den duur het sociale fundament van de samenleving aantasten. De samenleving bestaat nu eenmaal niet uit enerzijds ‘altijd sterken’ en anderzijds ‘altijd zwakkeren’, maar uit mensen die nog niet, slechts kort, langdurig of voorgoed in kwetsbare situaties of levensfasen verkeren.
27. Kwetsbaarheid is bijna nooit een keuze, maar meestal een levenslot.
28. De drang naar eigen identiteit en vrijheid, afhankelijkheid van anderen en solidariteit met die anderen zijn, hoe tegengesteld zij ook lijken, samen onderdeel van het alledaagse menselijk bestaan.
29. Sociale veranderingen verlopen traag, vooral wanneer het mentale veranderingen betreft of die van waarden die tot ander gedrag leiden. Zij vergen meestal minimaal twee generaties.
30. De individualiseringstendens, die na de jaren zestig de Nederlandse samenleving kenmerkt, begonnen na '65, nam een vlucht in de jaren '70 en '80, en raakte over de top na de jaren '90. De beoogde transformatie van verzorgingsstaat in participatiesamenleving zal niet heel veel sneller verlopen.
31. De transformatie van ‘afhankelijkheid van overheidsvoorzieningen’ naar het ‘aanboren van eigen

kracht’ is geen kortlopend proces, maar een langdurige sociale ontwikkeling en kan beter niet als reeks kortlopende fasen georganiseerd worden.

32. De interactie tussen beleidsontwikkeling en -effecten is bij het nieuwe sociale beleid (sociaal domein) cruciaal. Daarom is juist hier een langetermijnperspectief nodig, met voldoende oog en ruimte voor beleidsaanpassingen en bijstellingen.
33. Focussen op ‘eigen kracht’ zal kostenbesparend werken bij zelfredzamen met veel eigen kracht. Inzet van zulk beleid bij de meest kwetsbaren, met nauwelijks ‘eigen kracht’, kan juist méér gaan kosten.

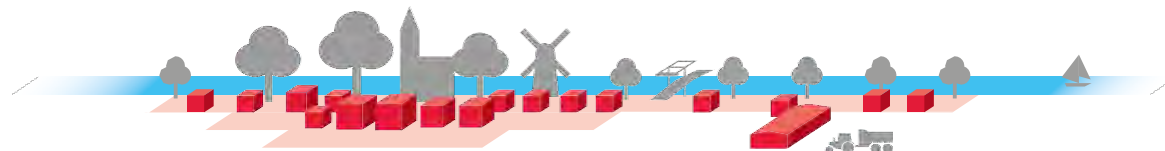
Kijk op de Wijk

Deel 2: Wijktypen

Een analyse van sociale netwerken en vangnetten

2.1 Historische kernen

Tot de *historische kernen* rekenen we de kleine 19de-eeuwse dorpen en buurtschappen en de bebouwing langs Ringvaart en polderlinten. Deze gebieden delen één sociaal kenmerk: *de aanwezigheid van een hechte dorpsgemeenschap*. Hier kent men elkaar, voelt men zich met elkaar verbonden, en vindt men het vanzelfsprekend om elkaar, indien nodig, te ondersteunen. Niet verbazingwekkend dat inwoners van deze kleine kernen, meer dan elders in Haarlemmermeer, deel uitmaken van hechte buurtnetwerken. Het onderlinge contact tussen buurtgenoten is hier niet per se frequenter, maar wél intensiever. Stevige buurtbanden, historisch gegroeid en gestoeld op wederzijds vertrouwen, vormen een vruchtbare voedingsbodem voor informele onderlinge zorg. Ook hier geldt: burenhulp is meestal een aanvulling op de zorg, die primair door vrienden en familie wordt geboden. Op het moment dat directe naasten verder weg wonen, neemt het buurtvangnet hier vaker de ondersteuning over dan in andere wijktypen. Inwo-

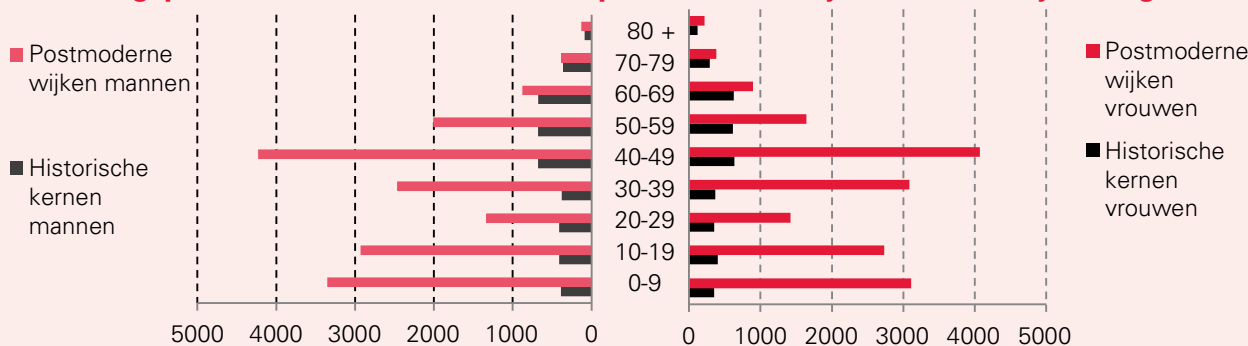
ners met een heel robuust netwerk zijn in deze kernen dan ook sterker vertegenwoordigd dan elders in de gemeente. Bijna de helft van de bewoners beschikt over een **drie lagen-netwerk** (familie, vrienden én burenen). Voor een kwart geldt dat deze potentiële ondersteuners (in alle lagen) ook nog eens dichtbij wonen. Bijna de helft van alle inwoners (45%) rekent op hulp van de burenen bij ziekte of andere vormen van tegenslag. Zelfs hechte gemeenschappen zijn niet in staat om *alle* individuen met elkaar te verbinden. Een kleine groep profiteert niet van de aanwezige robuuste sociale infrastructuur. Familie en/of vrienden van deze inwoners wonen te ver weg of zij hebben er geen hechte band mee. Met de burenen hebben zij oppervlakkig of nauwelijks contact. Bij tegenslag ontberen deze inwoners elke vorm van ondersteuning en zijn zij op zichzelf aangewezen. In deze kernen, waar voorzieningen schaars voorhanden zijn, is voor deze groep het risico op sociale uitsluiting en kwetsbaarheid extra groot.

Hulprelaties tussen buurtgenoten komen in de *historische kernen* voort uit een sterk groepsgevoel. In andere kernen en wijken ontstaan bindingen vaker uit de betrokkenheid tussen individuen. Niet de hechte gemeenschap, maar de goede relatie tussen bijvoorbeeld twee burenen, die elkaar goed kennen, of vaak samen iets ondernemen, vormt daar de voedingsbodem voor de sociale band. In dit wijkttype is de robuustheid van het sociale netwerk minder afhankelijk van individuen of het toeval en meer structureel, want over langere tijd ontstaan en historisch gefundeerd.

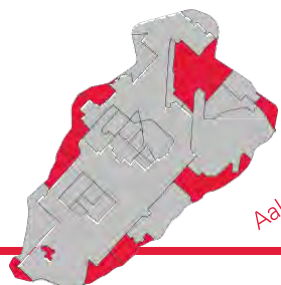
Toch kent deze robuuste sociale infrastructuur een zwakke plek. De groep ondersteuners bestaat vaak uit ouderen, die in potentie zelf zorg behoeven of dat spoedig nodig kunnen hebben. Eén op de vijf inwoners is 65 jaar of ouder (zie fig. 2.1). De komende jaren zullen de *historische kernen* geleidelijk verder vergrijzen (zie fig. 2.2). De hulpvraag neemt onvermijdelijk toe en de (potentiële) ondersteuners zullen met het ouder wor-

Figuur 2.1

Bevolkingspiramide historische kernen en postmoderne wijken, naar leeftijdscategorie

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

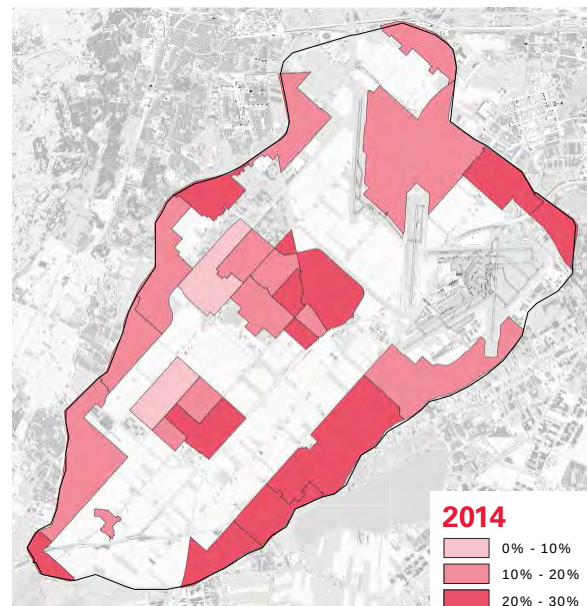

Aalsmeerderbrug, Rozenburg
en Oude Meer
Abbenes
Beinsdorp
Buitenkaag
Burgervveen en Leimuiderbrug
Cruquius
Lijnden en Boesingheliede
Nieuwe Meer
Weteringbrug
Zwaanshoek

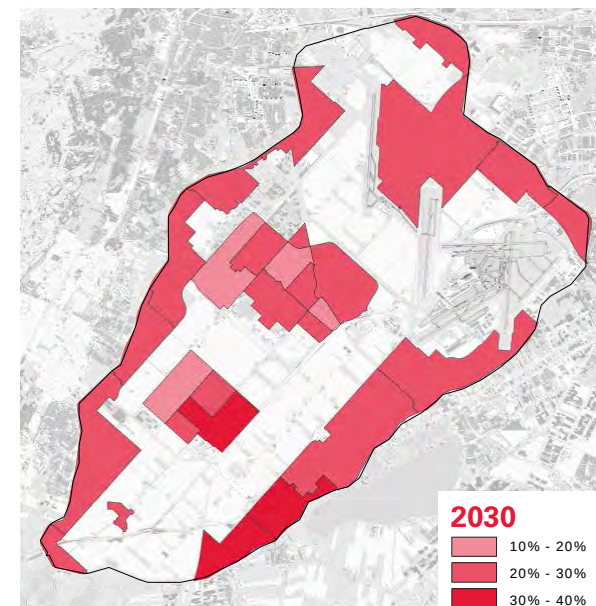
den verzwakken en in omvang afnemen. Naarmate de bestaande robuuste infrastructuur sneller aan kracht inboet, zullen senioren eerder uit de kern wegtrekken. De meeste ouderen zeggen hier zo lang mogelijk te willen blijven wonen, toch verhuizen zij op een gegeven moment naar locaties die beter aansluiten bij hun noden en behoeften. Het gelijktijdige vertrek van een grote groep 'traditionele inwoners' kan het einde van de hechte dorpsgemeenschap inluiden. Maar dit is geen onvermijdelijk gegeven.

De *historische kernen* zijn immers aantrekkelijke woongebieden. De afgelopen jaren heeft zich hier een aanzienlijke groep 'nieuwe' inwoners gevestigd, in omvang ca. 25% van de inwoners (zie fig. 2.3 & 2.4). Veelal snel opgenomen in de bestaande dorpsgemeenschap kunnen ook zij een beroep doen op het historisch gegroeide, hechte buurtnetwerk. Hierdoor blijft de kwaliteit van de sociale infrastructuur op peil.

Figuur 2.2: Vergrijzingstrend in Haarlemmermeerse wijken, 2014-2030

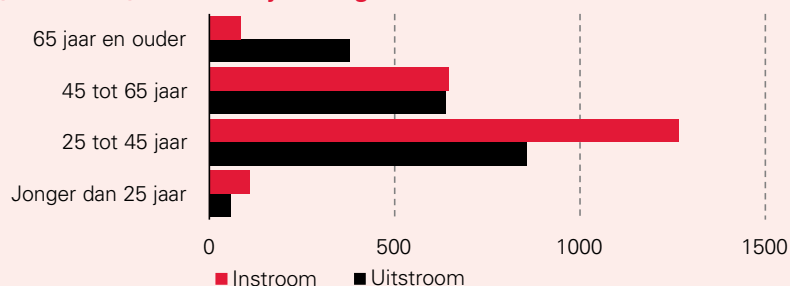
Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

Bron: Bevolkingsprognose Haarlemmermeer, 2013-2030

Figuur 2.3

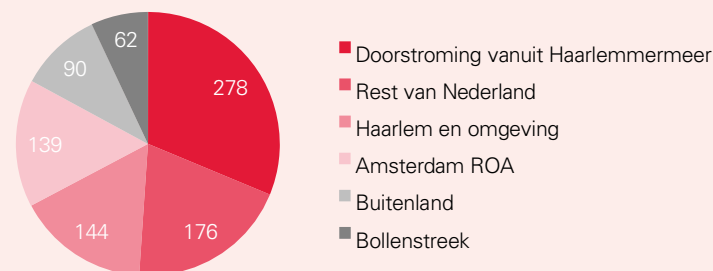
Instroom en uitstroom in de historische kernen, (2000-2013), naar leeftijdscategorie

Bron: Verhuisbestand Haarlemmermeer, 2000-2013

Figuur 2.4

Herkomst nieuwe huishoudens historische kernen tussen 2008 en 2012

Bron: Verhuisbestand Haarlemmermeer, 2008-2012

Niet alle nieuwe inwoners laten zich echter opnemen door de lokale gemeenschap. Zij die dat niet doen, beschouwen hun kern primair als een aantrekkelijke woonomgeving. De helft van de 'nieuwkomers' houdt het bij luchtige contacten met buurtgenoten. Zij prefereren dit oppervlakkige contact, ervaren hierdoor meer vrijheid, voelen zich minder gebonden aan omgangsregels, en hebben minder last van sociale controle. Een lossere binding met buurtgenoten ervaren zij niet als een gemis, zelfs niet wanneer ze in een situatie terecht komen waar ze zelf hulp nodig hebben. Zij beschikken namelijk over een omvangrijk sociaal netwerk; ook al is dit vaak buurtoverschrijdend en soms regionaal. Als deze ontwikkeling de overhand krijgt, veranderen de sociale structuren in de *historische kernen* en zal het ondersteuningspotentieel in de buurt gestaag afnemen.

Conclusie

De individualiseringstendens, die de afgelopen decennia in Nederland wordt waargenomen, lijkt aan de historische kernen in Haarlemmermeer voorbij te gaan. Hier bestaan nog hechte leefgemeenschappen met een sterke lokale binding. Inwoners van deze kernen kunnen in geval van nood rekenen op robuuste vangnetten in de eigen buurt. Voor een kleine groep van ca. 250 inwoners geldt dit niet; zij hebben niemand op wie zij terug kunnen vallen.

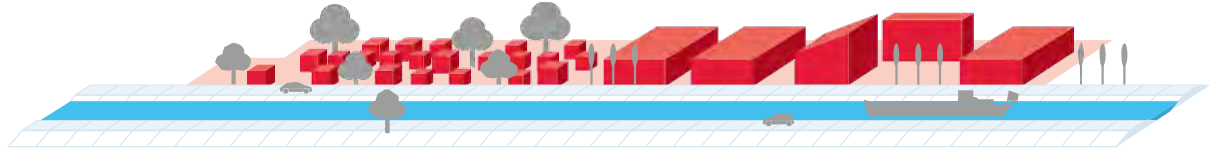
De komende jaren zullen de historische kernen geleidelijk gaan vergrijzen. Hoe meer vergrijzing des te meer senioren noodgedwongen deze kernen zullen verlaten. Nieuwe dorpsbewoners die hun plaats innemen kunnen, ondanks hun moderne leefstijl en weidse ruimtelij-

ke oriëntatie, steeds meer onderdeel worden van de bestaande dorpsgemeenschap. Maar het kan ook anders verlopen. Deze nieuwe inwoners met hun individualistische levensstijl kunnen de bestaande traditionele sociale infrastructuur van karakter doen veranderen. Hierdoor kan deze steeds meer gaan lijken op die van andere, modernere Haarlemmermeerse wijken.

55+ Beurs
Bron: Jur Engelchor

2.2 Contrastdorpen

Rijsenhout, Lisserbroek en Vijfhuizen zijn kernen waar, meer of minder recent, een flink aantal nieuwe woningen is toegevoegd aan de bestaande dorpskern. Het inwonertal in deze kernen verdubbelde. Contrast tussen oud en nieuw was het gevolg. Deze tegenstelling is niet in elk van de drie kernen even sterk aanwezig: de uitbreidingen zijn namelijk op een ander moment én in een verschillend tempo gerealiseerd. Het resultaat was de instroom van verschillende groepen inwoners: in Vijfhuizen vestigden zich vooral stedelingen uit de Randstad, in Rijsenhout en Lisserbroek vooral dorpelingen uit de directe omgeving (zie fig. 2.5 & 2.6). Door hun gefaseerde verandering laten de *contrastdorpen* heel scherp de effecten zien van grootschalige uitbreidingen op de sociale infrastructuur van voormalige dorpen.

Op het eerste gezicht lijkt de sociale infrastructuur van dit wijktype sterk op die van de historische kernen. Ook hier leeft een grote groep bewoners met een sterk lokaal netwerk. Familie en vrienden wonen dichtbij en inwoners hebben hechte buurtcontacten. Het zorgpotentieel is dan ook redelijk groot. De 'sociale gelijkenis' met de historische kernen geldt echter slechts voor het oudere dorpsdeel. Hier wonen meer ouderen, met een lagere opleiding en inkomen. In de nieuwe delen zijn lokale banden – door de instroom van jonge, hoger opgeleide en welvarende inwoners met een modernere leefstijl – juist losser en vaker ad hoc. Hier tref je vaker sociale netwerken die enkel uit familie en vrienden bestaan; burens maken er geen deel van uit. Hechte buurtrelaties komen hier dan ook minder vaak voor dan in de oude dorpsdelen. Hiermee is niet gezegd dat er in de nieuwe delen geen buurtcontacten voor komen. Bu-

ren lenen elkaar spullen of vragen om hulp bij kleinere klussen. Er bestaan zeker buurtbanden, al zijn deze hier afstandelijker, zakelijker en minder hecht en affectief dan in de oudere delen. De sociale netwerken van de nieuwe delen leveren minder zorgpotentieel.

In **Vijfhuizen** valt het contrast tussen oud en nieuw het meest op. Het postmoderne karakter van de Vijfhuizense wijk Stellinghof oefent een sterke aantrekkingskracht uit op stedelingen uit de verre omtrek. Familie en vrienden van deze nieuwkomers wonen verder weg en buurtgenoten maken geen deel uit van de kring van naasten. Nieuw en oud vormen hier de facto twee verschillende leefgemeenschappen, met uiteenlopende sociale kenmerken, netwerken en vangnetten (zie fig. 2.7). Voor de bewoners van Stellinghof, over het algemeen jong en zelfredzaam, hoeft het ontbreken van een hecht netwerk in de buurt geen nadelige consequenties te hebben. Zij beschikken immers over een sterk bovenlokaal netwerk.

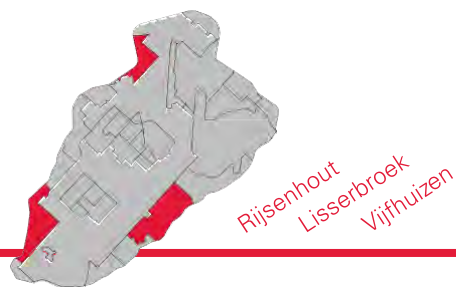
Het belang van een stevig sociaal vangnet op lokaal niveau neemt de komende jaren in de oude dorpskern alleen maar toe. Door vergrijzing groeit het aantal oudere inwoners met een zorgvraag sterk. Zolang de hechte buurtbanden in het oude deel blijven voortbestaan, kunnen de oudere bewoners hierop blijven rekenen. Het voorzieningenniveau is in Vijfhuizen en Rijsenhout door hun omvang ruimer en meer levensvatbaar dan in de historische kernen. Lisserbroekers kunnen van de voorzieningen aan de overkant van de Ringvaart profiteren. Hierdoor kunnen ouderen langer in het dorp en de eigen woonomgeving blijven wonen.

In **Rijsenhout** waar 'de groeistuip' uit het eind van de

jaren vijftig dateert, is het sociale contrast tussen oud en nieuw minder groot. De ruimtelijke contrasten zijn nog wel prominent aanwezig, maar de gemeenschappen zijn meer naar elkaar toegegroeid. Sterke lokale netwerken met veel zorgpotentieel hebben zich ontwikkeld, vergelijkbaar met die in de historische kernen. De sterke vangnetten zijn nodig: ouderen en mensen met minder financiële armslag zijn hier namelijk sterk vertegenwoordigd. De vergrijzing zal het aantal zorgbehoevende ouderen alleen maar doen toenemen. Paradoxaal genoeg zal dit betekenen dat ook het potentieel aan hulpverleners gaat afnemen.

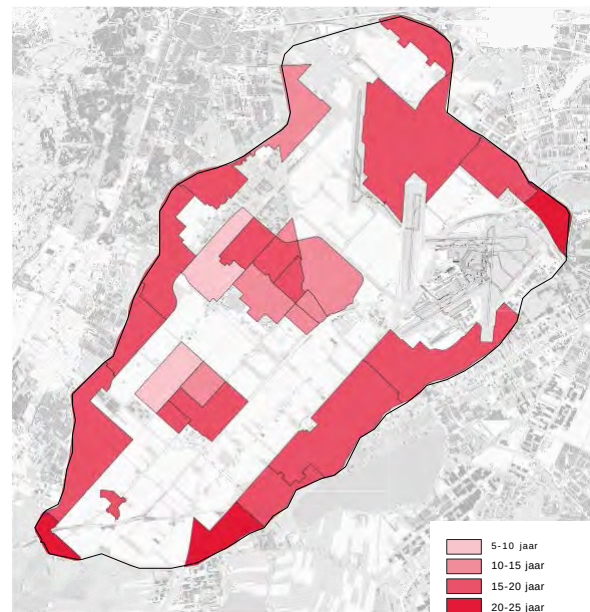
In **Lisserbroek** zijn de grote uitbreidingen van recentere datum. Zij kregen vorm in twee etappes (omtrekt 1985 en 2010); de sociale veranderingen konden zich hier meer geleidelijk voltrekken. De effecten op de bestaande sociale netwerken en structuren waren hier minder abrupt. De nieuwkomers waren afkomstig uit naburige dorpen en namen hun lokale netwerk als het ware mee. De sociale compositie werd minder heterogeen dan in Vijfhuizen, met zijn scherpe contrast tussen dorpelingen en voormalige stedelingen.

Evenals in de historische kernen kan ook in dit wijktype de sociale infrastructuur de komende tien jaar sterk van karakter veranderen. In Rijsenhout, waar de uitbreiding het eerst plaats vond en sociale contrasten minder scherp zijn, is de kans op vermenging van sociale netwerken waarschijnlijker. In Vijfhuizen kan naarmate de woonduur van nieuwe bewoners toeneemt een sterkere buurtbinding ontstaan. Of deze hetzelfde niveau bereikt als in de oudere delen blijft echter de vraag. De

onderzoeksresultaten geven geen aanleiding te denken dat nieuwkomers in de *contrastdorpen* zich sneller binden aan de buurt dan in de meer stedelijke wijken van Hoofddorp en Nieuw-Vennep.

Figuur 2.5: Woonduur in jaren

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

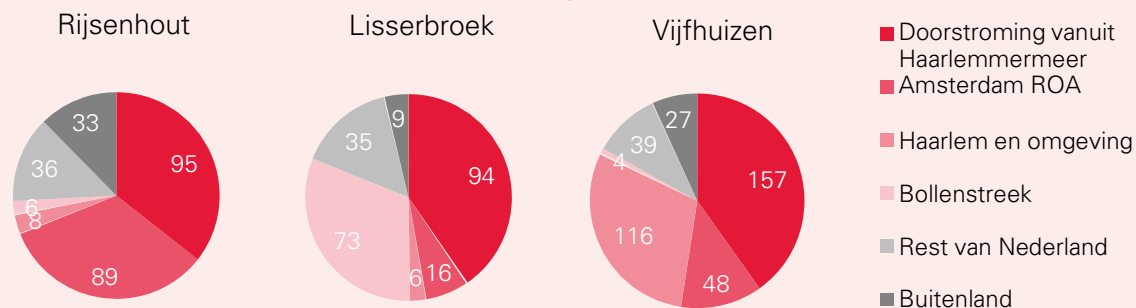
Conclusie

De contrastdorpen hebben een sterke sociale infrastructuur. Het stevigste sociale netwerk – bestaande uit drie lagen: familie, vrienden én burens – is hier het vaakst aanwezig.

In de oudere delen zijn sociale banden lokaal en hecht. Er bestaat veel bereidheid om zich in te zetten voor de gemeenschap. Dit blijkt onder andere uit het grote aandeel vrijwilligers. Inwoners in de nieuwere delen hebben daarentegen vaker een twee lagen-netwerk bestaande uit louter familie en vrienden, die ook nog verder weg wonen. Zij versterken de sociale infrastructuur door hun jonge leeftijd en welvarende positie. Het ondersteuningspotentieel is in dit wijktype sterk aanwezig. Dit mobiliseren is niet eenvoudig. Het contrast in leeftijd en welvaart tussen inwoners van oude en nieuwe dorpsdelen belemmert de integratie van sociale netwerken.

Figuur 2.6

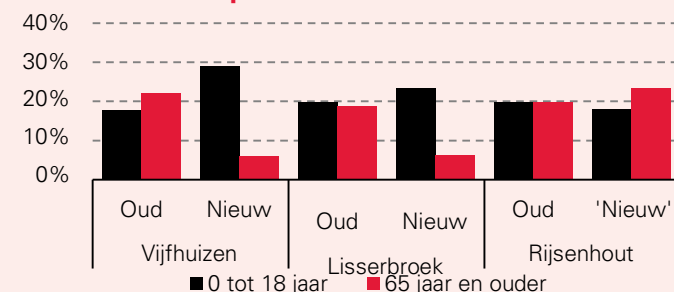
Herkomst nieuwe huishoudens contrastdorpen tussen 2008 en 2012

Bron: Verhuisbestand Haarlemmermeer, 2008-2012

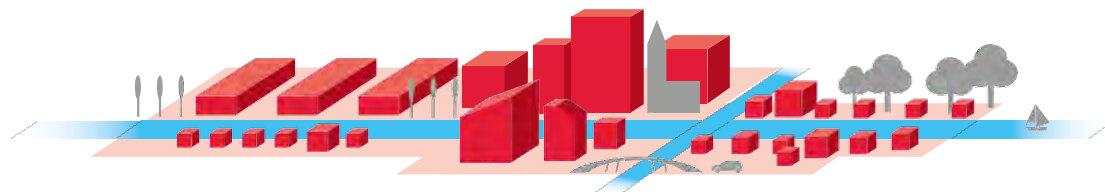
Figuur 2.7

Leeftijdssamenstelling binnen oude en nieuwe delen van contrastdorpen

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

2.3 Mozaïekkeren

Tot de mozaïekkeren rekenen we de **centrumgebieden van Hoofddorp** en **Nieuw-Vennep** en de grote kernen **Zwanenburg** en **Badhoevedorp**. Zij vormen een kleurrijke lappendeken van allerlei bouwvormen en -stijlen die, in uiteenlopende perioden, gedurende de laatste 50 jaar in Haarlemmermeer zijn gebouwd. Zou je dit complexe geheel met één woord moeten typeren dan is dat 'diversiteit'. Ruimtelijke variatie gaat hier hand in hand met sociale verscheidenheid; jonge, oude, rijke en arme Haarlemmermeesters wonen naast en door elkaar. In Zwanenburg en Badhoevedorp vloeit de sociale diversiteit voort uit hun ontstaansgeschiedenis: organische groei over langere tijd, langzaam en gefaseerd. In de centrumgebieden van Hoofddorp en Nieuw-Vennep heeft daarentegen een snel en in projectvorm gepland verstedelijkingsproces onverwachte mengvormen van dorpse en stedelijke woonmilieus voortgebracht. Zoveel variatie toch onder één type onderbrengen lijkt op het eerste gezicht tegenstrijdig. Bestaat de overeenkomst

tussen de wijken niet juist uit verschillen: uit ruimtelijke diversiteit én uit sociale heterogeniteit? Toch is deze typering zinvol voor de analyse van de sociale structuur in deze gebieden. In wijken met een gemengde, heterogene bevolking blijkt sociale binding namelijk heel wat moeilijker tot stand te komen dan in wijken waar bewoners meer op elkaar lijken en zich meer identificeren met hun burens en woonomgeving (zie figuur 1.11 pagina 27).

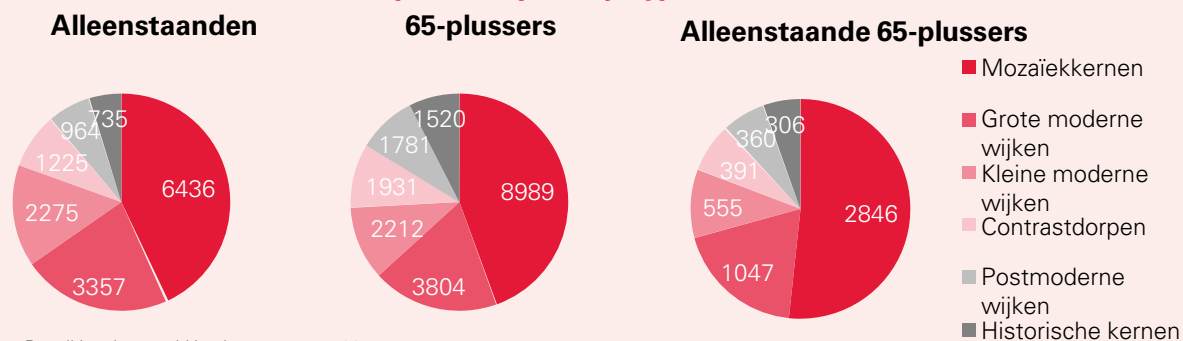
In de heterogene *mozaïekkeren* heeft de buurt minder sociale betekenis dan in de *historische kernen* en de *contrastdorpen*. Contacten met buurtgenoten zijn hier vaker oppervlakkig. Hechte buurtbanden en hulpbetrekkingen tussen burens komen minder voor (het minst van alle wijktypen). En ook de lichtere, meer ongedwongen vormen van steun zijn schaarser. Kwetsbare inwoners zijn vooral aangewezen op familie en vrienden. Veel inwoners hebben familie of vrienden in de eigen woonplaats;

door hun emotionele en fysieke nabijheid vormen zij hun belangrijkste hulpbron. Wie in dit wijktype woont, hulp behoeft en geen familie of vrienden in de nabijheid heeft, zal nauwelijks terug kunnen vallen op een buurtvangnet.

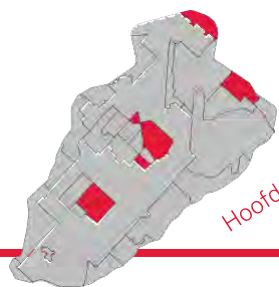
'Diversiteit' geldt niet slechts binnen het wijktype maar ook tussen de verschillende wijken. In het **centrumgebied van Hoofddorp** is het buurtvangnet het zwakst ontwikkeld. De verscheidenheid van inwonerstypen en de vele verhuizingen maken de kans op langdurige ondersteuning tussen buurtgenoten onderling rond uit klein. In Badhoevedorp, Zwanenburg en het centrum van Nieuw-Vennep hebben bewoners een iets sterkere binding met de eigen buurt; contacten met buurtgenoten zijn hechter. Het **centrumgebied van Nieuw-Vennep** kent niet de stedelijke dynamiek van Hoofddorp Centrum. Badhoevedorp en Zwanenburg behielden door een geleidelijke groei eveneens hun

Figuur 2.8

Aantal alleenstaanden en 65-plussers per wijktype

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

Hoofddorp Centrum
Nieuw-Vennep Centrum
Nieuw-Vennep Welgelegen
Badhoevedorp
Zwanenburg

dorpse karakter. Duurzamere banden tussen buurtbewoners konden gestaag groeien. Hierdoor bleven inwoners meer op elkaar gericht en met elkaar begaan dan in het sneller en meer verstedelijkte Hoofddorp Centrum.

Badhoevedorp kent een welvarende, hoogopgeleide bevolking die, bij gebrek aan familie en vrienden in de buurt, over middelen beschikt om hulp en ondersteuning in te kopen. Voor de gemiddelde inwoner van **Zwanenburg**, minder welvarend en lager opgeleid, ligt deze optie minder voor de hand. Deze Haarlemmermeeders zijn aangewezen op hun eigen sociale netwerk. Bij afwezigheid ervan zullen zij een beroep doen op overheidsondersteuning.

In de mozaïekkernen woont een groot aantal ouderen en alleenstaanden; beide groepen zijn sterker vertegenwoordigd dan elders in de gemeente (zie fig. 2.8). Eén op de vijf bewoners is 65 jaar en ouder (in Haarlemmermeer als geheel is dit één op de acht). In

één op de drie huishoudens woont een alleenstaand persoon; dat is meer dan 40% van het totaal aantal alleenstaanden in de gemeente! *De concentratie ouderen en alleenstaanden heeft aanzienlijke gevolgen voor de sociale infrastructuur ter plekke.*

Ouderen zullen door een afnemende gezondheid meer afhankelijk worden van de hulp van naasten en noodgedwongen sterker gaan leunen op hun sociale vangnet. Met het stijgen van de leeftijd en het toenemen van kwalen neemt de behoefte aan een groot en robuust netwerk toe. Er doet zich hier een verschijnsel voor die je de *kwetsbaarheidsparadox* zou kunnen noemen: de urgentie van een stevig sociaal vangnet neemt met het ouder worden toe, terwijl ieders sociaal netwerk met de leeftijd juist slinkt.

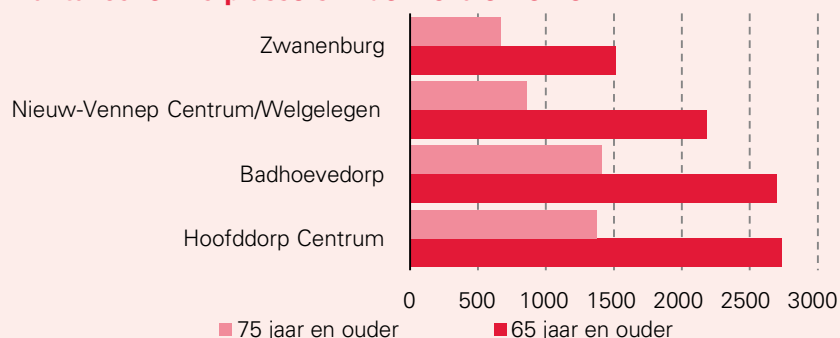
Alleenstaanden hebben in tegenstelling tot ouderen niet steeds meer ondersteuning nodig, maar wel een stevig en nabij sociaal vangnet. Alleenstaanden kunnen

namelijk uit een beperktere groep mensen ondersteuning krijgen dan mensen met partner (en kinderen). Dit kleinere sociale netwerk is ook nog eens vaker geografisch gespreid. Kortom, zij moeten het doen met een kleiner vangnet dat zich bovendien niet in de nabijheid bevindt.

Oudere alleenstaanden vormen in de mozaïekkernen de meest kwetsbare groep inwoners. Ouderen verhuizen in Haarlemmermeer vaak naar de centrumgebieden; daar zijn veel voorzieningen in de nabijheid van je woning. Inmiddels is ongeveer de helft van alle alleenstaande inwoners van de *mozaïekkernen* een 65-plusser. Wanneer deze inwoners wel terug kunnen vallen op een eigen netwerk, bestaat het risico dat veel zorg op de schouders van een kleine groep mensen komt te liggen. Overbelasting van mantelzorgers vormt hier een groter risico dan elders in de gemeente.

Figuur 2.9

Aantal 65- en 75-plussers in de mozaïekkernen

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

Figuur 2.10

Herkomst nieuwe huishoudens in de mozaïekkernen tussen 2008 en 2012

Bron: Verhuisbestand Haarlemmermeer, 2008-2012

Conclusie

De sociale infrastructuur in de mozaïekkernen heeft wel een lokaal, maar geen buurtkarakter. Een hecht sociaal netwerk van vooral familieleden en soms ook vrienden in de eigen woonplaats vormt het meest voorkomend vangnet in tijd van nood of kwetsbaarheid. De buurt kent daarentegen slechts een zwakke sociale structuur. Voor kwetsbare inwoners, zoals alleenstaanden en ouderen, zou het ontbreken van hechte buurtrelaties nadelig kunnen uitpakken. Nabijheid van ondersteuningspotentieel is immers juist voor deze groep van groot belang. Veel relaties tussen buurtgenoten (met name in het centrumgebied van Hoofddorp) zijn echter té vluchtig om langdurigere ondersteuning te kunnen doorstaan.

Bij kwetsbare bewoners die weinig of geen naasten in de woonplaats hebben wonen – bijvoorbeeld omdat zij pas op latere leeftijd naar de wijk zijn

verhuisd – kan de afwezigheid van een buurtnetwerk leiden tot isolement. Deze bewoners kunnen echter wel profijt hebben van de centrumfunctie van de mozaïekkernen (veel voorzieningen in de nabijheid). In de organisch gegroeide kernen Badhoevedorp en Zwanenburg zijn veel voorzieningen in de wijken zelf gelokaliseerd; niet op één centrale plek, maar verspreid in de wijk en dus voor meer mensen nabij de eigen woning.

55+ Beurs
Bron: Jur Engelchor

2.4 Kleine moderne wijken

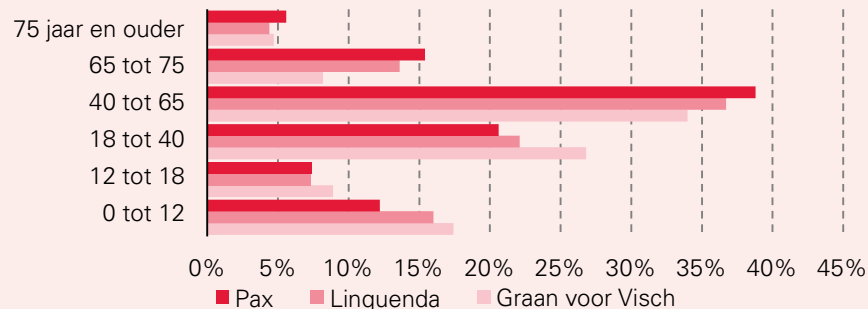
Graan voor Visch, Pax en Linqenda vormen samen de *kleine moderne wijken*. Deze uitbreidingswijken uit de jaren '70 waren de eerste groeistruipen van Hoofddorp en Nieuw-Vennep. Met een leeftijd van om en nabij de veertig jaar zijn zij de oudste planmatige uitbreidingen in de gemeente. Achter de ruimtelijke gelijkvormigheid van deze drie functionalistische wijken gaat veel sociale diversiteit schuil (zie fig. 2.11). De informele sociale infrastructuur is er één van uitersten. In dit wijktype leven inwoners met stevige sociale netwerken en robuuste vangnetten tussen inwoners met weinig contacten, weinig steun uit de eigen omgeving, en met meer risico op sociaal isolement. Hoewel Graan voor Visch, Pax en Linqenda in ruimtelijk opzicht overeenkomsten vertonen, zien we in aard en kwaliteit van de sociale infrastructuur duidelijke verschillen. De sociale netwerken zijn in **Pax** steviger dan in Graan voor Visch en Linqenda. Pax was van meet af aan een zeer populaire woonwijk. De functionalistische rechte lijn werd

hier minder sterk toegepast dan in Graan voor Visch en Linqenda. Kleinschaligheid en groen rondom de woningen maakten de wijk minder anoniem en zorgden voor meer geborgenheid (zie: Kijk op de Wijk 3, 2011: 72-76). Familie en vrienden wonen vaker in de buurt; en ook met buurtgenoten onderhoudt men in Pax hechte banden. Waar het prettig wonen is, blijft men ook langer wonen. De doorstroom is in deze wijk nog altijd laag (zie fig. 2.12); hierdoor blijven de hechte buurtnetwerken behouden. Het uitblijven van een reguliere instroom van nieuwe bewoners doet de wijk evenwel sterk vergrijzen. Met het ouder worden nemen gezondheidsproblemen toe en daarmee ook de zorgbehoeften. De hechte sociale netwerken bieden dan soelaas en worden ook frequent ingezet. *Pax heeft het grootste aandeel mantelzorgers van de hele gemeente!* De robuuste (buurt) vangnetten lijken hier voorlopig tegen bestand. Wanneer de doorstroom laag blijft en de vergrijzing onverminderd doorzet, zouden zelfs deze stevige vangnetten

op middellange termijn overbelast kunnen raken. Van tijdelijke aard weliswaar, want een demografische piek in de vergrijzing leidt langzaam maar zeker tot een piek in de instroom van nieuwe inwoners. In **Graan voor Visch** zijn de netwerken minder ontwikkeld, zij bestaan namelijk uit minder lagen. Bij ziekte of andere tegenslag kunnen inwoners veelal slechts op directe naasten steunen; buurtgenoten maken minder vaak onderdeel uit van hun vangnet. Familie en vrienden wonen bovendien verder weg. In geval van nood beschikt men niet over een vangnet in de eigen woonomgeving. Een aanzienlijke groep kan op niemand terugvallen. Evenals in Pax is ook in Graan voor Visch de behoefte aan een stevig vangnet groot. Niet een vergrijzende bevolking is hier debet aan, maar de kwetsbare sociaaleconomische positie van veel inwoners. Het opleidings- en inkomenspeil ligt in deze wijk lager dan elders in de gemeente (zie fig. 2.13). Graan voor Vischers beschikken over minder middelen om zelf zorg in te kopen. In deze sociaal zeer

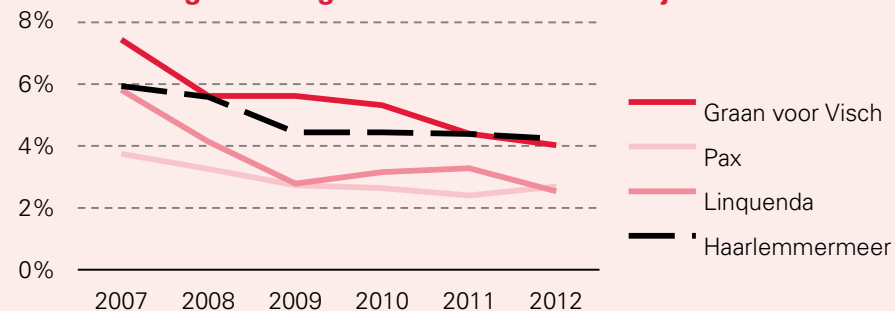
Figuur 2.11

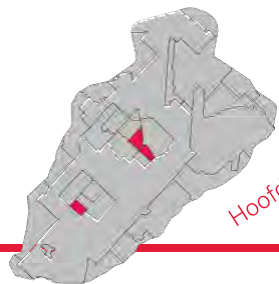
Leeftijdsofbouw kleine moderne wijken

Figuur 2.12

Ontwikkeling mutatiegraad kleine moderne wijken

Hoofddorp Graan voor Visch
Hoofddorp Pax
Nieuw-Vennep Linqenda

heterogene wijk, met forse doorstroom, kunnen hechte en duurzame banden moeilijk gedijen. Het aantal verhuisbewegingen is door de economische crisis weliswaar teruggelopen, maar blijft nog altijd groot. Het hoge tempo waarin de samenstelling van de wijk verandert, hindert het ontstaan van stevige buurtvangnetten. De diversiteit in etnische achtergronden leidt wel tot sterke sociale banden **binnen** groepen; banden **tussen** groepen zijn juist zeldzamer. De sociale infrastructuur van **Linqenda** heeft minder uitgesproken kenmerken dan die van Pax of Graan voor Visch. De doorstroom is lager dan in Graan voor Visch, waardoor buurtnetwerken meer kans krijgen om te ontstaan. De wijk oefent door de huurflats en de goedkope koopwoningen een sterke aantrekkingskracht op nieuwe jonge bewoners. Linqenda vergrijsst hierdoor minder sterk dan Pax. De wijksamenstelling van deze Vennepse wijk bestaat uit een mix van inwoners van het eerste uur én jongeren aan het begin van hun wooncarrière.

Conclusie

Ondanks de vele verhuisbewegingen woont in dit wijktype een groep mensen met een lange woongeschiedenis. Vaak zijn dit nog bewoners van het eerste uur. Deze groep, veelal bestaand uit oudere bewoners, onderhoudt krachtige buurtrelaties met leeftijdgenoten in de eigen buurt.

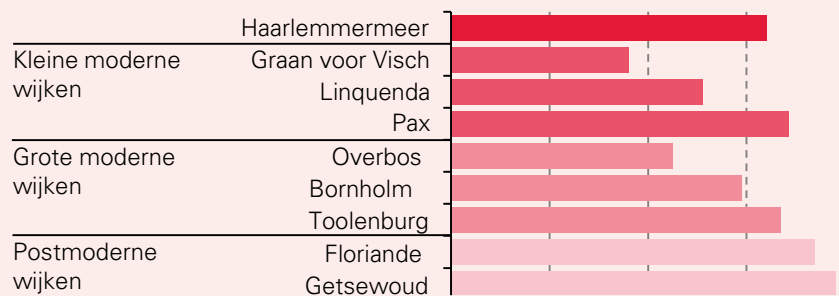
Het sociale leven van de nieuwere bewoners speelt zich daarentegen ver buiten de eigen buurt af. Hun directe naasten wonen op enige afstand. Stevige buurtnetwerken tref je hier minder aan. Slechts in de mozaïekkernen en de grote moderne wijken is de binding met buurtgenoten nog zwakker. Wie gezond is en/of een sterke financiële positie heeft en dus weinig aanspraak hoeft te maken op een sociaal vangnet zal hiervan weinig last ondervinden. In de kleine moderne wijken wonen echter relatief veel mensen met een zwakke sociaalecono-

mische positie en een minder goede gezondheidssituatie. Er wordt in deze wijken veel mantelzorg verricht (zie fig. 2.15). Zorgbehoeftigen én ondersteuners hebben beiden baat bij stevige sociale netwerken en vangnetten. In dit wijktype ontberen juist de (sociaaleconomisch en fysiek) kwetsbaren een dergelijk netwerk. Hier wordt de werking zichtbaar van wat sociologen het Mattheüs-effect noemen: zij die het vangnet het hardst nodig hebben, ontberen het juist het meest (Komter & Knijn, 2004).

Figuur 2.13

Gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen kleine, grote, en postmoderne wijken

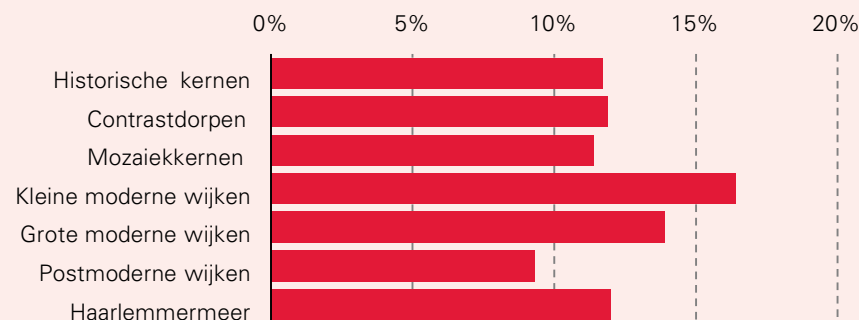
€ 20.000 € 22.000 € 24.000 € 26.000 € 28.000

Bron: RIO, 2011

Figuur 2.14

Aantal mantelzorgers per wijktype

Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

2.5 Grote moderne wijken

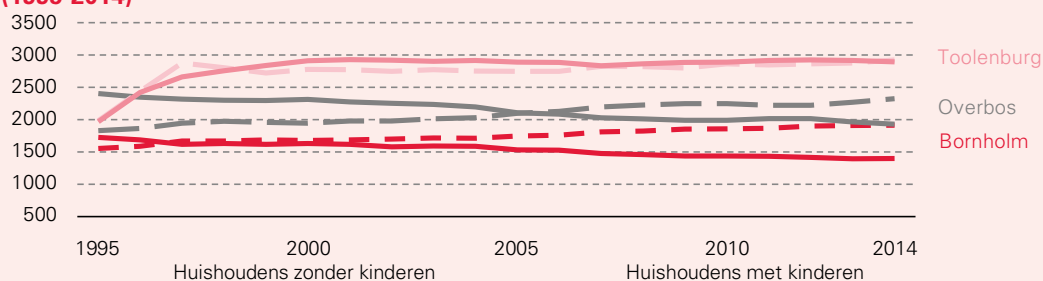
Bornholm, Overbos en Toolenburg rekenen we tot de *grote moderne wijken*: deze Hoofddorpse woongebieden uit de jaren '80 en '90 zijn drie keer zo groot als de wijken uit de jaren '70. Bornholm en Overbos onderscheiden zich bovendien door hun woonerfconcept. Stedenbouwkundige ontwerpers veronderstelden dat intiemer besloten wooneenheden het gevoel van geborgenheid in de buurt én de banden tussen bewoners zouden stimuleren. De ontmoeting tussen bewoners in de openbare ruimte diende de functionalistische anonimiteit van de kleine moderne wijken te voorkomen. Het pakte anders uit. De wijken werden groot en compact en de woonerven schermde inwoners juist van elkaar af (zie *Kijk op de Wijk 3*, 2011: 77-81). Het laatste aangelegde Toolenburg is stedenbouwkundig, demografisch én sociaal een vreemde eend in de bijt. Hier werd het woonerfconcept niet toegepast, het aandeel koopwoningen was hier groter, en de wijk trok meer draagkrachtige huishoudens.

Toch bestaan er sociale overeenkomsten tussen de drie wijken. Slechts weinig bewoners zijn sterk gericht op de eigen wijk, de meesten zijn georiënteerd op hun woonplaats of zelfs ver buiten de gemeentegrenzen. Hierdoor bestaan de hechte netwerken nauwelijks uit buurtgenoten, maar voornamelijk uit familieleden en vrienden. Veel inwoners bevinden zich in een hectische levensfase (35-65 jaar): druk met de opvoeding van opgroeiende kinderen en belast met de zorg van hun ouders, die langzaam in een leeftijd geraken met meer risico op ziekte en gebreken. De buurtvangnetten zijn niet sterk ontwikkeld en de inwoners verlenen veel (mantel)zorg aan familie en vrienden, die vaak buiten de eigen buurt wonen. Alleen in de kleine moderne wijken is het aandeel mantelzorgers groter (16% vs. 13%). De inwoners van de *grote moderne wijken* zijn zelf gezond, hebben weinig zorgbehoeften, maar leveren een grote inspanning aan de zorg en ondersteuning van twee generaties. Deze zware zorgbelasting verklaart de geringe

deelname aan vrijwilligerswerk en verenigingsleven in dit wijktype. De broze plekken in de sociale infrastructuur liggen niet alleen in de hoge (mantel)zorglast, maar met name in Bornholm en Overbos ook in de geringere financiële draagkracht: het gemiddeld huishoudinkomen ligt onder Haarlemmermeers niveau. Met het grote aandeel huurhuizen en goedkope koopwoningen oefenen deze twee wijken, al vanaf hun oplevering, een sterke aantrekkingskracht op starters en minder welvarende huishoudens. Minder draagkracht gaat vaak gepaard met fysieke en sociale kwetsbaarheid. In beide wijken wonen relatief veel eenoudergezinnen, arbeidsongeschikten en werklozen. De afwezigheid van een buurtnetwerk pakt voor deze groepen ongunstig uit. Juist zij hebben veel baat bij een nabij en robuust vangnet. De *grote moderne wijken* zijn fasegewijs gebouwd. Hierdoor verkeren de inwoners van het eerste uur en hun kinderen nu in verschillende levensfasen. Dit veroorzaakt een heuse demografische golfbeweging door

Figuur 2.16

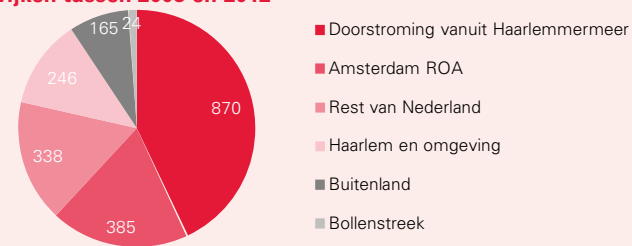
Aantal huishoudens met en zonder kinderen in de grote moderne wijken (1995-2014)

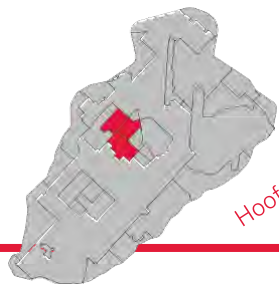
Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

Figuur 2.17

Herkomst nieuwe huishoudens in de grote moderne wijken tussen 2008 en 2012

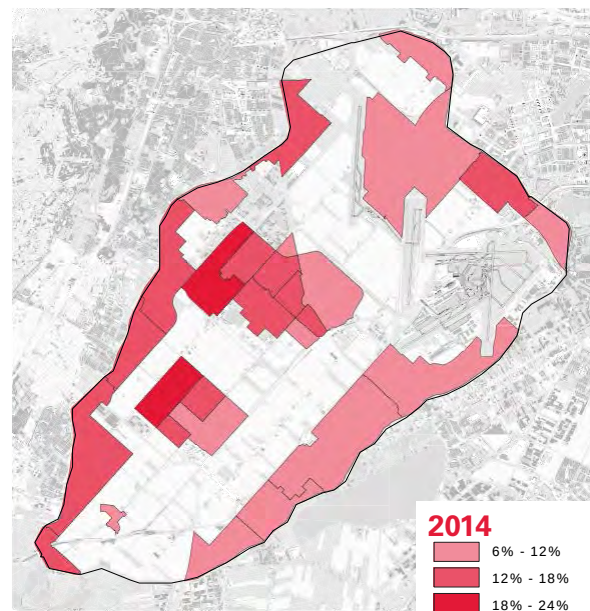
Bron: Verhuisbestand Haarlemmermeer, 2008-2012

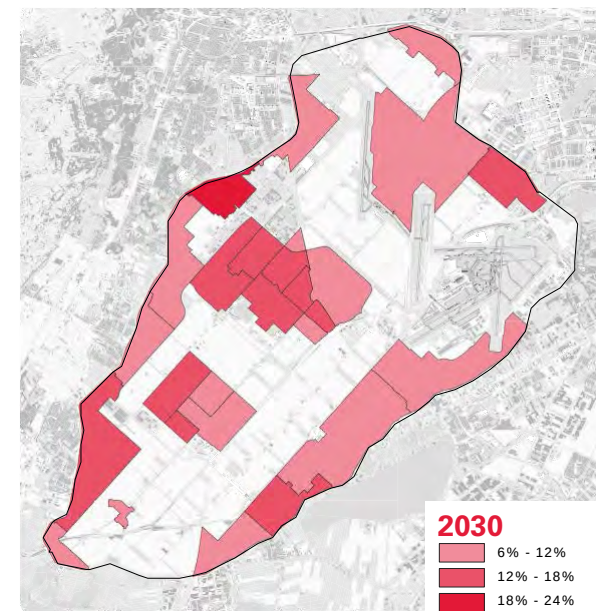
Hoofddorp Bornholm
Hoofddorp Overbos
Hoofddorp Toolenburg

de drie wijken. Terwijl **Toolenburg** nog kinder- en jeugd-
rijk is, beginnen jongeren in **Overbos** het ouderlijk huis
te verlaten en is **Bornholm** al over de 'jongerenpiek'
heen (zie fig. 2.16). De huidige, relatief jonge bevolking
zou over tien à twintig jaar een fikse vergrijzing kunnen
impliceren, met navenante zorgbehoeften. Tot nu toe
vormde de levenscyclus van de eerste bewoners de
voorbode voor toekomstige demografische ontwikke-
lingen. Naarmate de eerste inwoners er langer wonen
wordt de vestiging van nieuwkomers de meest bepalen-
de factor voor de wijksamenstelling (zie fig. 2.17). Hoe
de bevolkingsopbouw de komende decennia eruit komt
te zien, wordt steeds meer bepaald door de verhuizin-
gen in de wijk. Blijven ouders wanneer hun kinderen het
huis uit gaan in de eigen buurt wonen of verlaten zij hun
veelal grote eengezinswoning? Wanneer zij de wijk wel
verlaten en nieuwe kinderrijke gezinnen zich in de ruime
woningen vestigen zal een mogelijke vergrijzingspiek
uitblijven (zie fig. 2.18 & 2.19). De toekomstige zorg-
vraag zal dan minder sterk toenemen.

Figuur 2.18: Vergroening en ontgroening (aandeel 0 tot 12 jaar) in Haarlemmermeerse wijken, 2014-2030

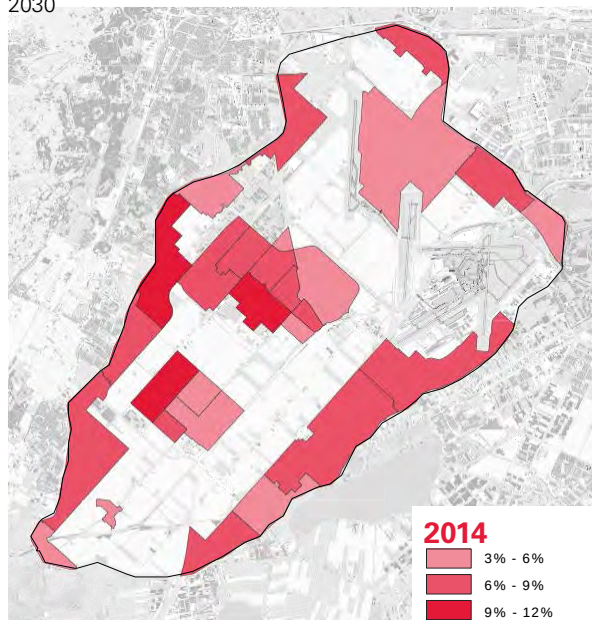

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

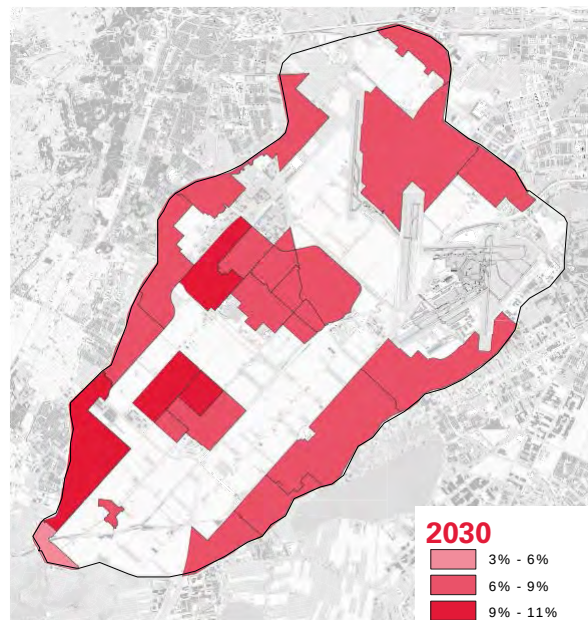

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

Figuur 2.19: Vergroening jongeren (aandeel 12 tot 18 jaar) in Haarlemmermeerse wijken, 2014-2030

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

Bron: Bevolkingsprognose Haarlemmermeer, 2013-2030

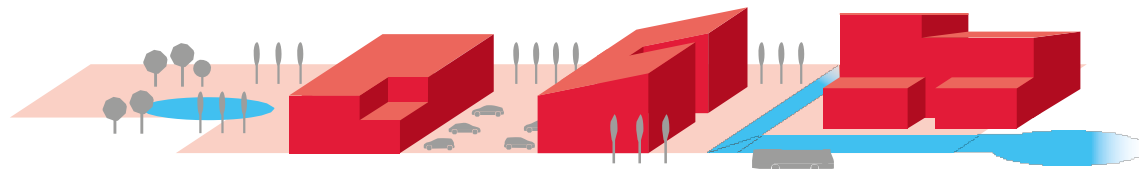
Conclusie

De grote moderne wijken kennen geen sterke sociale infrastructuur. De buurtbanden zijn niet hecht, noch affectief. Vooral in Overbos en Bornholm liggen de financiële middelen onder het gemeentelijk gemiddelde. Op dit moment blijft, door de jonge leeftijd van de inwoners, de zorgvraag beperkt. De zorglast van veel inwoners is daarentegen hoog. Als veel inwoners van het eerste uur de wijk uit blijven trekken, zal de zorgvraag de komende decennia niet toenemen. Stagneert de doorstroom echter, dan zal met de toenemende vergrijzing het beroep op de sociale netwerken en vangnetten stijgen. Vangnetten die er nu op buurtniveau nauwelijks zijn, en waarvan het maar de vraag is of ze de komende jaren bij een toenemende woonduur zullen ontstaan. Daarvoor is de ruimtelijke oriëntatie van de huidige inwoners te weinig buurtgericht en zijn hun buurtbanden te broos.

Speelplaats Bornholm
Bron: Kees van der Veer

2.6 Postmoderne wijken

Rond de eeuwwisseling veroorzaakte de bouw van de *postmoderne wijken* **Getsewoud** en **Floriande** een flinke instroom van jonge, hoogopgeleide en relatief welvarende stedelingen uit de regio (zie fig. 2.20). Het was projectontwikkelaars gelukt om met het ontwerpen van riante woningen en een grote variatie in de externe vormgeving te voldoen aan de wensen van deze groep: luxe en uiterlijk vertoon in combinatie met eigenheid en geborgenheid in de privésfeer. De aanzuigende werking heeft ertoe geleid dat de helft van de postmoderne wijkbewoners van buiten de gemeente komt. Hun sociale contacten reiken nog altijd tot ver voorbij de Ringvaart (zie fig. 2.21). Het contact met familie en vrienden is hecht, ook al wonen hun naasten vaak verder weg. Bij tegenslag en ziekte rekenen zij meer dan elders in de gemeente op ondersteuning van naasten. Inwoners doen hier ook vaker een beroep op familie en vrienden. Deze laatst opgeleverde wijken zijn nu nog zeer kinderrijk.

Ondanks de uitgewaaierde sociale levens en de relatief korte woonduur van bewoners (zie fig. 2.22), zien wij in deze wijken de laatste jaren toch lokale netwerken en hechte buurtbanden ontstaan. Het burenccontact is hier inmiddels frequenter dan in de kleine en grote moderne wijken. De hoge mate van sociale homogeniteit werkt dit buurtcontact in de hand. Dat doen ook de vele kinderen (zie fig. 2.23). Die buigen, met hun nog beperkte ruimtelijke leefwereld, de externe oriëntatie van de ouders om naar de eigen wijk en versterken zo de interactie tussen buurtgenoten. *Het toegenomen buurtcontact heeft echter vaker een instrumenteel karakter dan elders.* Ondersteuning bestaat vooral uit wederzijdse praktische diensten, zoals gereedschap uitlenen, samen klussen of op elkaars kinderen passen. Affectieve banden tussen burens zijn (vooralsnog) minder aan te treffen. Voor burens zorgen of ondersteuning in geval van ziekte of minder validiteit doet zich nog nauwelijks voor. De afwezigheid van affectieve buurtbanden wordt gecompenseerd door

de hechte banden met familie en vrienden. Waar in bepaalde wijktypen (zoals bijvoorbeeld in de kleine moderne wijken) sprake is van een concentratie van zorgbehoefte zien we in de *postmoderne wijken* juist een concentratie van bewoners met weinig behoefte aan hulp. De overwegend jonge, hoogopgeleide en welvarende bevolking is gezond en beschikt zelf – bij ziekte of ander ongemak – over middelen om de nodige ondersteuning in te kopen. Hier is een kanttekening op zijn plaats. Bovengeschetst beeld is waarschijnlijk enigszins overtrokken. Bewoners van de *postmoderne wijken* ontvangen op dit moment weinig steun. Waarschijnlijk zijn zij té optimistisch over de steun die zij in minder gunstige situaties daadwerkelijk zullen ontvangen. Mensen, die weinig of geen beroep hoeven te doen op hun sociale netwerk, blijken dit netwerk namelijk langer te kunnen behouden dan zij die genooddaakt zijn om er regelmatig of structureel een beroep op te doen. In deze wijken woont echter ook een klein aandeel in-

Figuur 2.20

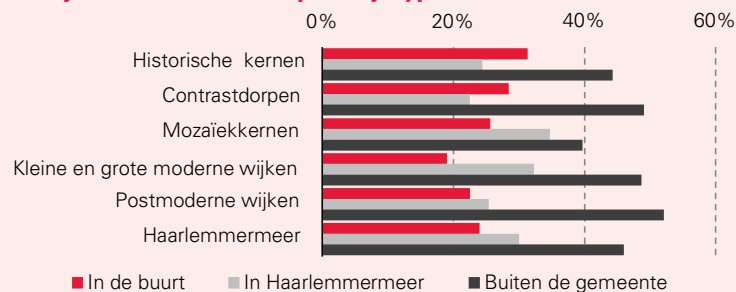
Herkomst nieuwe huishoudens in de postmoderne wijken tussen 2008 en 2012

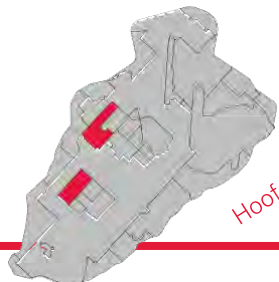
Bron: Verhuisbestand Haarlemmermeer, 2008-2012

Figuur 2.21

Reikwijdte sociale banden per wijktype

Bron: Inwonersenquête Haarlemmermeer, 2012

Hoofddorp Floriande
Nieuw-Vennep Getsewoud

woners die het minder goed zelf kan bolwerken, dan wel een verhoogde kans op zorgbehoefte heeft. Het percentage eenoudergezinnen (8%) en 65-plussers (6%) is er relatief laag; in deze grote wijken wonen toch nog bijna 1000 eenoudergezinnen en 360 alleenstaande 65-plussers. Het aantal 65-plussers is hier omvangrijker dan in de historische kernen (zie pag. 32).

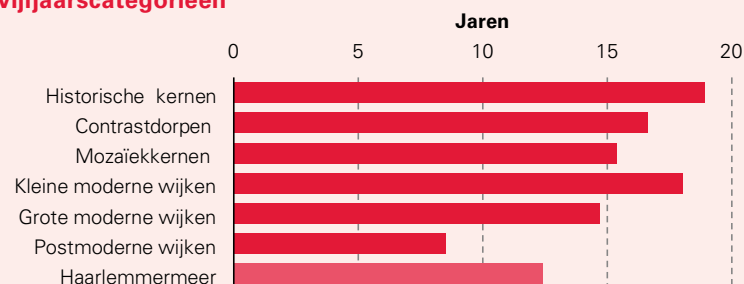
Conclusie

In de postmoderne wijken wonen overwegend jonge, welvarende inwoners met veel eigen kracht. De sociale netwerken bevinden zich weliswaar niet in de eigen buurt, maar de affectieve banden zijn dermate robuust dat afstanden hier er minder toe doen. De gejaagde leefstijl van deze inwoners perkt de mogelijkheden in om zelf zorg en ondersteuning aan naasten en burens te verlenen. Het drukke, jonge gezinsleven en de hoge arbeidsparticipatie drukken het percentage vrijwilligers en mantelzorgers in deze wijken. Beide percentages liggen hier onder het Haarlemmermeerse gemiddelde.

De infrastructuur van de postmoderne wijken vormt het perfecte spiegelbeeld van dat van de kleine moderne wijken. Hier geen zwakke oververtegenwoordiging van hulpbehoevenden, maar juist een gezonde en draagkrachtige bevolking. Desondanks woont hier een aanzienlijke groep die meer ondersteuning nodig heeft en over weinig eigen kracht beschikt. Ook binnen de meest welvarende Haarlemmermeerse wijken doet het Mattheüseffect voor: wie sterk is, krijgt veel ondersteuning; wie zwak is juist weinig.

Figuur 2.22

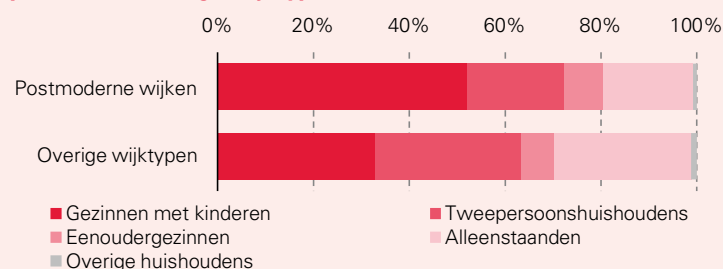
Gemiddelde woonduur per wijktype, in vijfjaarscategorieën

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

Figuur 2.23

Huishoudsamenstelling postmoderne wijken ten opzichte van overige wijktypen

Bron: Bevolkingsbestand Haarlemmermeer, 2014

4

Kijk op de Wijk
Deel 3: Wijken en kernen

3.1 Inleiding, leeswijzer en verantwoording

In dit derde deel gaan we in op de verschillende wijken en kernen in Haarlemmermeer. U treft per woongebied een overzicht aan van registratiegegevens en een beschrijving van een aantal trends. Ook bieden we inzicht in de bevolkingsontwikkeling van de wijken en kernen tot 2030.

Per wijk of kern treft u aan: een trendbeschrijving, kaarten, grafieken en tabellen. De gepresenteerde registratiegegevens zijn geselecteerd en toegespitst op de sociale infrastructuur van de uiteenlopende woongebieden. Op de volgende twee pagina's vindt u de leeswijzer, tevens onderzoeksverantwoording. Per tabel, grafiek of kaart geven we aan op welke bron deze zijn gebaseerd en hoe ze te lezen. Op de achterkaft vindt u een uitklapvel met een ruimtelijke kaart, inclusief legenda, en gegevens over de Haarlemmermeer als geheel.

Dit derde deel is opgezet als naslagwerk. De verschillende wijken en kernen dienen dus ook eenvoudig en voor eenieder herkenbaar terug te vinden zijn. Daarom hanteren wij in dit deel de indeling woonplaatsen, zoals geregistreerd in de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG).

Wij gaan eerst in op Haarlemmermeer als geheel en presenteren achtereenvolgens 20 woonplaatsen in alfabetische volgorde. Voor de grote woonplaatsen Hoofddorp en Nieuw-Vennep maken wij ook een onderscheid naar wijken. De volgende woonplaatsen presenteren wij samen: Lijnden & Boesingheliede, Burgerveen & Leimuiderbrug en Aalsmeerderbrug, Rozenburg & Oude Meer. In de bevolkingsprognoses van 2013 zijn

deze woonplaatsen ook samengenomen en wij vinden het relevant om ook de bevolkingsontwikkeling van deze kernen te presenteren. Deze overwegingen leverden voor dit derde deel de volgende gebiedsindeling op:

Haarlemmermeer
Aalsmeerderbrug, Rozenburg en Oude Meer
Abbenes
Badhoevedorp (inc.Nieuwe Meer)
Beinsdorp
Buitenkaag
Burgerveen en Leimuiderbrug
Cruquius
Hoofddorp
Bornholm
Centrum
Floriande Graan
voor Visch
Overbos
Pax
Toolenburg
Lijnden en Boesingheliede
Lisserbroek
Nieuw-Vennep
Centrum
Getsewoud
Linguenda
Welgelegen
Rijsenhout
Vijfhuizen
Weteringbrug
Zwaanshoek
Zwanenburg

Braderie en wielerronde van Rijsenhout
Bron: Danny de Casembroot

Een beschrijving van de wijk of kern op basis van eerder onderzoek zoals de voorgaande edities van de Kijk op de Wijk-reeks of de reeks Staat van Haarlemmermeer. De verdere tabellen en grafieken zijn aanvullend aan deze tekst.

Gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen op de rechter Y-as (bron: CBS, Regionaal Inkomensonderzoek (RIO) 2011) en aantal huishoudens in de bijstand op de linker Y-as (bron: GWS).

Aantal huishoudens onder het 105% sociaal minimum, naar type huishoudens in 2011 (bron: CBS, Regionaal Inkomensonderzoek (RIO) 2011). Deze aantallen zijn in de brondata afgerond op tientallen. Daardoor kunnen cijfers, zeker bij samengestelde gebieden, afwijken van het werkelijke aantal. De Y-as varieert per wijk of kern, maar is daarom en wegens privacy overwegingen geminimaliseerd op 0 tot 1000. Naast het totaal zijn hier de gezinnen met kinderen afgebeeld. De alleenstaanden en paren zonder kinderen en overige huishoudens zijn niet afgebeeld maar wel meegeteld in het totaal.

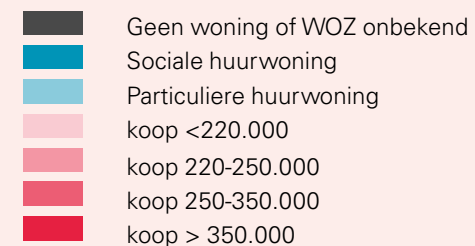
Naam kern in zwart

Wijknaam in rood (indien van toepassing)

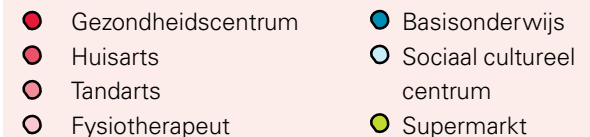

Buurtcohesie door de tijd: de mate waarin buurtbewoners elkaar kennen, met elkaar omgaan, een onderdeel uitmaken van hun buurt en zich er thuis voelen. Buurtcohesie is niet afgebeeld voor de historische kernen omdat het aantal enquêtes in die kernen te klein is om dit betrouwbaar vast te stellen (bron: bevolkingsenquêtes gemeente Haarlemmermeer 2004, 2007, 2009 en 2012).

Wijk- of kernkaart. In deze kaart zijn de panden uit de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) ingekleurd op basis van WOZ-gegevens uit 2013 van Cosensus, volgens de volgende definities:

Een pand met meerdere adressen krijgt zijn kleur toegewezen op basis van de meest voorkomende categorie binnen dat pandvlak (de modus). Naast deze panden staat ook een aantal buurtvoorzieningen op de kaart in de vorm van cirkels met een zwarte rand. De bron van deze voorzieningen binnen Haarlemmermeer is het Bedrijven en InstellingenRegister (BIR). Voor buiten de Ringvaart gebruiken wij het LISA-vestigingenregister. De categorieën sluiten daarbij zoveel mogelijk op elkaar aan, maar zijn niet geheel gelijkvormig. De volgende categorieën zijn afgebeeld:

In de kaarten zijn de grenzen van de wijken en kernen in zwarte lijnen aangegeven. Het gebied waarover de bladzijde gaat is te onderscheiden van de andere gebieden doordat die lichter zijn gemaakt.

Bevolkingsgegevens en bevolkingsprognosefiguur voor de wijk of kern. Deze figuur geeft weer hoe de bevolking zich de afgelopen 19 jaar heeft ontwikkeld en biedt een doorkijk in de komende 16 jaar. De bevolking is hierbij onderverdeeld in 5 jaren leeftijdscategorieën. Onderaan de tabel staat het totaal aantal inwoners van de wijk of kern. Alle leeftijdscijfers hebben een voorwaardelijke opmaak: een cel met een laag cijfer ten opzichte van de rest van de tabel (behalve de totaal rij) krijgt een witte kleur. Hoe hoger het cijfer in de cel hoe roder de kleur van de cel. Hierdoor zijn leeftijdsconcentraties in de wijk te zien en door de tijd te volgen. Golven van inwoners met dezelfde leeftijd zien wij - als het ware - door de wijk trekken. In onze nieuwbouwwijken zien we twee golven: nieuwe inwoners in de leeftijd van 30 tot 50 jaar, hun kinderen van 0 tot 20. Een zelfde voorwaardelijke opmaak (van wit naar zwart) is gemaakt voor de rij met de wijk- of kerntotalen. Hier is dus de ontwikkeling van het totale inwoneraantal te zien. In deze balk is van de kleine kernen de huishoudverdunding te zien: kinderen gaan het huis uit of echtparen verweduwen. De gegevens uit het verleden zijn alle afkomstig uit de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA).

Na 2014 is deze tabel op dezelfde manier voortgezet op basis van de prognoses van de gemeente Haarlemmermeer uit 2013. De getallen zijn hierbij lichter gemaakt, omdat prognoses niet de zekerheid bieden van historische gegevens. De voorwaardelijke opmaak is echter wel blijven staan. Daardoor krijgt men inzicht in mogelijke toekomstige golven.

Het wijktype waartoe deze wijk of kern behoort. De kenmerken van de sociale infrastructuur van deze wijken staan beschreven in het hoofdstuk over de wijktypen. De constructie van deze wijktypen is gebaseerd op de fasen waarin de wijken en kernen zijn gebouwd. (Zie voor meer uitleg *Kijk op de Wijk 3* pag. 62 t/m 65).

Prognosecijfers voor de komende 15 jaar op basis van leeftijdscategorieën die relevant zijn voor gemeentelijke beleidsvelden (bron: Prognoses gemeente Haarlemmermeer 2013). De cijfers en percentages van 2014 komen uit de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA).

Aantal huishoudens naar type in de wijk of kern per 1 januari 2014 op basis van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA).

Aantal woningen in de wijk of kern en het percentage sociale huurwoningen daarbinnen op basis van WOZ-gegevens uit 2013 (bron: Cosensus, 2013). Het aantal woningen loopt niet parallel met het aantal huishoudens, omdat niet alle woonvormen een woning zijn (woonboten, salonwagens, woon-eenheden etc.) en omdat verhuizingen een zekere frictieleegstand veroorzaken.

Het aantal regelingen die in de wijk of kern in gebruik zijn. Dit zijn dus niet het aantal mensen dat van een regeling gebruik maakt in deze wijk of kern, maar het totaal aantal regelingen. Eén persoon kan dus in verschillende regelingen worden meegeteld (bron: KING stapelingsmonitor 2011).

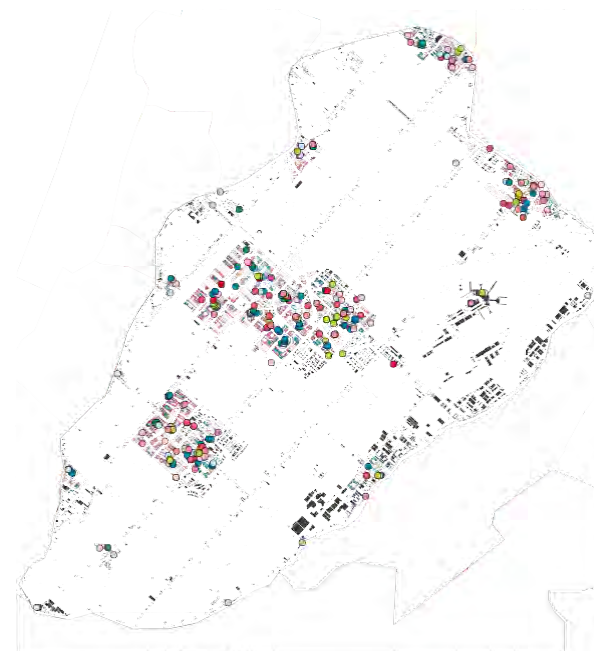
3.2 Haarlemmermeer

Haarlemmermeer is een uitgestrekte polder waar in de afgelopen eeuw schoksgewijs grote woonwijken zijn gebouwd. Kleine dorpen en moderne wijken wisselen elkaar nu af. Hiertussen prijkt de internationale luchthaven Schiphol. Verschillende gemeenschappen leven naast elkaar binnen de oude verkaveling, maar onderhouden sociale netwerken tot ver daarbuiten. De gunstige ligging en de omvangrijke infrastructuur stimuleren deze externe oriëntatie.

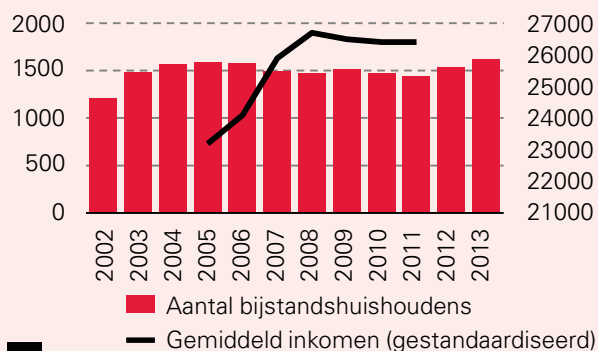
De bouw van steeds weer nieuwe wijken zie je weer spiegeld in de bevolkingsontwikkeling. Een constante influx van grote aantallen ouders, met jonge kinderen, houden de vergrijzing beperkt. Deze nieuwe gezinnen hadden in eerste instantie weinig binding met de buurt. Met de jaren stijgt de buurtcohesie ook in de allernieuw-

ste wijken gestaag. De toegenomen binding met buurt of woonplaats weerhoudt jongeren er niet van om de gemeente te verlaten. Het aantal ouderen neemt geleidelijk toe; hun ouders hebben zich inmiddels blijvend met de gemeente verbonden.

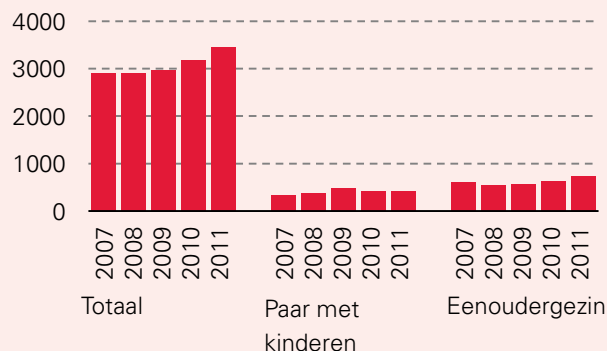
De luchthaven heeft niet alleen invloed op de ruimtelijke ordening van de gemeente, maar biedt ook een goede economische uitgangspositie. Toch nam ook in het welvarende Haarlemmermeer tussen 2007 en 2011 het aantal economisch kwetsbare huishoudens toe. Deze huishoudens wonen vaak in sociale huurwoningen. De effecten van de crisis worden langzamerhand ook ervaren door huiseigenaren. In de meest recente wijken kunnen huishoudens met een hoge hypotheekschuld in financieel zwaar weer terecht komen. Met 6,5% blijft het werkloosheidspercentage nog steeds onder het landelijk gemiddelde van 8,5%. De crisis drukt het gemiddelde inkomen van Haarlemmermeesters; dit blijft echter aanzienlijk hoger dan in Nederland.

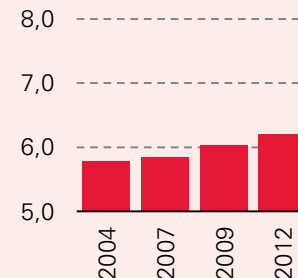
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	849	900	985	1084	1157	1259	1423	1705	1870	1993	2052	2122	2200	2272	2355	2430	2738	2908
80-84	1214	1264	1319	1471	1767	1945	2016	2072	2211	2352	2546	2753	3013	3218	3499	3736	4473	4781
75-79	1912	2135	2462	2574	2607	2685	2937	3042	3269	3557	3974	4297	4783	5563	6350	6745	6508	6581
70-74	2944	3034	3040	3208	3323	3546	3820	4208	4585	5017	5503	6916	7625	7670	7565	7815	8027	8350
65-69	3452	3692	3753	3911	4306	4754	5156	5711	6714	7872	8513	8196	8289	8516	8889	9323	9942	10534
60-64	4127	4262	4594	5055	5660	6194	7853	8685	8704	8407	8751	9086	9531	10236	10936	11532	11753	11919
55-59	5077	5406	6005	7137	8497	9267	8900	8859	9024	9338	9994	10905	11743	12188	12389	12606	12581	12052
50-54	6509	8052	8815	8826	8768	9157	9426	9798	10496	11305	12191	12577	12813	12905	12694	11872	11308	11044
45-49	9329	8767	8715	8966	9502	10191	11093	12025	12627	12805	13158	13179	12470	11611	11121	11018	10941	10921
40-44	9012	9066	9192	9895	11118	12292	12918	13238	13249	12707	11617	10913	10556	10501	10483	10472	10490	10583
35-39	9368	9777	10172	11080	12046	13031	13309	12163	10628	9381	9438	9453	9420	9364	9481	9594	9656	9738
25-29	8063	8036	7492	7639	7640	7679	7707	7274	6916	7030	6862	6966	6824	6700	6875	7007	7077	7167
20-24	6449	6337	6038	6536	6569	6723	7011	7365	7753	7985	7340	7390	7480	7629	7797	7799	7725	7664
15-19	6551	6462	6472	6607	7216	7921	8586	8737	8726	8971	9430	9866	10089	10102	9971	9744	9426	9264
10-14	6400	6632	7043	7715	8306	8560	8737	9189	9725	10067	10287	10271	10024	9672	9323	9171	9201	9187
5-9	7402	7693	7725	7885	8485	9271	9972	10267	10236	9831	9483	9055	8779	8662	8720	8717	8744	8810
0-4	7646	7525	7547	8346	9514	10076	10100	9630	8946	7946	7904	7999	7916	7842	7912	7968	8010	8085
Totaal	106124	108914	111138	118564	127761	135163	140683	142825	143962	144233	146729	149878	151566	152683	154516	155860	156763	157901
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong

1220

Wmo huishoudelijke verzorging

2305

AWBZ persoonlijke verzorging

1225

Minnelijke schuldsanering

1080

Aantal huishoudens

Totaal

57516 100%

Twee personen

16339 28%

Twee personen met kind(eren)

21259 37%

Eénoudergezinnen

4062 7%

Alleenstaanden

15250 27%

Overig

606 1%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

2014 2014 2020 2025 2030

Totaal

144233 151060 155179 157901

0 t/m 3

4% 6119 6233 6262 6381

4 t/m 11

11% 15781 14363 14037 14140

12 t/m 17

8% 11461 12383 11599 11183

18 t/m 23

7% 9927 9986 10254 9885

65+

14% 20791 25975 29523 33153

75+

5% 7902 10061 12777 14270

Aantal woningen

Totaal

57876

Sociale huurwoningen

24%

3.3 Aalsmeerderbrug, Rozenburg en Oude Meer

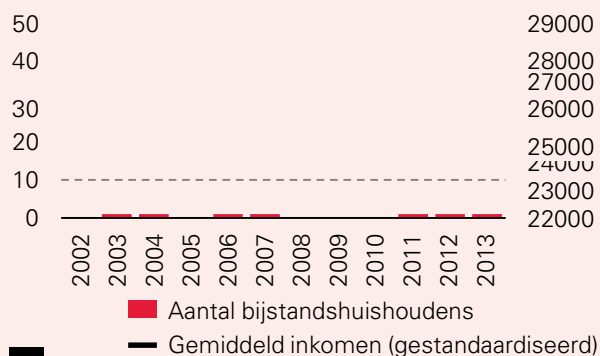
Aalsmeerderbrug, Rozenburg en Oude Meer behoren tot onze kleinste kernen. Met hun lintbebouwing zijn het typische Haarlemmermeerse historische kernen. Ingeklemd tussen Schiphol en de Ringvaart neemt het inwoneraantal in deze kernen al jaren af; dit zal in de nabije toekomst niet veranderen.

De groei van Schiphol en de daarbij horende bedrijvigheid hebben de bouw van nieuwe woningen tot stilstand gebracht. Niet alleen neemt het inwoneraantal hierdoor af; ook de instroom van nieuwe bewoners wordt belemmerd. Dit wordt nog versterkt door een relatief lange gemiddelde woontijd en een lage verhuisgeneigdheid. De komende jaren zullen de kernen vergrijzen: met name het aantal 65- en 75-plussers zal stijgen. Of deze inwoners hier dan ook blijven wonen is de vraag: het voorzieningenniveau in deze kernen is beperkt. Een re-

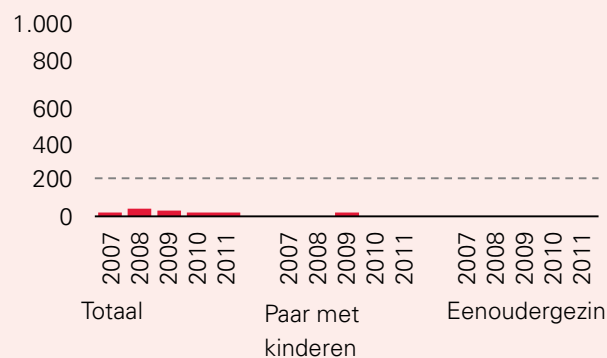
den voor oudere en/of meer zorgbehoevende inwoners om naar grotere kernen te verhuizen, met meer voorzieningen voor de deur.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	5	7	6	8	8	11	12	11	10	10	22	25	28	29	31	33	33	34
80-84	14	13	19	18	19	10	12	10	10	12	15	21	23	25	24	25	27	26
75-79	36	37	33	24	18	18	16	15	17	22	27	27	28	29	31	31	30	31
70-74	42	38	32	28	25	22	22	29	30	29	35	39	37	41	38	44	48	50
65-69	47	41	38	37	43	38	42	44	48	50	53	48	51	57	66	66	66	67
60-64	60	50	57	52	46	50	56	54	57	45	58	68	74	74	71	71	73	70
55-59	65	63	56	61	73	60	52	52	52	63	68	69	71	68	72	65	63	60
50-54	65	73	74	73	52	60	70	69	78	76	75	77	71	67	60	60	57	57
45-49	81	68	58	65	74	74	66	77	74	87	71	65	59	56	55	52	52	51
40-44	66	76	80	85	76	69	79	82	72	56	58	50	49	47	45	46	45	45
35-39	89	86	90	87	86	74	70	59	48	51	41	38	36	36	35	35	35	35
25-29	94	93	82	73	63	36	44	30	49	52	33	30	28	28	28	28	29	28
20-24	93	74	62	53	39	39	43	41	51	49	35	32	34	36	36	35	37	36
15-19	55	42	33	42	47	48	47	46	33	35	42	45	44	43	43	43	41	42
10-14	37	49	56	62	51	40	32	35	44	42	40	43	40	40	39	38	37	36
5-9	68	68	60	42	41	48	51	44	41	34	40	34	37	34	33	33	32	32
0-4	59	54	57	59	59	51	47	39	38	30	35	32	30	29	29	29	29	29
Totaal	1073	1023	987	942	889	804	801	782	795	783	781	773	767	766	764	765	764	762
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	<10
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	<10

Aantal huishoudens

Totaal	317	100%
Twee personen	111	35%
Twee personen + kind(eren)	102	32%
Eénoudergezinnen	15	5%
Alleenstaanden	80	25%
Overig	9	3%

Aantal woningen

Totaal	318
Sociale huurwoningen	0%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	783	767	764	762	
0 t/m 3	3%	23	24	23	23
4 t/m 11	7%	57	55	53	52
12 t/m 17	6%	49	53	50	48
18 t/m 23	7%	52	46	46	46
65+	16%	123	167	194	209
75+	6%	44	80	87	91

3.4 Abbenes

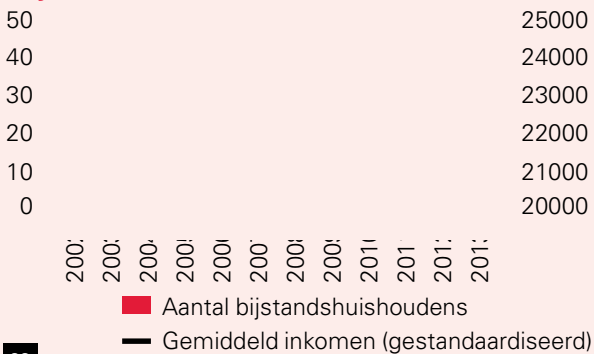
In een verstedelijkend Haarlemmermeer is voormalig eiland Abbenes een pareltje van rust middenin de Randstad gebleven. De geïsoleerde ligging in Haarlemmermeer heeft waarschijnlijk bijgedragen aan het hechte gemeenschapsgevoel. Bewoners kennen elkaar goed en organiseren samen veel activiteiten.

Het woningaanbod in Abbenes bestaat voor een derde uit sociale huurwoningen, die uit de zestiger jaren dateren, dus attractief voor minder draagkrachtige huishoudens. Het aandeel niet-werkenden is hier hoger dan elders in Haarlemmermeer. Het aantal huishoudens dat het economisch zwaar heeft, blijft echter beperkt. Veel mensen wonen er al lang en hebben lage woonlasten.

De langere woonduur tekent ook de leeftijdsopbouw van Abbenes. De voor Haarlemmermeer zo karakteristieke bevolkingsgolven zijn hier afgevlakt. De recente kleinschalige woningbouw leidt tot groei van het aantal twintigers. Het behoud van deze leeftijdscategorie bindt de lokale gemeenschap en kan het sociale vangnet ook in de toekomst bestendigen.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	5	4	5	5	5	4	3	7	8	10	10	10	11	12	13	14	15
80-84	16	11	8	7	10	13	12	9	12	13	14	27	25	26	31	35	38
75-79	11	17	20	16	18	23	20	21	30	41	40	40	51	50	57	49	54
70-74	27	24	25	32	25	34	46	46	51	61	68	74	70	64	64	74	67
65-69	35	37	33	54	64	62	67	85	86	100	83	77	89	96	90	81	81
60-64	47	66	65	78	88	100	111	97	91	92	105	105	93	86	85	95	101
55-59	92	90	110	109	121	106	101	110	119	107	97	93	96	100	105	109	103
50-54	113	127	108	104	104	116	119	99	89	83	99	99	105	113	99	96	91
45-49	113	103	116	115	105	85	87	94	94	96	102	101	93	83	90	81	81
40-44	121	117	88	78	80	97	97	91	100	78	79	76	70	70	69	69	67
35-39	85	83	90	89	93	90	78	66	63	73	58	60	55	54	53	52	52
25-29	96	93	87	70	66	51	51	44	48	60	50	47	45	38	39	41	43
20-24	103	105	91	80	83	58	43	55	76	66	63	55	53	57	59	60	62
15-19	97	82	82	58	64	70	70	71	65	55	59	65	64	66	69	69	64
10-14	82	64	61	71	67	72	68	58	54	58	65	64	65	63	59	57	56
5-9	84	83	75	65	70	56	62	58	60	67	64	58	55	55	52	51	50
0-4	80	78	75	67	59	65	70	58	67	59	56	56	52	51	49	49	50
Totaal	1297	1277	1233	1195	1198	1162	1164	1118	1166	1171	1168	1154	1139	1134	1129	1129	1126
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	<10
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	10

Aantal huishoudens

Totaal	473	100%
Twee personen	178	38%
Twee personen + kind(eren)	171	36%
Eénoudergezinnen	14	3%
Alleenstaanden	104	22%
Overig	6	1%

Aantal woningen

Totaal	472
Sociale huurwoningen	35%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	1171	1139	1130	1124	
0 t/m 3	4%	45	41	39	40
4 t/m 11	9%	102	91	84	82
12 t/m 17	6%	65	80	78	73
18 t/m 23	7%	83	69	75	75
65+	19%	225	247	260	263
75+	5%	64	88	105	115

3.5 Badhoevedorp en Nieuwe Meer

Tuindorp Badhoevedorp is met zijn ruime opzet van straat en groen volgens de bewoners een mooi dorp om oud in te worden. Dit welvarende dorp kent een mix van oud en nieuw: zowel in bouwstijl als in bevolking.

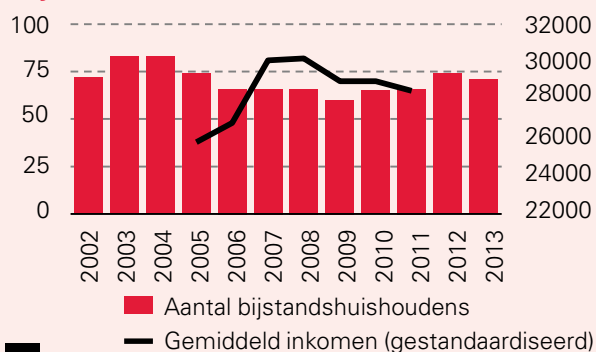
In Badhoevedorp wonen – in vergelijking met de rest van Haarlemmermeer – veel ouderen; maar ook jonge gezinnen met kinderen vestigen zich hier graag. Met de verwachte omlegging van de A9 wordt gerekend op een groei in de bevolking, die de vergrijzing kan temperen. Het gemiddeld inkomen in Badhoevedorp ligt hoog en de huidige economische crisis lijkt aan deze kern grotendeels voorbij te gaan; ook de werkloosheid blijft hier beperkt. Ondanks de sterke economische positie van de meeste Badhoevedorpers ligt het percentage huishoudens, dat rond het sociaal minimum moet rondkomen, niet ver onder het Haarlemmermeerse

gemiddelde; en dit aantal is in 2011 gestegen. Bewoners met een beperkt budget zijn meestal alleenstaanden. Slechts één op de achttien huishoudens doet een stevig beroep op overheidsondersteuning. Dit zijn vooral ouderen (hulp bij het huishouden) en mensen zonder werk.

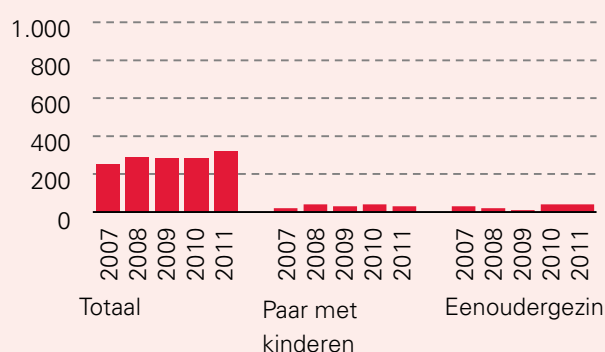
Door de nabijheid van Amsterdam voelen inwoners van Badhoevedorp een sterke verwantschap met de hoofdstad. Een groot deel van de bewoners komt daar ook oorspronkelijk vandaan. Hun contacten kennen een brede geografische spreiding; bewoners begeven zich voor hun sociale interactie vaak buiten Haarlemmermeer. Toch blijft het buurtgevoel langzaam maar zeker toenemen. Inwoners beschikken hier dus over een stevig vangnet, dat tot over de Ringvaart reikt.

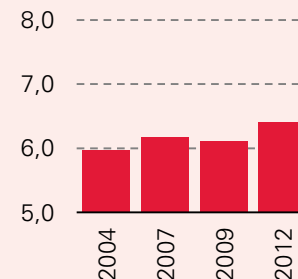
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	229	214	201	229	268	292	343	376	419	441	448	482	513	542	565	595	585	584
80-84	260	267	282	342	408	431	440	438	441	434	471	490	509	532	571	570	635	654
75-79	398	444	527	545	535	536	539	541	535	536	563	581	608	666	722	768	704	704
70-74	584	573	572	619	588	606	605	577	563	593	596	707	755	737	717	731	787	855
65-69	665	659	646	627	623	606	597	600	643	695	742	662	675	724	825	901	985	1053
60-64	708	662	626	640	642	628	734	757	696	636	640	723	829	950	1053	1138	1136	1103
55-59	663	650	673	714	757	796	669	659	676	771	866	993	1102	1175	1147	1135	1094	1054
50-54	676	784	802	754	713	703	749	833	943	1082	1182	1186	1155	1102	1111	1080	1085	1096
45-49	796	699	715	734	842	917	1021	1130	1212	1139	1104	1054	1012	1025	1054	1109	1135	1158
40-44	695	767	865	980	1077	1162	1173	1102	948	900	820	833	870	946	1034	1084	1094	1080
35-39	880	985	1081	1144	1061	948	871	760	674	592	642	704	779	856	920	947	916	878
25-29	770	713	625	505	409	377	377	398	424	488	492	525	562	610	651	648	594	560
20-24	465	466	402	394	389	377	361	449	523	583	545	613	655	671	692	677	632	607
15-19	425	396	421	448	466	535	645	697	761	833	858	818	828	832	831	837	844	854
10-14	408	439	498	606	686	719	796	856	811	793	779	777	765	795	831	869	893	911
5-9	532	650	714	763	830	842	805	764	728	676	658	685	713	765	823	863	871	863
0-4	669	752	805	776	752	652	600	551	540	521	533	574	619	671	718	734	709	679
Totaal	10780	11133	11415	11699	11772	11699	11822	11912	11983	12193	12440	12973	13561	14260	14965	15393	15373	15332
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	30
Wmo huishoudelijke verzorging	320
AWBZ persoonlijke verzorging	185
Minnelijke schuldsanering	25

Aantal huishoudens

Totaal	5311	100%
Twee personen	1542	29%
Twee personen + kind(eren)	1605	30%
Eénoudergezinnen	336	6%
Alleenstaanden	1776	33%
Overig	52	1%

Aantal woningen

Totaal	5439
Sociale huurwoningen	18%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	12193	13561	15183	15332	
0 t/m 3	3%	404	484	568	526
4 t/m 11	9%	1116	1155	1346	1382
12 t/m 17	8%	1022	974	1016	1077
18 t/m 23	6%	753	850	870	813
65+	22%	2699	3060	3480	3850
75+	12%	1411	1630	1897	1942

3.6 Beinsdorp

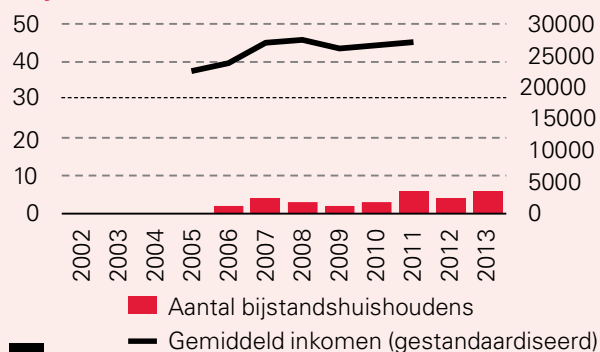
In deze kern valt de polderbebouwing in de kenmerkende T-vorm op. Het gevarieerde woningaanbod trekt een diverse groep bewoners aan. Er wonen hier, in vergelijking met andere historische kernen, relatief veel gezinnen met kinderen.

De afgelopen jaren is – aangetrokken door nieuwbouw – een groep nieuwe bewoners naar Beinsdorp getrokken. Het inwonertal steeg, maar het dorpse karakter bleef behouden. De komende jaren zal deze kern, door een toename van het aantal 55-plussers, gestaag vergrijzen. Door een gelijktijdige afname van het aantal jongeren zal de kern ook ontgroenen. Het aantal 75-plussers zal licht stijgen, maar blijft beperkt. Deze oudste groep inwoners zal ook hier uit het dorp vertrekken op zoek naar nabije zorgvoorzieningen. De draagkrachtige hechte gemeenschap zal nog lang als sociaal vangnet kunnen

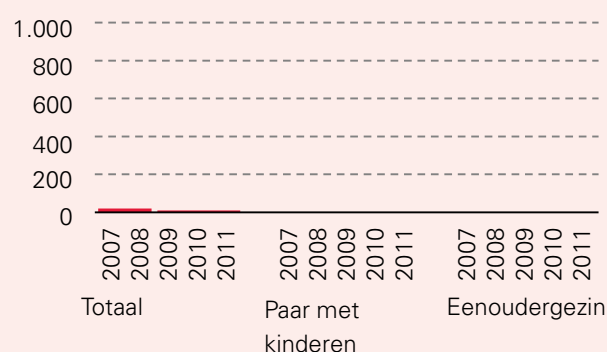
fungeren. Beinsdorp is een kleine kern met weinig voorzieningen. Hiervoor zijn de inwoners aangewezen op Nieuw-Vennep en op Hillegom (waarmee het dorp een dubbeldorp vormt). De inwoners van Beinsdorp zijn over het algemeen welgesteld; het inkomensgemiddelde ligt hier hoger dan in de meeste andere historische kernen. Het percentage sociale huurwoningen is beperkt.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	8	11	11	11	9	4	6	3	2	2	3	4	6	6	8	8	8	7
80-84	13	11	6	9	11	9	6	7	6	7	10	12	13	15	14	18	28	27
75-79	16	16	19	11	10	11	17	19	18	21	21	19	26	34	45	47	48	56
70-74	25	17	15	21	25	27	28	24	26	28	34	54	53	58	58	66	66	69
65-69	21	27	36	33	35	33	24	32	39	59	61	59	69	70	73	78	89	102
60-64	34	36	38	33	29	39	59	55	66	64	72	72	74	90	94	101	95	91
55-59	34	36	41	49	60	65	66	73	77	79	83	95	109	98	102	93	95	88
50-54	45	68	69	63	62	72	71	80	95	96	105	98	92	99	86	81	74	77
45-49	70	61	64	67	75	81	96	107	97	99	89	90	82	70	79	75	74	61
40-44	62	69	75	84	95	100	90	92	96	77	73	66	67	67	59	54	48	46
35-39	66	85	112	98	95	90	81	78	58	70	68	65	49	45	36	35	36	39
25-29	79	72	60	47	40	42	34	40	41	37	31	28	29	29	26	30	27	27
20-24	35	54	45	39	32	35	37	52	61	62	50	54	51	48	42	47	51	56
15-19	39	36	30	36	36	50	62	68	66	59	70	55	47	57	66	65	60	53
10-14	27	38	50	63	72	62	67	65	61	50	52	58	67	59	54	45	43	39
5-9	52	69	78	67	56	66	49	48	51	58	60	54	46	40	36	33	30	29
0-4	70	82	67	75	68	47	44	62	61	58	44	40	34	30	27	25	26	27
Totaal	792	907	913	903	883	887	884	967	986	980	973	963	950	940	937	932	930	931
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	<10
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	<10

Aantal huishoudens

Totaal	384	100%
Twee personen	139	36%
Twee personen + kind(eren)	149	39%
Eénoudergezinnen	17	4%
Alleenstaanden	76	20%
Overig	3	1%

Aantal woningen

Totaal	384
Sociale huurwoningen	10%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	980	950	934	931	
0 t/m 3	4%	44	27	20	21
4 t/m 11	9%	85	79	58	48
12 t/m 17	8%	77	67	69	54
18 t/m 23	7%	71	68	63	69
65+	12%	117	168	208	264
75+	3%	30	46	70	94

3.7 Buitenkaag

De kracht van Buitenkaag ligt in zijn landelijke karakter. De ruime opzet met weinig bebouwing, de rust en de ligging aan de Ringvaart maken deze kern zeer aantrekkelijk. De inwoners zijn welvarend en het aandeel 65-plussers is relatief hoog. Buitenkaag vormt één gemeenschap met het Zuid-Hollandse Kaagdorp.

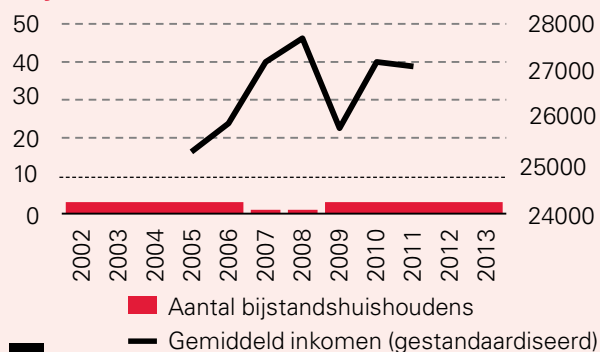
Buitenkaag kent een hechte dorpsgemeenschap, de sociale samenstelling is vrij homogeen. Er wonen veel huishoudens zonder kinderen. Het betreft een veelal welvarende gemeenschap; in vergelijking met andere historische kernen is het gemiddelde inkomen hoog. Dit is ook terug te zien in de huizenprijzen, die voor Haarlemmermeerse begrippen hoog zijn. Het aandeel sociale huurwoningen is klein. De komende jaren worden hier sociale huurwoningen voor starters

en ouderen gebouwd. Buitenkagers zijn voornamelijk gericht op de eigen woonplaats en op Kaag, waarmee zij één gemeenschap vormen. Dit komt onder andere tot uiting in de gezamenlijke dorpsraad. Omdat in beide dorpen enkele voorzieningen ontbreken, zijn de inwoners voor hun dagelijkse boodschappen genoodzaakt om buiten hun dorpsgrenzen te treden. Zij steken hiervoor voornamelijk de Ringvaart over, naar Sassenheim of Roelofarendsveen. De oriëntatie op Haarlemmermeer is beperkt.

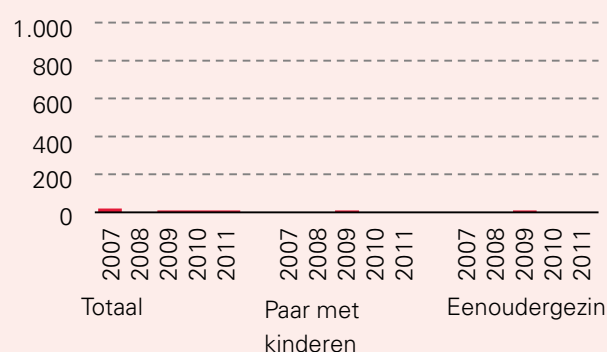
Het sociale vangnet in Buitenkaag is sterk door een combinatie van gezinssamenhang en financiële middelen. De vergrijzing zal in Buitenkaag gedempt worden door de trek van fysiek kwetsbare ouderen naar centraal gelegen gebieden met meer zorgvoorzieningen.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	3	2	3	6	4	5	4	3	3	4	5	7	10	13	16	18	18
80-84	3	6	7	5	3	1	2	6	12	13	11	10	20	20	23	27	28
75-79	11	9	4	3	5	13	17	17	14	17	25	33	31	38	42	34	21
70-74	4	6	11	20	22	21	14	25	30	39	45	46	46	36	26	23	23
65-69	21	22	27	22	21	30	43	43	56	63	50	42	31	30	32	30	36
60-64	30	26	37	43	49	61	63	64	46	32	29	32	30	31	35	42	48
55-59	39	49	54	64	68	58	44	30	28	25	29	30	35	44	45	45	42
50-54	61	65	64	53	36	27	27	26	23	28	38	42	45	40	39	40	44
45-49	54	45	38	25	24	24	23	30	40	41	42	37	39	40	43	44	40
40-44	27	23	19	17	26	36	42	40	32	30	36	43	42	41	39	37	36
35-39	18	19	24	34	39	36	31	30	27	29	37	34	32	30	28	28	27
25-29	31	43	36	29	19	18	17	14	12	10	19	18	14	13	13	13	13
20-24	54	45	30	16	19	15	8	13	13	12	20	16	15	16	15	17	16
15-19	34	26	23	11	9	12	12	13	10	11	15	19	21	20	23	23	22
10-14	19	11	9	10	10	11	9	14	19	18	24	24	22	25	24	21	22
5-9	10	10	7	10	10	16	23	25	21	26	27	25	26	22	22	22	21
0-4	12	11	16	22	23	24	20	21	24	24	20	21	21	20	19	19	18
Totaal	460	448	438	424	416	432	422	443	431	439	496	500	499	496	496	496	494
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	<10
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	<10

Aantal huishoudens

Totaal	180	100%
Twee personen	71	39%
Twee personen + kind(eren)	55	31%
Eénoudergezinnen	3	2%
Alleenstaanden	47	26%
Overig	4	2%

Aantal woningen

Totaal	179
Sociale huurwoningen	8%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

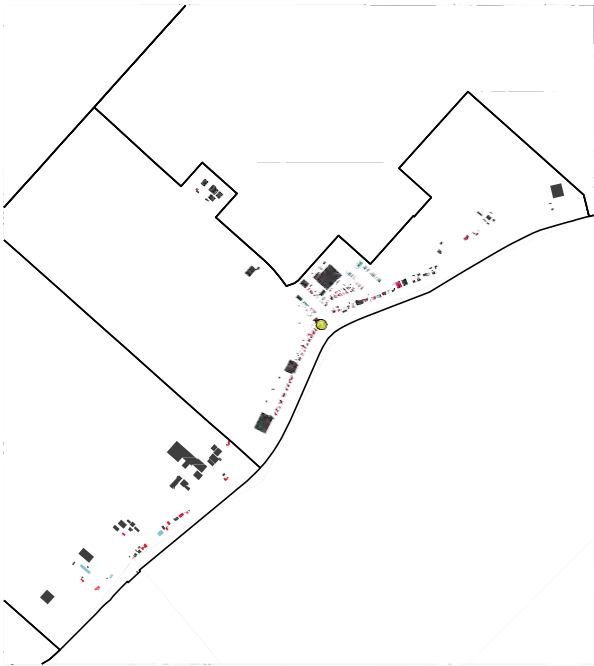
	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	439	499	496	496	494
0 t/m 3	5%	21	16	15	14
4 t/m 11	8%	35	38	35	34
12 t/m 17	4%	19	27	29	25
18 t/m 23	3%	15	21	22	24
65+	31%	136	136	130	126
75+	8%	34	59	75	67

3.8 Burgerveen en Leimuiderbrug

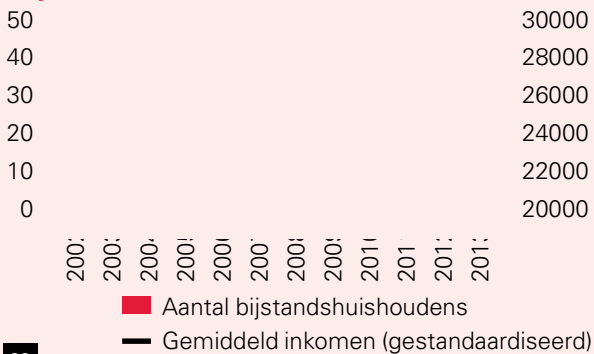
Burgerveen en Leimuiderbrug behoren tot de kleinste en meest aantrekkelijke kernen van Haarlemmermeer. Zij liggen als een lint langs de Ringvaart. Burgerveen heeft wellicht het mooiste uitzicht van alle kernen: over de Westeinderplassen.

Burgerveen en Leimuiderbrug kenmerken zich door hun hechte woongemeenschappen. De bevolking is over het algemeen welgesteld. Dit zie je terug in het relatief hoge percentage dure koopwoningen, met name langs de Ringvaart. De bevolkingssamenstelling is vrij homogeen. Het aandeel tweepersoonshuishoudens is relatief groot, dit geldt ook voor het aandeel gezinnen met (jonge) kinderen. Hoewel de kernen vrij geïsoleerd liggen, zijn de bewoners georiënteerd op de eigen gemeente. De dagelijkse boodschappen worden vooral in Nieuw-Vennep en Rijsenhout gedaan. En kinderen gaan veelal ook in deze twee kernen naar school. Meer dan een

kwart van de inwoners heeft de pensioengerechtigde leeftijd reeds bereikt. Elementaire voorzieningen liggen hier echter niet naast de deur.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	1	1	2	5	3	0	2	3	1	2	9	10	14	15	15	19	21
80-84	4	7	7	4	8	4	3	4	4	6	11	13	13	17	20	19	18
75-79	8	10	12	8	5	7	7	14	18	13	17	25	29	27	24	23	20
70-74	15	12	9	10	13	18	22	19	26	38	35	32	27	24	25	24	25
65-69	14	15	23	26	23	28	40	47	46	39	36	29	32	31	28	26	25
60-64	23	29	28	33	45	52	39	32	30	31	27	30	25	22	24	25	25
55-59	31	39	52	53	41	32	30	33	28	25	22	21	22	25	27	27	29
50-54	47	47	38	33	28	28	33	25	18	22	23	23	25	30	28	26	22
45-49	38	30	29	25	27	23	20	18	19	27	26	29	28	21	17	19	20
40-44	26	29	25	27	20	21	22	22	30	28	26	18	16	18	19	17	17
35-39	24	23	18	17	23	26	30	29	18	11	17	20	20	18	17	16	16
25-29	18	26	28	17	13	23	18	24	19	18	16	13	12	12	12	13	13
20-24	34	19	13	16	17	14	14	24	17	13	11	11	12	13	13	13	12
15-19	16	15	20	18	18	19	15	16	10	11	16	16	15	14	15	15	15
10-14	17	23	24	19	20	17	13	11	16	16	14	15	17	17	16	16	17
5-9	26	16	19	20	14	19	21	21	18	22	22	22	20	20	20	20	19
0-4	20	20	13	14	17	18	23	27	19	14	20	20	19	19	18	18	18
Totaal	385	375	379	371	363	376	374	389	351	358	365	364	362	356	353	350	347
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	<10
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	<10

Aantal huishoudens

Totaal	146	100%
Twee personen	68	47%
Twee personen + kind(eren)	40	27%
Eénoudergezinnen	5	3%
Alleenstaanden	27	18%
Overig	6	4%

Aantal woningen

Totaal	146
Sociale huurwoningen	14%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal		358	362	351	345
0 t/m 3	2%	8	15	14	14
4 t/m 11	9%	33	33	31	30
12 t/m 17	5%	18	16	17	18
18 t/m 23	4%	13	17	16	16
65+	27%	98	115	113	109
75+	6%	21	56	59	60

3.9 Cruquius

Cruquius, vernoemd naar het iconische gemaal, is één van de meest welvarende kernen van de gemeente. Het dorp bestaat uit veel vrijstaande woningen op ruime kavels langs de Ringvaart en de Kruisweg.

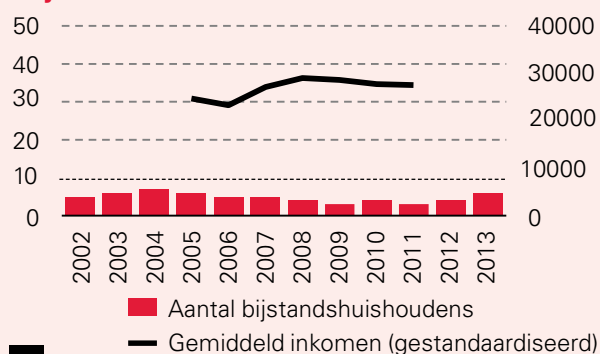
De afgelopen jaren is het inwonertal iets toegenomen en met de mogelijke ontwikkeling van het SEIN-terrein zou het inwonertal in de toekomst kunnen verdrievoudigen. Op dit moment vormen de inwoners tussen de 60 en 70 jaar relatief de grootste groep.

De huidige inwoners hebben een sterke sociaaleconomische positie. Het woningaanbod bestaat uit grote dure huizen en appartementen. In Cruquius is het gemiddeld inkomen vrij hoog; hier geen sociale huurwoningen. Er wonen nauwelijks sociale minima. Het aantal 65-plussers zal in deze kern de komende jaren sterk toenemen. Deze inwoners kunnen voor hun hulpbehoefte

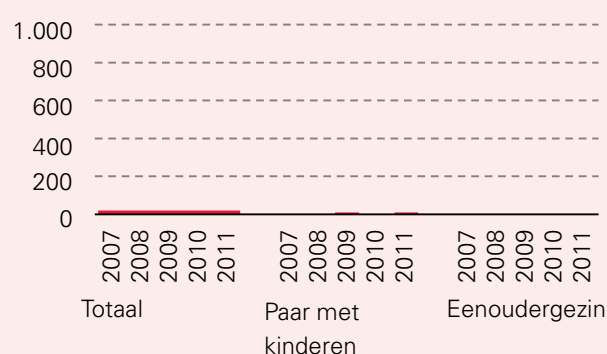
waarschijnlijk aanspraak maken op een vangnet dat tot Heemstede en Haarlem strekt. Daarnaast zal een aanzienlijk deel ook in staat zijn om zelf hulp in te kopen.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	3	2	5	4	4	4	1	4	6	8	9	15	20	23	30	35	40	45
80-84	5	6	7	9	7	7	10	9	14	19	24	34	44	55	64	75	87	105
75-79	18	18	18	14	17	24	25	31	36	45	51	64	75	111	141	162	160	157
70-74	31	27	26	40	43	38	47	58	58	55	80	134	180	192	190	182	181	191
65-69	38	53	66	59	72	61	67	67	93	115	145	169	188	183	192	199	205	202
60-64	79	81	85	89	78	78	111	132	126	103	104	139	177	184	181	189	197	200
55-59	101	104	88	103	130	140	112	87	76	78	94	136	158	168	176	181	182	192
50-54	103	112	142	132	109	79	65	79	76	80	89	132	158	169	176	179	184	190
45-49	146	127	101	87	75	76	70	69	78	81	94	134	180	191	196	214	240	252
40-44	94	74	81	79	80	61	77	81	79	74	90	167	230	270	303	311	301	279
35-39	83	88	74	71	75	74	53	53	63	55	108	254	359	370	356	327	287	245
25-29	90	70	61	59	47	36	41	38	46	61	143	311	314	199	136	118	114	114
20-24	85	62	58	57	50	47	41	30	47	42	83	147	132	97	94	101	108	114
15-19	46	50	48	36	54	41	37	32	35	44	60	99	134	157	175	193	216	240
10-14	29	33	36	32	30	26	28	36	42	37	66	127	181	207	237	264	274	266
5-9	31	38	35	27	20	27	26	36	40	40	73	169	252	280	278	265	246	227
0-4	37	31	25	30	32	33	23	31	34	33	90	212	279	266	242	214	191	173
Totaal	1094	1068	1034	1005	993	895	873	916	1002	1026	1529	2744	3435	3436	3410	3396	3372	3336
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	130
Wmo huishoudelijke verzorging	<10
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	<10

Aantal huishoudens

Totaal	335	100%
Twee personen	133	40%
Twee personen + kind(eren)	97	29%
Eénoudergezinnen	9	3%
Alleenstaanden	89	27%
Overig	7	2%

Aantal woningen

Totaal	331
Sociale huurwoningen	0%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	1026	3435	3405	3336	
0 t/m 3	3%	26	95	213	210
4 t/m 11	6%	64	152	355	416
12 t/m 17	5%	49	88	173	212
18 t/m 23	5%	50	99	167	135
65+	24%	242	338	478	543
75+	7%	72	91	128	169

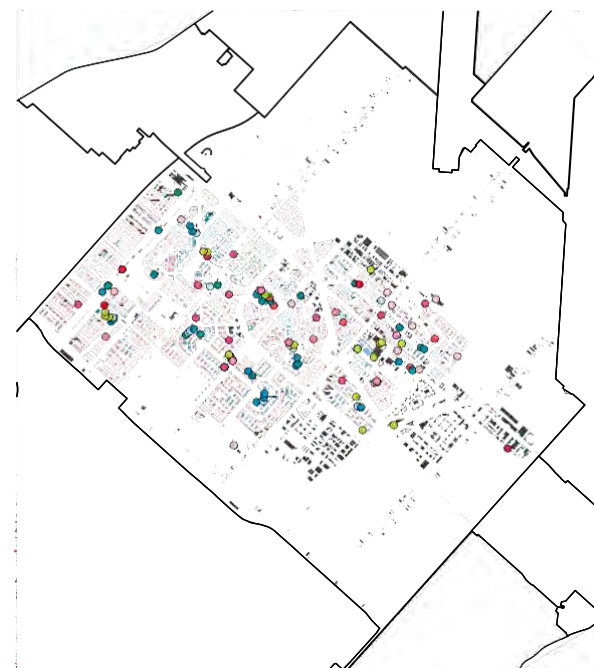
3.10 Hoofddorp

In de afgelopen eeuw is Hoofddorp van zijn oorspronkelijke centrale positie op de kruising van de Hoofdvaart en de Kruisweg uitgewaaid naar het westen. Sinds 1995 is de bevolking met 50% toegenomen. De helft van alle Haarlemmermeeders woont nu in deze centrale hoofdkern.

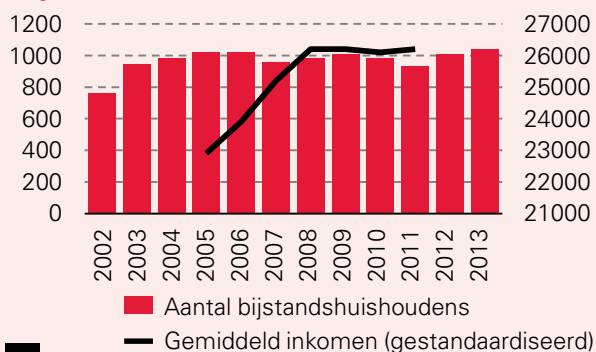
De sociale contacten en banden zijn in Hoofddorp minder sterk ontwikkeld dan in de rest van de gemeente. In de oudere wijken van Hoofddorp (Graan voor Visch, Overbos en Bornholm) bleef de buurtcohesie altijd al wat achter. In deze wijken zijn de meeste sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen gebouwd. Sociaaleconomisch zwakkeren en inwoners aan het begin van hun wooncarrière worden hierdoor aangetrokken; een grotere doorstroming is het gevolg. De laatste jaren neemt de buurtbinding in zowel de

oudere als de nieuwere wijken (Toolenburg en Floriande) wel wat toe. De economische crisis heeft sinds 2008 ook in Hoofddorp tot stagnatie in de groei van het gemiddelde inkomen geleid. Hier groeit het aandeel huishoudens dat het economisch zwaar heeft.

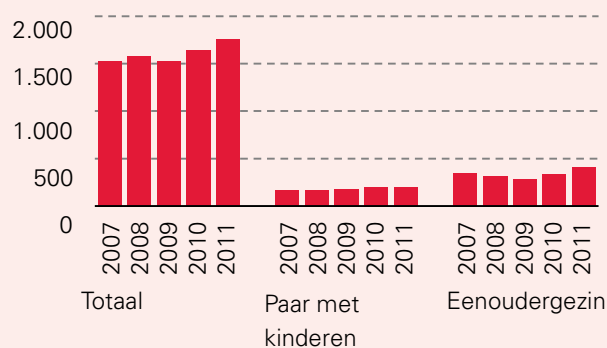
De komende jaren zal het aantal senioren in oudere wijken toenemen, en daarmee ook de zorgbehoeften. In de nieuwste Hoofddorpse wijken zijn inwoners minder op de buurt en vaker op de regio georiënteerd; hun sociale vangnetten reiken tot ver buiten de Ringvaart. In deze woonomgeving zijn zorgbehoevenden, die door financiële of fysieke beperkingen aan de buurt gebonden zijn, extra kwetsbaar: ondersteuning op buurtniveau komt hier namelijk nog moeizaam op gang. Inwoners met afwijkende leefpatronen lopen extra risico op uitsluiting.

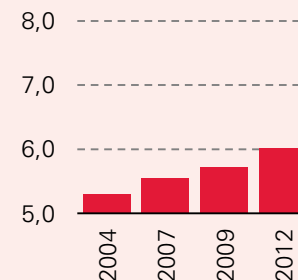
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	308	328	405	436	468	533	614	741	806	855	515	555	625	675	725	775	825	875
80-84	427	503	549	579	706	799	837	869	916	1009	602	632	720	730	1220	1301	1425	1540
75-79	704	813	969	1029	1062	1075	1215	1275	1398	1491	1654	1787	2024	2431	2881	3154	3110	3205
70-74	1040	1180	1167	1222	1311	1408	1548	1701	1890	2098	2362	3114	3583	3735	3762	3929	4027	4100
65-69	1208	1351	1418	1520	1651	1893	2121	2416	2977	3684	4165	4129	4275	4422	4514	4691	4875	5064
60-64	1424	1558	1680	1919	2258	2587	3532	4166	4385	4420	4678	4850	4991	5279	5532	5637	5652	5665
55-59	1845	2068	2399	3062	3890	4543	4609	4768	4936	5026	5352	5678	5987	6069	6087	6087	6042	5732
50-54	2641	3591	4196	4435	4586	4965	5160	5309	5575	5883	6146	6250	6318	6274	6145	5726	5456	5343
45-49	4640	4646	4740	4923	5099	5454	5845	6182	6329	6309	6448	6449	6067	5735	5459	5401	5298	5202
40-44	5101	5205	5147	5276	5780	6231	6504	6603	6533	6260	5772	5455	5341	5293	5177	5067	4999	5002
35-39	5363	5604	5653	5686	5892	6378	6705	6171	5474	4867	4976	4910	4811	4743	4744	4712	4658	4596
25-29	4408	4481	3854	3736	3903	4164	4510	4247	3861	3888	3832	3820	3747	3678	3591	3506	3464	3473
20-24	3095	3368	3265	3583	3708	3940	4247	4321	4471	4586	4175	4069	4079	4104	4111	4056	4017	3981
15-19	3532	3657	3685	3773	4079	4484	4839	4826	4673	4616	4774	4957	5077	5041	4958	4837	4656	4532
10-14	3702	3869	4031	4273	4471	4536	4505	4644	4820	5004	5106	5092	4978	4847	4604	4465	4412	4349
5-9	4367	4507	4349	4112	4212	4556	4934	5110	5103	4938	4793	4572	4408	4322	4296	4221	4152	4093
0-4	4509	4408	4175	4100	4557	4941	5202	5019	4694	4183	4150	4137	4093	4058	4003	3920	3850	3811
Totaal	53951	56872	57021	58813	63073	67807	72083	73294	73422	73327	74421	75401	76102	76489	76418	76011	75585	75298
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	625
Wmo huishoudelijke verzorging	1025
AWBZ persoonlijke verzorging	530
Minnelijke schuldsanering	680

Aantal huishoudens

Totaal	29417	100%
Twee personen	7971	27%
Twee personen + kind(eren)	10848	37%
Eénoudergezinnen	2301	8%
Alleenstaanden	8004	27%
Overig	293	1%

Aantal woningen

Totaal	29447
Sociale huurwoningen	27%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	73327	76102	76208	75298	
0 t/m 3	4%	3235	3239	3135	3019
4 t/m 11	11%	7943	7210	6860	6591
12 t/m 17	8%	5689	6147	5735	5342
18 t/m 23	8%	5602	5296	5273	5095
65+	12%	9137	11991	13916	15605
75+	5%	3355	4134	5481	6442

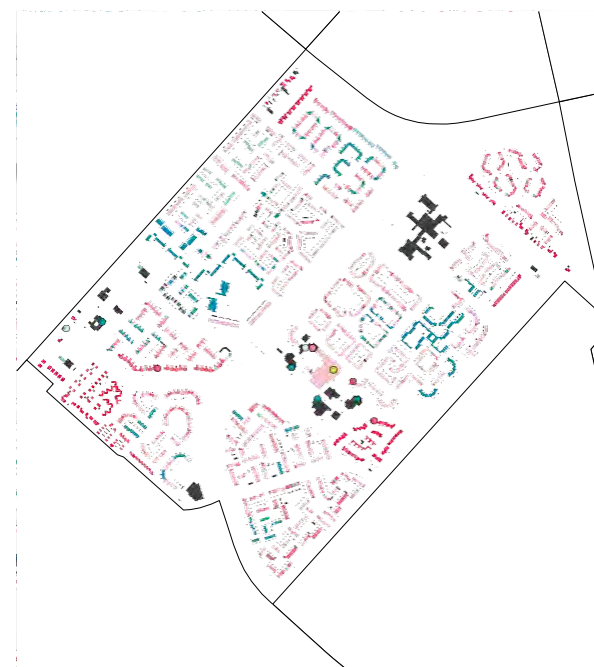
3.10.1 Hoofddorp Bornholm

Bornholm is een echte woonerwijk met intieme pleintjes, kronkelende autoluwe straatjes en rijtjeswoningen met speelse daklijnen. Ruim dertig jaar na oplevering wonen er geen grote aantallen kinderen en jongeren meer; er is meer variatie in leeftijdsopbouw. Het betaalbare woningaanbod maakt de wijk aantrekkelijk voor starters. Dit remt de vergrijzing, maar leidt ook tot een zwakkere economische positie en minder buurtbinding.

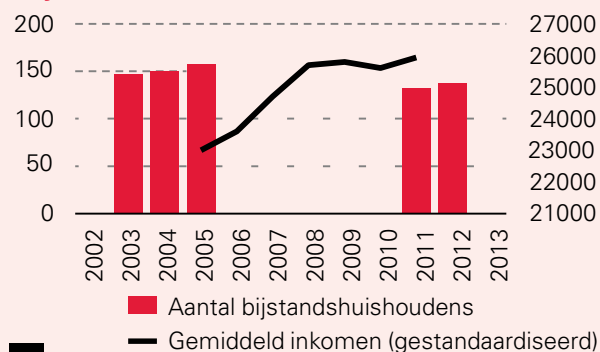
Bornholm is een tussenstap in de wooncarrière van veel eerste bewoners gebleken. Zij stroomden door en zo ontstond ruimte voor nieuwe jonge huishoudens. Door de komst van steeds nieuwe inwoners kon de sociale samenhang tot vijf jaar geleden moeilijk tot bloei komen. De crisis vormt een rem op verhuizingen en dat heeft

een gunstig effect op de buurtcohesie. Na de crisis zal de doorstroming waarschijnlijk aantrekken: buurtbanden kunnen hierdoor weer snel verzwakken. Ook wordt de leeftijdsopbouw diffuser en zal de vergrijzing – hoewel het totaal aantal ouderen wel toe gaat nemen – worden afgeremd. De wijk raakt meer gemêleerd: niet alleen gezinnen, maar ook meer oudere paren en alleenstaanden. Huishoudensverdunning is het gevolg, waardoor het aantal inwoners zal teruglopen.

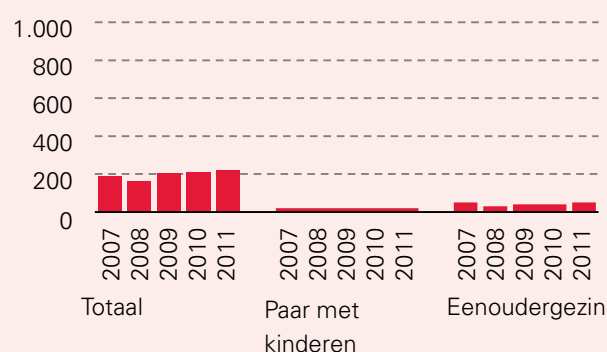
Naast het versterken van de sociale binding heeft de crisis ook een negatief effect: het aantal werklozen neemt toe. Het gevolg is dat vooral alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens in een benarde economische positie terechtkomen.

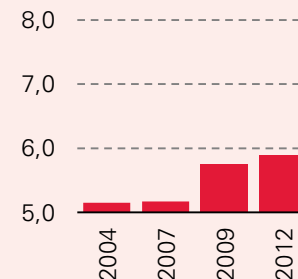
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

Grote moderne wijk

85+	44	44	55	34	28	32	37	41	50	69	63	58	63	64	69	78	80	87
80-84	47	43	51	42	49	46	46	50	45	51	61	78	83	83	109	112	116	180
75-79	60	53	70	65	70	68	71	76	91	121	152	158	187	222	298	349	354	352
70-74	92	103	97	96	81	104	130	149	197	239	255	356	434	500	486	476	451	421
65-69	133	112	123	140	171	209	248	303	364	527	622	635	632	592	548	522	486	476
60-64	168	197	227	269	323	363	499	637	732	724	705	665	615	572	549	551	553	556
55-59	305	337	403	509	670	788	814	794	742	682	640	592	577	592	597	576	589	583
50-54	498	683	832	897	874	846	762	685	616	579	590	595	597	580	595	583	573	570
45-49	1028	1016	976	909	776	690	648	602	615	583	579	597	587	584	569	561	551	538
40-44	1106	978	842	711	654	672	628	613	585	598	591	577	571	551	533	536	534	539
35-39	853	760	684	699	706	644	660	617	619	566	569	553	530	532	537	528	524	524
25-29	653	728	696	652	601	612	570	504	495	533	487	471	461	458	453	454	455	463
20-24	608	616	585	634	623	615	568	571	489	482	469	466	450	453	452	464	474	472
15-19	715	709	682	666	660	603	550	494	474	454	448	441	465	477	497	477	451	441
10-14	721	682	667	621	559	513	469	441	446	441	465	491	481	455	423	414	414	412
5-9	718	651	588	518	476	460	445	454	477	513	472	432	413	406	404	401	399	399
0-4	600	554	526	513	542	526	525	514	476	433	408	409	404	398	395	393	394	396
Totaal	9078	8971	8855	8669	8570	8427	8242	8135	8048	8067	8073	8074	8057	8028	7999	7963	7926	7902
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	75
Wmo huishoudelijke verzorging	80
AWBZ persoonlijke verzorging	40
Minnelijke schuldsanering	75

Aantal huishoudens

Totaal	3341	100%
Twee personen	994	30%
Twee personen + kind(eren)	1115	33%
Eénoudergezinnen	281	8%
Alleenstaanden	916	27%
Overig	35	1%

Aantal woningen

Totaal	3389
Sociale huurwoningen	25%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	8067	8057	7982	7902	
0 t/m 3	4%	344	321	313	315
4 t/m 11	10%	769	678	648	641
12 t/m 17	7%	533	574	544	510
18 t/m 23	7%	569	549	564	559
65+	12%	1007	1400	1533	1522
75+	3%	241	333	504	625

3.10.2 Hoofddorp Centrum

Zowel ruimtelijk als sociaal begint het centrum van Hoofddorp heuse stadse proporties aan te nemen. Het oude Kruisdorp is nu een heterogene leefomgeving met contrasten tussen oud en nieuw.

Historisch erfgoed, zoals Fort Hoofddorp en de Geniedijk, ligt in of aanpalend aan moderne buurten en winkelgebieden, waar jonge en vaak hoger opgeleide stedelingen een beweeglijk en gehaast leven leiden. Tot dit centrum rekenen wij ook studentencomplex Campus, de enige plek in Haarlemmermeer waar begintwintigers ruim vertegenwoordigd zijn. Vier op de tien inwoners in Hoofddorp Centrum is alleenstaand. Door een continue doorstroom van bewoners is de sociale samenhang in de buurt niet sterk. Toch zijn de onderlinge banden in de laatste jaren wat verstevigd. Veel van de nieuwkomers zijn niet primair op de eigen woonplaats

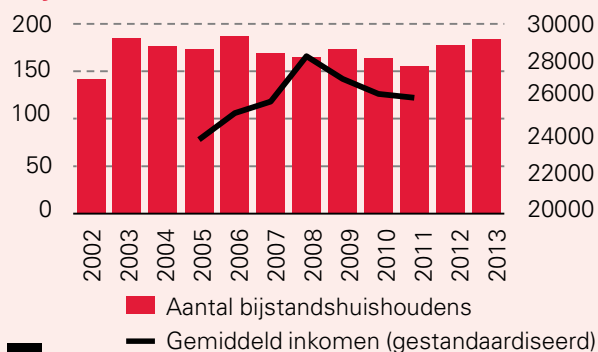
georiënteerd, maar bewegen zich vrij door de Randstad.

Tot aan de crisis was het gemiddelde inkomen in Hoofddorp Centrum – met name door het rijke Vrijshot – hoog. Daarna daalde het niveau tot het Hoofddorpse gemiddelde. Het aantal mensen – vooral ouderen – dat rond het sociaal minimum leeft, verschilt niet van overig Hoofddorp. Hun kwetsbaarheid is vaak financieel én fysiek. Bijna tien procent van de huishoudens maakt hier gebruik van vijf of meer overheidsvoorzieningen (dikwijls Wmo-huishoudelijke verzorging en AWBZ-regelingen).

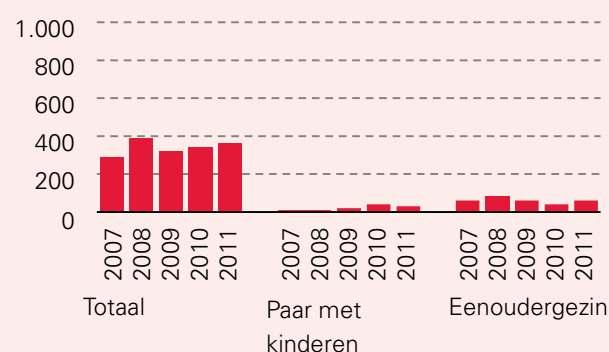
Volgens prognoses zal het centrumdeel van Hoofddorp langzaam vergrijzen. Het aandeel jongvolwassenen blijft echter op peil. Prognoses zijn in dit centrumgebied - waar de transformatie van voormalig dorps naar stedelijk centrum nog in volle gang is - extra onzeker. De aard en omvang van sociale vangnetten zullen in deze dynamische omgeving even veranderlijk blijven.

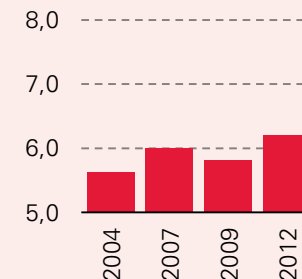
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	219	239	266	299	329	359	403	447	460	457	433	465	478	491	503	513	520	532
80-84	243	292	312	331	370	419	418	398	396	415	457	476	507	515	534	543	615	639
75-79	343	410	454	464	457	452	501	484	518	501	553	590	622	679	746	790	741	761
70-74	420	489	464	466	499	528	515	545	561	569	616	746	806	809	797	829	857	889
65-69	407	453	461	507	526	546	602	620	701	791	851	795	827	863	899	933	949	937
60-64	414	455	488	535	620	667	786	840	837	804	828	873	924	957	956	932	937	928
55-59	487	540	574	705	838	906	814	823	857	873	898	936	925	917	922	918	909	895
50-54	547	688	789	835	830	874	884	909	935	892	846	872	871	869	864	839	824	828
45-49	771	769	795	877	901	951	927	871	834	812	828	836	828	815	795	807	808	804
40-44	723	821	884	921	904	860	822	781	743	720	705	718	745	763	761	747	740	732
35-39	821	872	811	850	802	796	771	719	637	601	680	726	734	720	708	696	681	669
25-29	582	638	629	725	718	724	743	749	732	899	865	872	821	773	737	717	711	710
20-24	620	953	878	965	926	928	939	942	1088	1180	1102	1073	1037	1012	1002	992	984	985
15-19	706	716	721	714	741	757	875	868	795	674	695	726	746	740	712	719	713	706
10-14	538	596	652	719	731	708	605	550	541	545	547	550	547	542	545	533	538	536
5-9	619	736	704	648	574	540	536	553	536	502	505	511	514	518	521	514	505	498
0-4	622	590	540	584	601	571	547	508	513	535	534	577	584	574	559	544	533	526
Totaal	9776	11009	11117	11876	12085	12258	12300	12226	12302	12480	12631	13068	13243	13260	13234	13212	13196	13196
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	130
Wmo huishoudelijke verzorging	295
AWBZ persoonlijke verzorging	235
Minnelijke schuldsanering	135

Aantal huishoudens

Totaal	5964	100%
Twee personen	1763	30%
Twee personen + kind(eren)	1349	23%
Eénoudergezinnen	343	6%
Alleenstaanden	2429	41%
Overig	80	1%

Aantal woningen

Totaal	5638
Sociale huurwoningen	24%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	12480	13243	13217	13196	
0 t/m 3	3%	426	441	475	467
4 t/m 11	7%	842	810	830	836
12 t/m 17	5%	657	692	725	712
18 t/m 23	10%	1279	1229	1218	1201
65+	22%	2733	2948	3161	3326
75+	11%	1373	1461	1569	1649

3.10.3 Hoofddorp Floriande

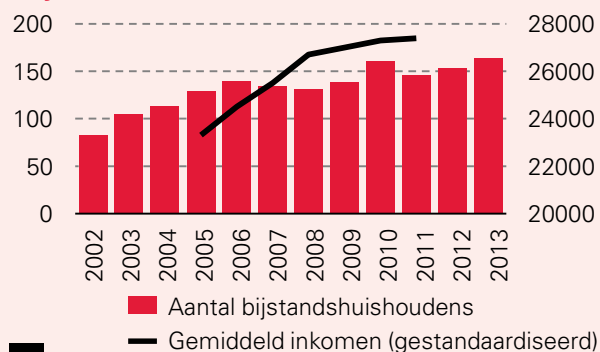
Floriande is een welvarende wijk aan de westkant van Hoofddorp. Deze nieuwste wijk (2002-2008) kenmerkt zich door een stedenbouwkundige structuur met eilanden. Veel gezinnen wonen hier comfortabel in een woning met een heel eigen karakter.

De nieuwe woningen werden voor driekwart betrokken door huishoudens in de leeftijdscategorie 26 tot 45 jaar; hoge geboortecijfers in de wijk volgden. Inmiddels is het aandeel gezinnen met kinderen toegenomen tot de helft van het totaal aantal huishoudens. Volgens prognoses zal rond 2025 de grootste kinderpiek voorbij zijn. Het aantal kinderen zal dan in alle leeftijdscategorieën afnemen. Hoewel veel inwoners van Floriande niet zozeer de eigen wijk maar de regio zien als hun leefterrein, neemt ook hier de buurtcohesie toe. Hoe langer men in de wijk woont, hoe meer buurtcontacten er ontstaan.

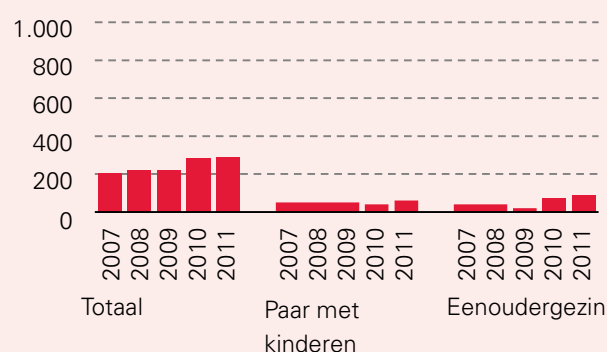
Bewoners leren elkaar vaak via de kinderen kennen. Floriande is sociaaleconomisch sterk. Het inkomen ligt vrij hoog en er wonen veel mensen met een hoog opleidingsniveau. Bewoners weten elkaar te mobiliseren als er iets speelt in de wijk. De effecten van de crisis zijn echter ook in deze welvarende wijk zichtbaar. Het aantal werklozen is sinds 2009 sterk toegenomen; het aantal huishoudens rond het sociaal minimum – met name eenoudergezinnen – is eveneens gegroeid. Het aantal kinderen in gezinnen met weinig financiële middelen is beperkt, maar steeg sterk tussen 2009 en 2011. Echtscheidingen en werkloosheid in combinatie met onverkoopbare woningen die onder water staan, vormen in crisistijd – juist in een welvarende wijk als Floriande – potentiële risico's met aanzienlijke gevolgen.

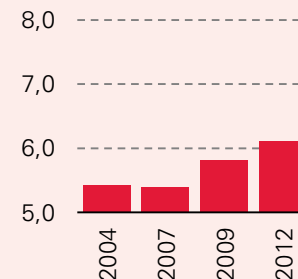
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

Postmoderne wijk

85+	0	1	9	7	44	61	64	71	72	76	79	86	97	109	121			
80-84	0	4	5	22	63	72	91	91	103	113	132	158	163	211	251			
75-79	4	10	24	47	91	118	143	167	190	215	231	215	354	325	332			
70-74	8	21	52	131	163	206	256	274	382	434	420	419	445	495	544			
65-69	19	50	128	218	271	357	459	515	467	478	524	575	657	761	882			
60-64	22	88	185	383	502	517	523	562	635	707	829	978	1117	1206	1320			
55-59	34	159	353	511	566	648	732	854	1015	1201	1351	1472	1578	1658	1572			
50-54	46	215	447	656	807	1003	1230	1435	1569	1736	1820	1839	1708	1591	1495			
45-49	80	302	669	1042	1384	1641	1838	1988	2102	1972	1833	1686	1577	1436	1318			
40-44	118	551	1132	1721	2052	2207	2261	2063	1884	1733	1577	1402	1282	1208	1192			
35-39	168	826	1631	2267	2277	2036	1765	1654	1427	1233	1097	1049	1035	1025	1015			
25-29	241	752	1085	1395	1131	821	733	665	592	536	508	519	549	574	590			
20-24	100	232	484	735	715	769	828	588	535	581	638	705	741	742	722			
15-19	67	255	539	836	954	992	1062	1196	1364	1489	1549	1548	1457	1310	1195			
10-14	98	363	705	992	1204	1420	1668	1804	1835	1778	1638	1433	1305	1234	1157			
5-9	114	458	985	1504	1765	1918	1880	1776	1559	1365	1235	1155	1079	1032	1007			
0-4	191	828	1486	1951	1954	1721	1372	1263	1148	1023	939	895	875	868	867			
Totaal	0	0	0	1550	6177	11603	16367	17737	18041	18093	17972	17741	17490	17224	16996	16776	16551	16345
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	145
Wmo huishoudelijke verzorging	90
AWBZ persoonlijke verzorging	40
Minnelijke schuldsanering	150

Aantal huishoudens

Totaal	6422	100%
Twee personen	1295	20%
Twee personen + kind(eren)	3206	50%
Eénoudergezinnen	527	8%
Alleenstaanden	1339	21%
Overig	55	1%

Aantal woningen

Totaal	6565
Sociale huurwoningen	26%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	18093	17490	16884	16345	
0 t/m 3	6%	1032	788	688	681
4 t/m 11	16%	2946	2298	1831	1635
12 t/m 17	9%	1625	2107	1826	1467
18 t/m 23	6%	1058	959	1144	1051
65+	6%	1013	1317	1630	2124
75+	2%	298	405	589	699

3.10.4 Hoofddorp Graan voor Visch

Tussen station en centrum ligt de eerste planmatig gebouwde Hoofddorpse wijk Graan voor Visch. Ligging, ontsluiting, groen en overzichtelijke openbare ruimte vormen sterke kanten van deze wijk uit de jaren '70. Graan voor Visch trekt veel starters en sociaaleconomisch kwetsbare huishoudens door het relatief hoge aandeel sociale huur- en goedkopere koopwoningen. Wie klaar is voor een volgende stap in zijn wooncarrière trekt weg.

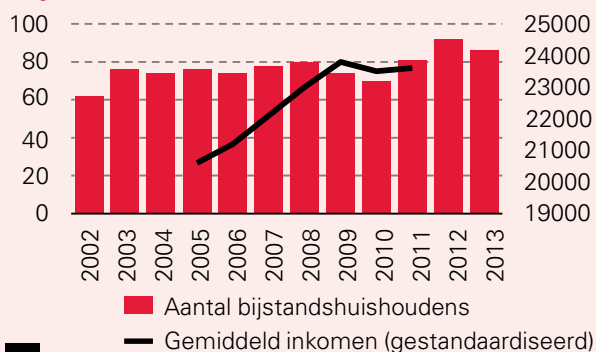
De huidige hoge verhuisbereidheid maakt het lastig om de toekomstige wijsamenstelling solide te voorspellen. De grootste kinder- en jongerenpieken zijn voorbij en veranderingen in de bevolkingssamenstelling zullen zich meer geleidelijk gaan voltrekken. De snelle doorstroming remt de vergrijzing.

Met veertig verschillende nationaliteiten is Graan voor Visch een zeer heterogene wijk. De sociale samenhang behoorde lang tot de laagste van Hoofddorp. De buurtcohesie is de afgelopen drie jaar toch sterk toegenomen en bevindt zich inmiddels bijna op het Hoofddorpse gemiddelde. Dit kan duiden op meer samenhang tussen groepen bewoners, maar kan ook het resultaat zijn van sterkere banden binnen die groepen.

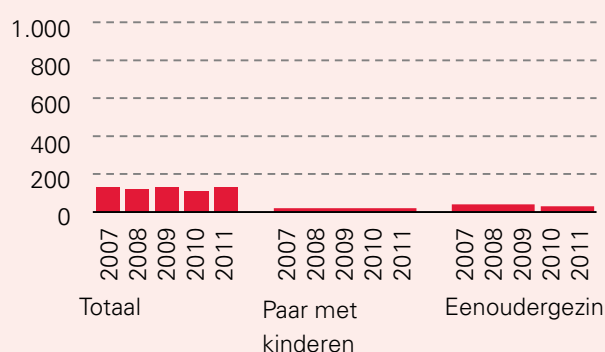
De arbeidsparticipatie in deze wijk is laag; er wonen relatief veel werklozen. Eén op de tien huishoudens verdient minder dan 105 procent van het sociaal minimum. Eén op de negen kinderen groeit op in een gezin met beperkte financiële middelen. In de afgelopen crisisjaren is dit aantal stabiel gebleven. Dit lijkt geruststellend, maar kan ook een aanwijzing zijn voor het structurele karakter ervan. Eén op de negen huishoudens doet een beroep op vijf of meer overheidsregelingen.

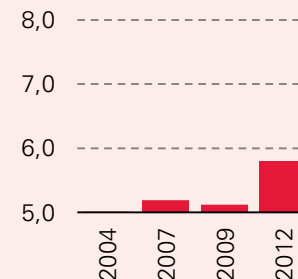
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

Kleine moderne wijk

85+	3	4	6	7	11	13	15	15	17	23	23	25	30	31	35	37	38	40
80-84	22	18	19	22	31	26	22	32	40	45	45	48	55	53	62	64	69	64
75-79	36	42	44	41	43	45	58	63	74	89	101	92	94	107	119	111	100	111
70-74	64	51	54	59	70	72	96	115	116	108	111	142	135	127	120	138	137	134
65-69	69	87	91	101	119	139	129	129	154	165	157	139	154	154	159	157	170	183
60-64	137	130	147	149	152	147	188	178	161	153	175	175	172	187	204	214	214	214
55-59	197	187	181	205	221	199	172	190	187	199	195	212	230	237	237	242	235	226
50-54	222	257	240	200	178	195	203	200	215	240	254	254	252	255	243	218	209	207
45-49	264	200	202	207	223	215	224	252	256	256	271	259	244	219	209	213	219	215
40-44	216	222	222	226	260	279	275	273	296	281	230	214	209	215	219	216	211	210
35-39	233	234	284	310	303	344	302	294	242	211	223	234	224	219	214	214	216	216
25-29	332	384	311	258	233	223	240	221	204	201	180	176	175	179	182	188	189	188
20-24	234	235	211	190	187	186	187	190	202	182	164	167	182	191	191	193	188	184
15-19	169	144	166	156	166	182	202	184	180	194	234	250	244	238	231	215	205	202
10-14	147	153	137	163	184	189	170	223	246	258	260	241	226	211	200	197	198	196
5-9	166	161	165	199	230	271	274	286	274	272	235	217	210	206	206	205	205	206
0-4	224	256	285	303	301	305	280	266	235	208	210	211	206	205	206	208	209	210
Totaal	3046	3094	3108	3175	3262	3296	3263	3350	3329	3319	3289	3262	3240	3231	3226	3221	3214	3208
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	25
Wmo huishoudelijke verzorging	45
AWBZ persoonlijke verzorging	25
Minnelijke schuldsanering	55

Aantal huishoudens

Totaal	1287	100%
Twee personen	325	25%
Twee personen + kind(eren)	472	37%
Eénoudergezinnen	103	8%
Alleenstaanden	364	28%
Overig	23	2%

Aantal woningen

Totaal	1318
Sociale huurwoningen	30%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	3319	3240	3223	3208	
0 t/m 3	5%	163	163	165	166
4 t/m 11	13%	415	338	327	327
12 t/m 17	9%	294	290	251	240
18 t/m 23	6%	214	243	245	227
65+	13%	430	468	492	531
75+	5%	157	179	202	214

3.10.5 Hoofddorp Overbos

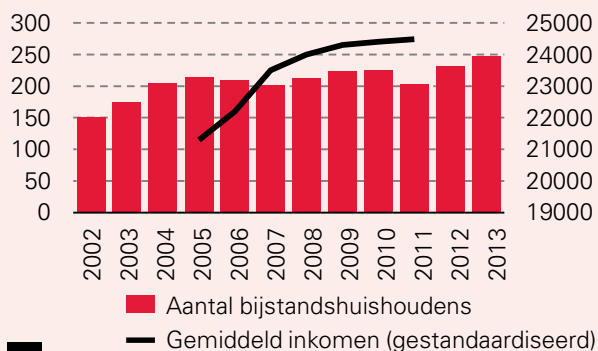
Overbos biedt woonruimte voor minder draagkrachtige Haarlemmermeeders. De jongerenpiek is hier voorbij. Door de langere woontijd worden de sociale banden in de wijk sterker.

De demografische schokken, die een nieuwbouwwijk laat zien, lopen in Overbos op hun eind. De kinderen en jongeren uit de jaren '80 zijn inmiddels het huis uit. Hun ouders blijven in de ruime eengezinswoningen wonen. Hierdoor is er al jaren sprake van bevolkingskrimp, die in de toekomst tot meer vergrijzing zal leiden. Tot nu toe bleken de sociale banden hier bros. De langere woontijd in de wijk doet de buurtcohesie gestaag toenemen. Of een toename aan contacten in de wijk ook tot sterkere vangnetten zal leiden blijft onzeker. Bovendien leidt een toenemende vergrijzing ook tot meer behoefte aan ondersteuning.

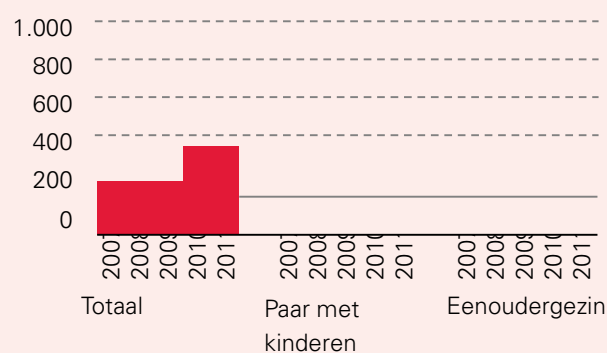
Het grote aandeel sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen verraadt dat de wijk gebouwd werd in crisistijd. Vijfentwintig jaar na oplevering trekt de hier aanwezige woonruimte minder draagkrachtige inwoners. Overbos valt op binnen de Hoofddorpse sociaaleconomische statistieken. Het gemiddelde inkomen is lager, er is meer werkloosheid en arbeidsongeschiktheid, en steeds meer gezinnen leven van een inkomen rond het sociaal minimum. Eén op de negen huishoudens gebruikt vijf of meer overheidsvoorzieningen. De crisis verscherpt deze kwetsbare sociaaleconomische positie.

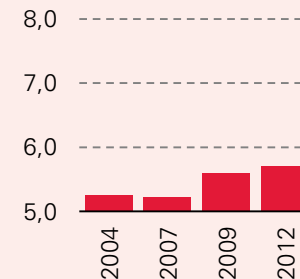
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

Grote moderne wijk

85+	16	12	21	33	32	34	46	51	58	56	44	45	44	43	45	48	55	64
80-84	39	48	55	60	73	80	93	92	99	97	88	102	107	117	136	153	221	270
75-79	86	108	142	146	147	145	143	133	138	162	153	159	234	319	396	452	476	530
70-74	185	180	163	165	174	165	178	193	218	250	309	411	516	548	604	677	714	705
65-69	193	187	174	169	200	229	252	303	407	522	605	641	715	785	807	804	795	768
60-64	165	176	219	255	292	365	493	623	684	779	871	920	908	932	891	825	749	716
55-59	255	291	355	503	643	749	785	879	986	1001	1004	993	957	843	783	765	781	740
50-54	433	599	743	807	915	1020	1075	1056	1052	987	907	813	770	761	756	706	662	664
45-49	898	958	1098	1169	1185	1147	1095	1000	870	786	766	786	735	675	647	655	659	656
40-44	1307	1362	1313	1295	1205	1047	841	784	779	749	685	627	632	650	646	645	642	630
35-39	1515	1462	1334	1116	909	861	843	743	659	622	630	641	639	643	633	615	604	602
25-29	867	866	788	700	645	592	636	714	729	686	625	602	596	576	566	555	555	557
20-24	556	569	641	706	753	765	841	817	772	704	670	628	599	597	606	598	593	588
15-19	744	840	858	922	928	985	900	829	731	673	607	618	624	607	600	601	589	585
10-14	1034	1045	1084	1050	994	825	697	621	600	619	615	605	598	603	580	567	558	551
5-9	1269	1200	1055	858	752	659	605	597	600	594	583	569	561	545	541	533	525	519
0-4	1104	958	817	730	693	629	615	617	630	580	572	558	549	539	529	522	516	513
Totaal	12034	12023	11884	11669	11417	11007	10768	10679	10671	10491	10418	10403	10400	10382	10361	10321	10270	10230
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	95
Wmo huishoudelijke verzorging	200
AWBZ persoonlijke verzorging	65
Minnelijke schuldsanering	115

Aantal huishoudens

Totaal	4283	100%
Twee personen	1206	28%
Twee personen + kind(eren)	1522	36%
Eénoudergezinnen	407	10%
Alleenstaanden	1117	26%
Overig	31	1%

Aantal woningen

Totaal	4333
Sociale huurwoningen	39%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	10491	10400	10345	10230	
0 t/m 3	4%	450	439	419	410
4 t/m 11	9%	985	902	866	838
12 t/m 17	7%	737	743	721	681
18 t/m 23	8%	877	723	716	710
65+	10%	1087	1617	2055	2337
75+	3%	315	385	627	864

3.10.6 Hoofddorp Pax

Pax is een groene wijk waar mensen lang blijven wonen. De komende jaren neemt het aantal 75-plussers toe. De blijvende instroom van gezinnen met kinderen in deze populaire wijk zal de vergrijzing waarschijnlijk dempen.

Pax, opleverd tussen 1974 en 1980, is een attractieve wijk. De groene woonerfsetting nabij het centrum van Hoofddorp blijkt een ideale uitvalbasis voor gezinnen. De veroudering van de huizen heeft geen effect op de aantrekkelijkheid van de wijk.

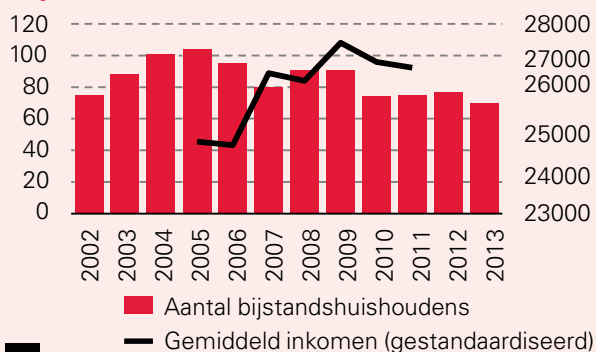
Veel kinderen zijn inmiddels de deur uit. Hun ouders zijn zo sterk geworteld geraakt dat zij niet snel zullen verhuizen. Een aanzienlijke groep bewoners zal binnen enkele jaren de pensioengerechtigde leeftijd bereiken.

Pax is een wijk met twee gezichten. Het inkomensniveau ligt hoog, het aantal gezinnen rond bestaansminimum juist laag en het aantal bijstandsgerechtigden neemt zelfs af. Toch woont ook hier een groep sociaaleconomisch kwetsbaren; vooral alleenstaanden. Het beroep op ondersteuning is dan ook sterker dan je zou verwachten. Deels heeft dit te maken met het ouder worden van bewoners (huishoudelijke zorg, zorg met verblijf), maar ook met werkloosheid of arbeidsongeschiktheid (bijstand, WW, WAO). Het aandeel werklozen is gelijk aan andere Hoofddorpse wijken.

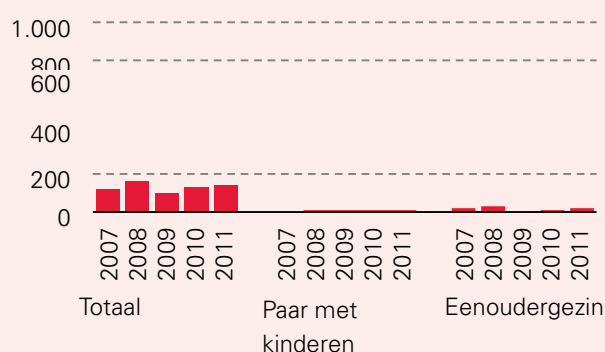
De buurtbetrokkenheid is in Pax sterk, burens kennen elkaar. In deze wijk wonen mensen met aanzienlijke financiële middelen, gepensioneerden die over tijd beschikken en gezinnen met kinderen: groepen die in potentie in staat zijn om elkaar te helpen. De randvoorwaarden voor hulp en ondersteuning zijn in deze wijk ronduit gunstig.

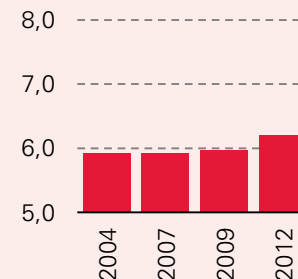
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

Kleine moderne wijk

85+	9	15	27	23	18	21	20	33	37	41	44	41	40	45	54	61	62	71
80-84	30	33	34	29	36	48	47	53	67	79	86	89	103	125	144	158	214	232
75-79	52	49	57	80	81	89	100	116	126	165	189	200	240	297	360	375	358	317
70-74	85	89	102	112	133	139	160	195	237	276	303	421	464	466	414	391	339	308
65-69	160	165	179	190	213	242	270	329	405	514	543	513	451	409	357	333	331	324
60-64	221	235	242	286	342	386	521	573	576	511	478	409	368	344	353	339	333	353
55-59	316	337	433	527	623	668	590	515	468	398	369	365	357	348	352	372	362	354
50-54	528	682	739	710	594	533	449	403	351	366	346	338	362	370	351	326	314	299
45-49	860	734	611	518	447	387	373	365	344	353	375	360	349	314	300	299	304	310
40-44	614	524	462	403	408	378	366	391	395	357	328	310	286	295	299	303	303	305
35-39	419	393	384	368	380	403	382	353	297	272	266	274	280	276	279	274	271	272
25-29	254	293	237	259	244	235	224	202	185	194	178	157	153	151	154	157	159	161
20-24	435	420	396	420	374	325	303	277	253	246	231	230	238	237	231	226	221	221
15-19	599	559	544	450	403	375	312	297	285	310	314	318	299	289	277	265	275	280
10-14	518	479	406	372	345	327	305	340	333	312	296	280	270	265	273	281	274	273
5-9	391	360	335	313	329	329	330	322	294	271	251	264	268	269	267	264	262	262
0-4	301	319	327	336	318	306	276	256	233	240	258	246	242	237	234	233	233	236
Totaal	6087	6016	5865	5742	5600	5468	5305	5253	5109	5117	5066	5037	4996	4951	4906	4864	4824	4795
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	75
Wmo huishoudelijke verzorging	90
AWBZ persoonlijke verzorging	35
Minnelijke schuldsanering	45

Aantal huishoudens

Totaal	2061	100%
Twee personen	748	36%
Twee personen + kind(eren)	686	33%
Eénoudergezinnen	150	7%
Alleenstaanden	451	22%
Overig	26	1%

Aantal woningen

Totaal	2084
Sociale huurwoningen	25%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	5117	4996	4885	4795	
0 t/m 3	4%	187	187	181	183
4 t/m 11	9%	439	430	428	424
12 t/m 17	7%	377	340	322	332
18 t/m 23	6%	322	322	304	296
65+	21%	1075	1304	1322	1256
75+	6%	285	389	578	624

3.10.7 Hoofddorp Toolenburg

Toolenburg is een sociaaleconomisch succesvolle wijk, waarin inwoners graag blijven wonen en waar zij zich steeds meer thuis voelen. In de toekomst zal de bevolkingssamenstelling daardoor steeds gemêleerder worden: niet vooral ouders met kinderen, maar ook tweepersoonshuishoudens en ouderen.

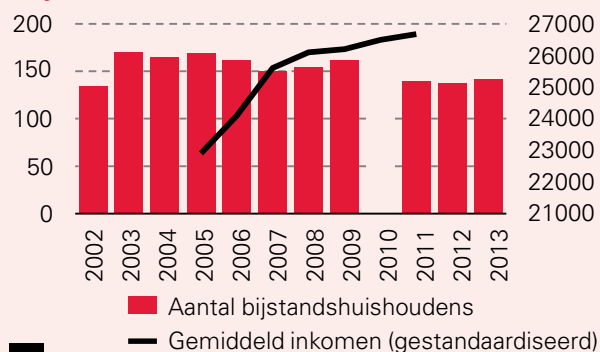
Sinds het opleveren van Toolenburg tussen 1989 en 1999 trokken veel jonge gezinnen de wijk in. In de bevolkingsontwikkeling zijn twee pieken goed te zien: ouders achter in de veertig én hun kinderen in de puberleef tijd. Het totaal aantal inwoners zal de komende vijf à zes jaar nog groeien om daarna af te vlakken. De groep jongvolwassenen zal ondervertegenwoordigd blijven: de woonhuizen in Toolenburg blijken vooral aantrekkelijk voor jonge gezinnen.

Toolenburgers zijn erg tevreden over het ontwerp van hun wijk. Veel jonge gezinnen die er twintig jaar geleden kwamen wonen, zijn gebleven. De buurtcohesie is de afgelopen tien jaar gestaag toegenomen. In een kinderrijke buurt met veel werkende ouders vinden contacten vaak plaats op school of bij de kinderopvang. Het gemiddelde wijkinkomen blijft stijgen en ligt nu boven het Haarlemmermeerse gemiddelde. De toename van de werkloosheid blijkt gedurende de huidige crisis minder groot dan in het crisisjaar 2005. Toch is het aantal gezinnen rond het sociaal minimum toegenomen.

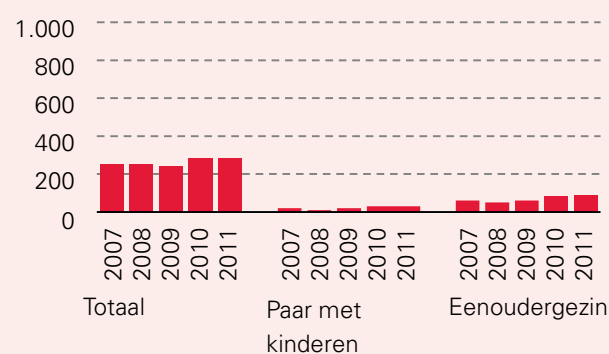
De sociale infrastructuur is in Toolenburg over de bank genomen sterker geworden; inwoners zijn welvarender en zij kennen elkaar beter.

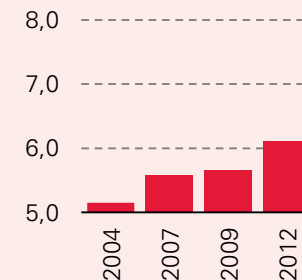
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

Grote moderne wijk

85+	11	13	22	33	42	61	81	106	118	139	118	141	141	148	148	148	153	153
80-84	33	58	72	89	138	170	186	170	180	225	225	225	225	225	225	225	225	225
75-79	114	137	192	220	243	234	275	299	325	302	316	334	382	470	559	622	648	688
70-74	175	248	265	294	312	339	322	327	341	391	449	583	690	741	781	829	878	931
65-69	203	313	363	374	353	379	382	439	562	675	776	826	886	933	992	1092	1196	1318
60-64	281	326	326	371	408	445	624	764	828	888	957	1033	1116	1260	1398	1462	1467	1376
55-59	237	327	409	539	690	824	870	954	1003	1099	1242	1400	1577	1596	1521	1428	1294	1141
50-54	362	619	783	880	928	1005	1080	1199	1350	1534	1638	1664	1554	1420	1277	1119	1040	1018
45-49	735	903	1009	1110	1225	1357	1486	1651	1700	1624	1514	1357	1169	1077	1003	1006	1006	1013
40-44	1070	1244	1371	1556	1761	1817	1791	1643	1462	1240	1064	977	963	964	977	961	958	972
35-39	1468	1823	2109	2134	1928	1660	1425	1126	957	811	857	878	905	896	901	914	916	903
25-29	1664	1514	1146	869	682	659	670	696	657	611	704	736	729	716	693	672	655	647
20-24	578	527	519	530	571	594	630	765	869	934	846	841	845	809	776	714	689	674
15-19	554	638	673	762	890	1012	1131	1165	1176	1211	1170	1109	1058	970	904	892	879	859
10-14	695	871	1039	1215	1271	1239	1223	1217	1182	1112	1019	964	915	916	882	858	847	849
5-9	1156	1345	1467	1429	1369	1292	1196	1094	970	883	880	874	856	839	839	837	834	827
0-4	1603	1695	1647	1417	1248	1091	976	875	860	789	794	793	810	816	807	793	780	771
Totaal	13123	15009	15542	15547	15444	15233	15211	15294	15287	15208	15324	15500	15646	15655	15545	15447	15399	15364
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	80
Wmo huishoudelijke verzorging	210
AWBZ persoonlijke verzorging	90
Minnelijke schuldsanering	105

Aantal huishoudens

Totaal	5854	100%
Twee personen	1581	27%
Twee personen + kind(eren)	2409	41%
Eénoudergezinnen	484	8%
Alleenstaanden	1339	23%
Overig	41	1%

Aantal woningen

Totaal	5933
Sociale huurwoningen	24%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

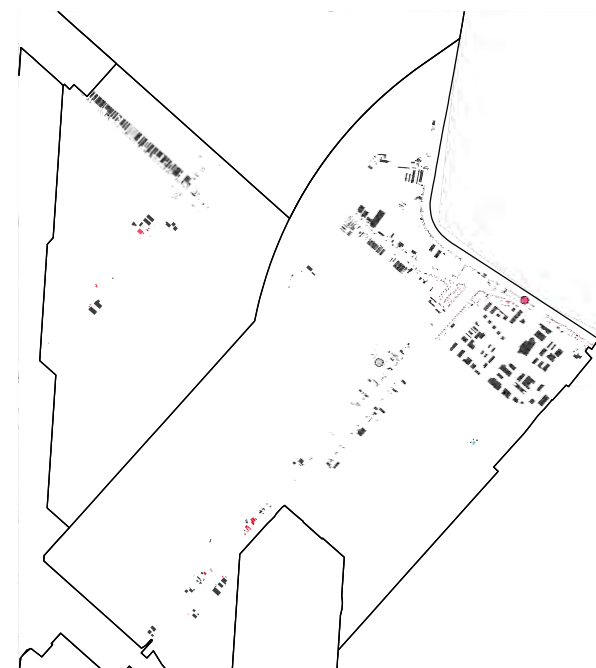
	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	15208	15646	15492	15364	
0 t/m 3	4%	612	645	635	611
4 t/m 11	10%	1503	1381	1339	1324
12 t/m 17	9%	1412	1190	1088	1028
18 t/m 23	8%	1243	1126	952	900
65+	11%	1732	2329	2854	3528
75+	4%	666	753	1017	1279

3.11 Lijnden en Boesingheliede

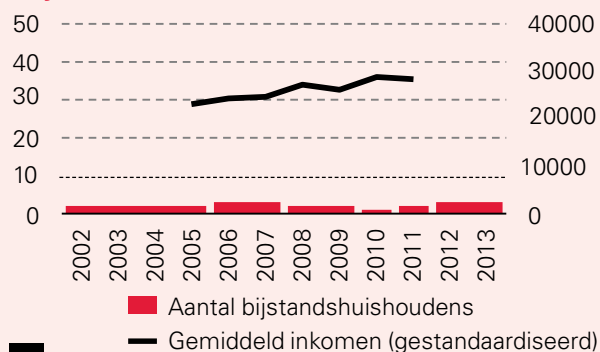
Het kleine dorp Lijnden - ten noorden van Schiphol - is bekend om het gemaal waaromheen de bebouwing gesitueerd is. De Ringvaart en Hoofdvaart zijn kenmerkende landschappelijke elementen in het dorp. Boesingheliede bestaat uit lintbebouwing langs de Schipholweg. Wonen en werken worden hier gecombineerd.

Lijnden en Boesingheliede zijn aan het vergrijzen. Woonden in 1995 nog wat twintigers in deze dorpen, in de toekomst ligt het zwaartepunt boven de vijftig. Het aantal 75-plussers zal de komende jaren stijgen. Het is maar de vraag of zij in Lijnden blijven wonen: het aantal voorzieningen in deze kleine kernen is zeer beperkt of geheel afwezig.

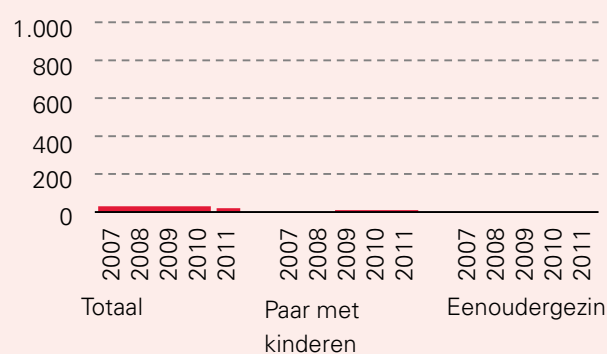
De oudere inwoners van Lijnden wonen er al langer. Dit heeft de sociale binding binnen de kern versterkt. Het sociale netwerk in de wijk reikt tot aan Zwanenburg en Badhoevedorp. Boesingheliede zit sociaal heel anders in elkaar. Het gehucht bestaat vooral uit bedrijfswoningen in de vorm van lintbebouwing. De twee kleine kernen onderscheiden zich niet alleen ruimtelijk, maar ook in sociale samenstelling.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	5	9	8	6	8	8	5	11	14	13	15	17	17	19	22	22	22	22
80-84	15	11	8	12	18	17	17	15	17	22	22	22	22	22	27	25	26	29
75-79	24	17	26	25	29	27	29	25	19	28	26	37	38	40	36	44	43	38
70-74	39	42	35	41	29	30	33	38	43	60	48	51	58	62	55	52	47	50
65-69	51	51	42	38	49	48	61	69	71	64	82	79	69	61	64	63	67	79
60-64	47	49	65	67	69	67	69	83	92	94	79	72	74	74	89	97	95	82
55-59	77	84	81	80	71	103	99	83	76	74	76	81	98	105	92	86	78	81
50-54	80	87	91	95	96	76	67	77	72	95	101	100	83	78	75	71	72	66
45-49	109	96	87	74	66	70	73	88	105	88	80	70	74	67	65	64	65	67
40-44	79	74	82	74	86	97	96	77	70	70	63	65	56	61	63	65	65	65
35-39	71	80	82	99	95	86	67	75	53	45	49	52	56	57	58	57	57	56
25-29	74	65	60	47	31	36	31	20	27	44	33	30	28	27	27	26	26	26
20-24	72	60	49	46	45	35	31	45	46	62	44	38	38	33	34	36	34	34
15-19	54	50	51	50	46	43	51	49	50	60	41	43	42	46	45	38	41	39
10-14	49	50	45	45	44	46	40	45	34	37	45	40	38	36	34	37	36	36
5-9	50	56	50	50	52	37	41	40	48	47	34	37	35	34	35	35	35	35
0-4	49	50	54	49	48	59	54	44	34	36	39	37	38	38	38	38	38	38
Totaal	1024	1011	995	970	952	932	914	911	897	961	911	904	898	896	892	890	886	881
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	15
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	<10

Aantal huishoudens

Totaal	385	100%
Twee personen	141	37%
Twee personen + kind(eren)	134	35%
Eénoudergezinnen	10	3%
Alleenstaanden	94	24%
Overig	6	2%

Aantal woningen

Totaal	405
Sociale huurwoningen	0%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	961	898	892	890	881
0 t/m 3	3%	31	31	31	31
4 t/m 11	7%	71	58	56	57
12 t/m 17	5%	52	51	45	45
18 t/m 23	8%	77	44	48	44
65+	19%	187	199	203	218
75+	7%	63	72	87	89

3.12 Lisserbroek

Lisserbroek vormt een dubbeldorp met Lisse. De nieuwbouw in het afgelopen decennium heeft deze band versterkt, omdat veel nieuwe inwoners uit Lisse kwamen. Onder deze nieuwe inwoners waren ook veel kinderen. Nieuwe instroom en stevige sociale samenhang werden hier geen tegenstellingen.

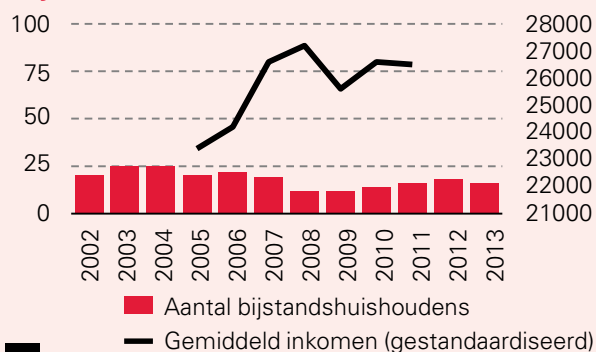
Wat Lisserbroekers prettig vinden is dat zij de geborgenheid van een klein dorp ervaren en tegelijkertijd wel alle voorzieningen binnen fietsbereik hebben. Lisserbroek vormt met Lisse een dubbeldorp van 26.000 inwoners. De nieuwbouw, uit de jaren tachtig en het afgelopen decennium, leverde een voortdurende instroom van gezinnen met kinderen op. De bevolking in Lisserbroek is hierdoor jonger dan gemiddeld in Haarlemmermeer. Het contrast met het vergrijsde Lisse is nog pregnanter.

De komende jaren zal dit verschil kleiner worden. Het aantal 65-plussers in Lisserbroek zal er de komende vijftien jaar bijna verdubbelen en het inwonertal afnemen. Het gemiddeld inkomen en het aantal huishoudens rond het sociaal minimum fluctueren in Lisserbroek sterk. Opmerkelijk is de afname van het aantal eenoudergezinnen rond het sociaal minimum. Kennelijk balanceert een aantal gezinnen op die ondergrens. Het meervoudige beroep op overheidsvoorzieningen beperkt zich tot deze groep en is klein in vergelijking met andere kernen.

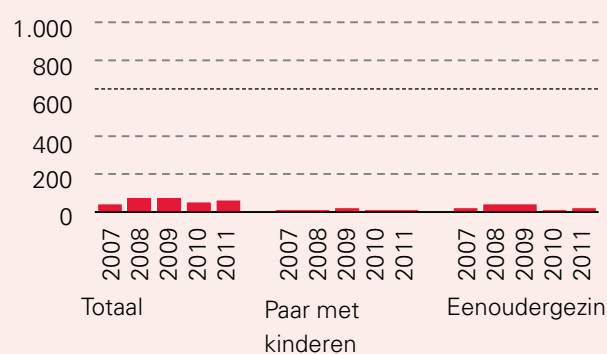
De hechte sociale banden maken het vangnet in Lisserbroek sterk. Bovendien zijn alle voorzieningen nabij: of in de kern zelf of 'aan de overkant' in Lisse. Door aankomende vergrijzing zullen meer mensen van dit vangnet gebruik gaan maken. De sterke fluctuaties in het aantal mensen rond het sociaal minimum vormt wel een kwetsbaar punt in de verder robuuste sociale infrastructuur.

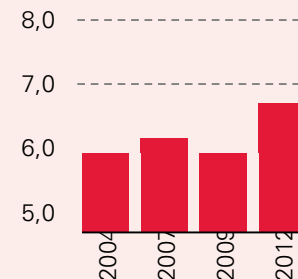
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	11	14	19	17	13	6	6	10	14	12	16	22	21	22	25	30	31	31
80-84	22	19	11	14	11	15	21	25	33	39	57	56	54	52	52	53	56	60
75-79	21	21	22	25	34	51	60	55	57	66	89	97	101	103	124	130	122	118
70-74	40	39	46	68	71	68	81	105	127	129	122	134	165	163	152	168	195	214
65-69	74	90	85	90	113	132	139	150	151	190	203	193	183	213	250	266	298	310
60-64	88	97	122	150	158	152	160	210	217	193	218	255	283	309	329	337	296	270
55-59	145	154	164	155	207	221	220	214	247	302	320	363	378	348	308	286	281	257
50-54	161	176	207	217	220	246	276	317	361	384	396	343	309	305	282	254	232	225
45-49	229	220	232	260	292	332	384	405	383	336	309	304	273	244	233	228	236	249
40-44	256	285	287	328	377	386	361	332	310	282	240	214	205	208	224	239	239	234
35-39	317	336	329	300	314	309	298	256	204	174	171	184	203	212	203	199	197	194
25-29	172	231	180	147	150	141	133	159	189	172	162	156	149	137	133	126	126	126
20-24	167	136	132	177	190	195	176	250	261	267	235	215	192	187	186	184	176	173
15-19	182	217	238	251	275	310	344	357	309	282	252	247	247	249	233	225	222	221
10-14	254	254	283	322	357	339	305	281	265	244	253	238	230	212	211	213	213	212
5-9	300	315	291	267	272	246	245	238	232	200	197	192	192	196	195	192	190	187
0-4	275	243	194	208	258	242	217	200	181	164	175	176	175	172	169	165	162	160
Totaal	3021	3109	3063	3239	3593	3612	3579	3710	3680	3571	3570	3545	3520	3497	3474	3447	3423	3401
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	10
Wmo huishoudelijke verzorging	30
AWBZ persoonlijke verzorging	20
Minnelijke schuldsanering	10

Aantal huishoudens

Totaal	1322	100%
Twee personen	423	32%
Twee personen + kind(eren)	566	43%
Eénoudergezinnen	80	6%
Alleenstaanden	236	18%
Overig	17	1%

Aantal woningen

Totaal	1329
Sociale huurwoningen	26%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	3571	3520	3461	3401	
0 t/m 3	4%	129	138	131	125
4 t/m 11	9%	335	313	313	304
12 t/m 17	9%	306	296	266	267
18 t/m 23	9%	335	255	249	224
65+	12%	436	515	619	743
75+	3%	117	166	208	220

3.13 Nieuw-Vennep

Nieuw-Vennep, oorspronkelijk ontstaan op de kruising van de Hoofdvaart en de Vennepeweg, is met de bouw van Getsewoud een dorp van contrasten geworden. Moderne architectuur naast dorpse bebouwing; (rand)stedelijke naast dorpsgeoriënteerde leefstijlen; welvarenden naast inwoners met een beperkt budget.

Deze contrasten zijn goed te zien als je nader inzoomt op de verschillende wijken in Nieuw-Vennep. Ook al heeft het centrum een meer stedelijke uitstraling gekregen; de bewoners zijn nog steeds Vennepers die hier al decennialang wonen. De oudere uitbreidingswijken Welgelegen en Linqunda zijn met de jaren ingekapseld geraakt in het dorpse weefsel van Nieuw-Vennep. Mensen met een meer stedelijke en dorpse leefstijl wonen hier naast en door elkaar.

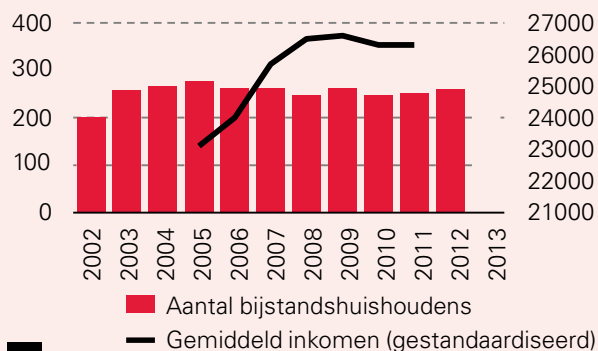
Het grootste contrast vormt Getsewoud. Met de bouw van deze wijk verdubbelde het afgelopen decennium het inwonertal van Nieuw-Vennep. Meer inwoners met een individualistische levensstijl vestigden zich in het dorp. Desalniettemin groeit ook in Getsewoud de band met de burens.

De crisis veroorzaakt stagnatie van het gemiddeld inkomen. Het aantal werklozen groeide fors tussen 2009 en 2010, maar dit gold ook voor de rest van Haarlemmermeer. Tussen 2009 en 2011 nam ook het aantal huishoudens – met name eenoudergezinnen en alleenstaanden – rond het sociaal minimum toe. Het zijn er echter minder dan gemiddeld in de polder.

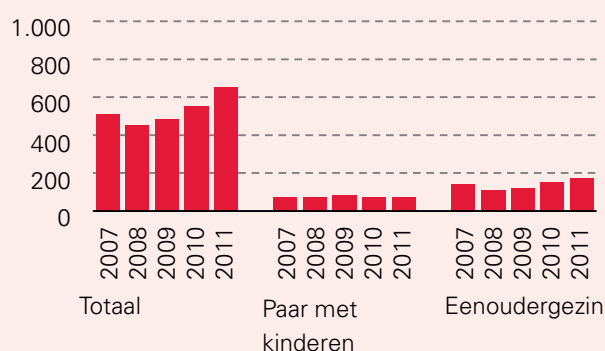
Nieuw-Vennep – een kern met ruim dertigduizend inwoners – heeft voldoende omvang om de nodige voorzieningen te huizen en is ook overzichtelijk genoeg om niet als anoniem te worden ervaren. Verschillende typen gemeenschappen leven hier samen.

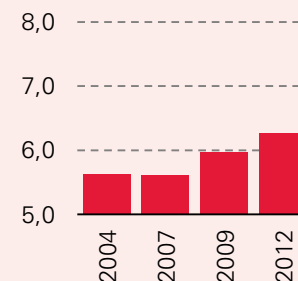
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	119	132	128	139	159	186	212	274	312	335	318	347	372	387	415	442	469
80-84	169	165	187	222	251	276	313	348	360	407	385	423	577	626	675	730	879
75-79	284	310	320	351	382	403	450	517	603	681	765	832	948	1089	1195	1206	1108
70-74	411	428	471	454	522	613	719	827	918	1019	1121	1367	1425	1347	1266	1242	1235
65-69	508	538	578	676	813	933	1009	1150	1349	1507	1546	1414	1354	1338	1406	1483	1657
60-64	702	749	835	968	1136	1276	1569	1637	1536	1415	1401	1421	1536	1714	1870	2089	2240
55-59	930	961	1107	1358	1608	1663	1505	1414	1398	1485	1617	1877	2099	2331	2516	2752	2840
50-54	1245	1425	1484	1426	1407	1440	1453	1560	1778	1988	2322	2558	2820	3004	2999	2736	2468
45-49	1444	1223	1174	1254	1472	1665	1954	2226	2523	2845	3145	3274	3080	2744	2480	2295	2153
40-44	1102	1018	1130	1545	1964	2471	2742	3108	3400	3416	3066	2725	2459	2275	2148	2057	1997
35-39	1030	1049	1269	2044	2728	3374	3594	3273	2890	2479	2273	2112	2016	1900	1822	1769	1730
25-29	1006	1015	1407	1991	2014	1895	1666	1477	1399	1367	1300	1257	1193	1137	1147	1184	1231
20-24	1115	952	1023	1194	1142	1114	1116	1175	1245	1268	1197	1249	1322	1388	1464	1498	1487
15-19	1058	953	943	998	1135	1251	1363	1437	1608	1849	2036	2262	2387	2425	2339	2211	2001
10-14	866	868	968	1168	1379	1569	1774	2037	2359	2618	2718	2719	2567	2349	2128	1978	1922
5-9	879	812	947	1380	1802	2204	2530	2761	2857	2738	2571	2279	2098	1966	1892	1802	1734
0-4	793	755	1043	1874	2509	2925	2884	2685	2431	2048	1947	1902	1790	1686	1611	1573	1557
Totaal	14743	14348	16442	21625	25570	28367	29518	30134	30953	31212	31498	31790	31628	31210	30812	30462	30094
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	250
Wmo huishoudelijke verzorging	390
AWBZ persoonlijke verzorging	195
Minnelijke schuldsanering	185

Aantal huishoudens

Totaal	11721	100%
Twee personen	3154	27%
Twee personen + kind(eren)	4980	42%
Eénoudergezinnen	820	7%
Alleenstaanden	2681	23%
Overig	86	1%

Aantal woningen

Totaal	11941
Sociale huurwoningen	22%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	31212	31628	30630	29771	
0 t/m 3	5%	1558	1402	1248	1229
4 t/m 11	14%	4355	3468	2991	2734
12 t/m 17	9%	2702	3142	2649	2267
18 t/m 23	5%	1644	1934	2122	1913
65+	13%	3949	4677	5040	5564
75+	5%	1423	1897	2359	2456

3.13.1 Nieuw-Vennep Centrum

Nieuw-Vennep Centrum is een mengvorm van oude dorpse en nieuwe, meer stedelijke bebouwing: de Hoofdvaart blijft gezichtsbepalend. Alle voorzieningen bevinden zich hier in de nabijheid. Veel mensen wonen er al lang en zijn zeer gehecht aan hun woonplaats. De geringe doorstroom zorgt voor een sterke vergrijzing van dit centrumgebied.

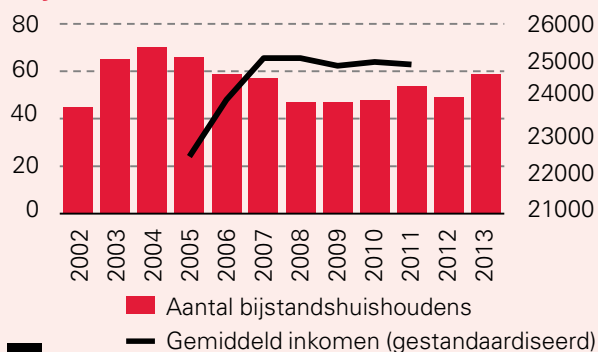
In dit oudste deel van Nieuw-Vennep wonen veel mensen al lange tijd. Menigeen is hier geboren en getogen. Betrokkenheid bij de buurt en het verenigingsleven is hier bijna vanzelfsprekend. De sociale banden in de directe woonomgeving waren al sterk, maar worden met het ouder worden van de bevolking steeds belangrijker. Meer dan een kwart van de inwoners is 65-plusser. Het gemiddeld inkomen ligt door het grote aandeel pensioengerechtigden iets onder het Vennep

gemiddelde. Er wonen ook meer mensen met een inkomen rond het sociaal minimum. Dit betreft vooral alleenstaanden en éénoudergezinnen.

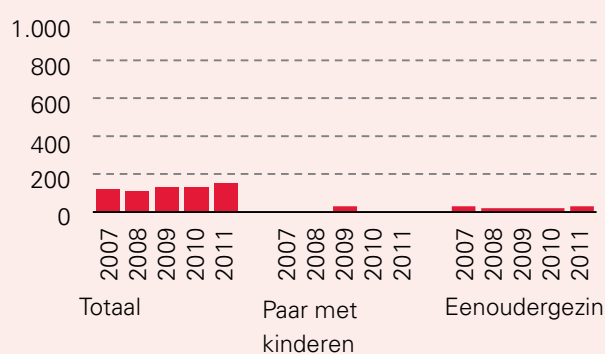
Volgens onze prognoses zal in 2025 één op de zes bewoners 75-plusser zijn. De hulpvraag zal in deze wijk zeker gaan toenemen. Eén op de acht bewoners doet nu al een stevig beroep op overheidsvoorzieningen. Het gaat vooral om hulp bij het huishouden en diverse AWBZ-regelingen. Steeds meer kwetsbare inwoners steunen op een kleiner wordende groep vitale medebewoners. Nieuwbouw, zoals in de prognose voorzien, zou deze ontwikkeling kunnen keren. Het wonen op deze centrumlocatie heeft voor senioren het voordeel dat alle benodigde voorzieningen nabij zijn.

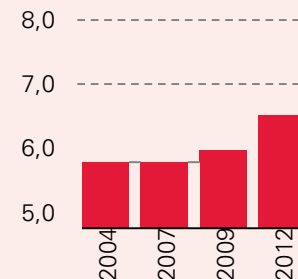
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	86	101	96	104	119	129	156	148	151	157	162	193	204	219	228	240	248	264
80-84	115	110	118	133	162	181	184	154	169	196	225	257	285	295	317	339	366	360
75-79	160	173	195	204	198	187	217	243	279	286	322	360	400	445	450	436	407	387
70-74	231	230	221	222	250	288	313	351	359	400	441	493	491	451	436	414	402	397
65-69	233	269	287	325	340	374	410	433	493	495	479	449	426	407	405	403	419	425
60-64	360	363	387	407	455	477	518	506	443	406	381	381	382	397	400	421	424	442
55-59	414	450	473	528	538	510	432	374	338	337	339	369	380	396	402	419	421	422
50-54	550	580	558	483	431	378	339	320	328	322	357	370	395	406	402	393	396	396
45-49	544	444	393	343	329	313	338	338	337	338	359	376	384	370	385	394	386	379
40-44	391	341	324	321	348	360	331	341	340	337	331	359	369	382	373	361	357	356
35-39	299	307	311	327	332	345	311	304	275	306	312	333	333	323	318	316	304	292
25-29	348	358	306	272	264	249	237	194	187	205	214	244	235	213	196	191	186	188
20-24	443	390	325	329	272	240	208	234	265	230	212	255	244	232	229	224	229	232
15-19	415	374	327	273	280	269	246	236	239	244	273	286	294	292	298	302	295	293
10-14	302	306	302	278	253	229	243	254	261	275	273	301	303	302	298	298	301	301
5-9	278	242	243	246	255	263	252	267	257	280	282	288	292	298	303	298	290	282
0-4	198	228	254	236	269	241	232	237	243	238	239	273	281	275	263	253	245	238
Totaal	5669	5561	5436	5352	5404	5313	5224	5175	5212	5279	5422	5854	5981	5975	5954	5939	5902	5875
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	10
Wmo huishoudelijke verzorging	190
AWBZ persoonlijke verzorging	100
Minnelijke schuldsanering	15

Aantal huishoudens

Totaal	2377	100%
Twee personen	861	36%
Twee personen + kind(eren)	614	26%
Eénoudergezinnen	131	6%
Alleenstaanden	754	32%
Overig	17	1%

Aantal woningen

Totaal	2448
Sociale huurwoningen	31%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	5279	5981	5943	5875	
0 t/m 3	3%	180	223	201	187
4 t/m 11	8%	443	473	477	453
12 t/m 17	6%	318	359	364	363
18 t/m 23	5%	267	314	302	305
65+	29%	1534	1807	1832	1832
75+	12%	639	889	1011	1010

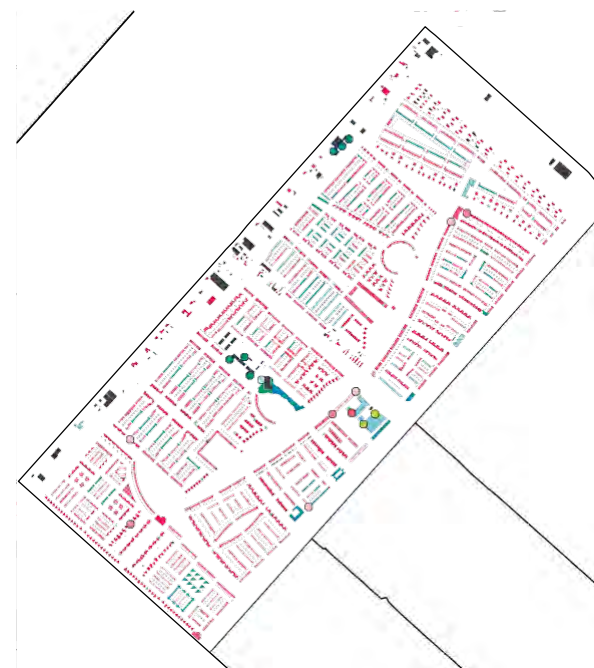
3.13.2 Nieuw-Vennep Getsewoud

Getsewoud – gebouwd tussen 1998 en 2005 – is een welvarende wijk waar veel gezinnen met kinderen een gunstig gelegen uitvalsbasis in de Randstad hebben gevonden. Met meer dan 17.000 inwoners bereikt de wijk de komende jaren een bevolkingspiek.

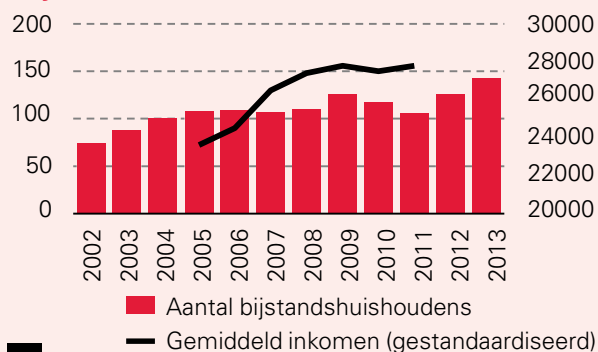
Nieuw-Vennep verdubbelde met de bouw van Getsewoud. De instroom bestond voor meer dan driekwart uit huishoudens jonger dan 45 jaar; hetgeen garant stond voor hoge geboortecijfers. Het aantal gezinnen met kinderen is inmiddels toegenomen tot meer dan 60%. In de toekomst zal het aantal inwoners afnemen door minder geboortes en door jongeren die het huis uitgaan. Het grote aantal jongeren zal de komende tien jaar het beeld van de wijk blijven bepalen. De sociale banden die opgroeiende kinderen (en hun ouders) aangaan, doen de samenhang in de buurt de

laatste jaren toenemen. Desalniettemin hebben veel inwoners nog steeds een wijde actieradius en reikt hun sociale netwerk tot ver over de gemeentegrens.

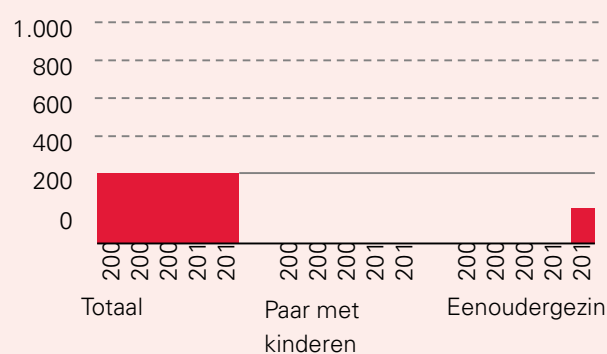
De bewoning van de duurdere panden in Getsewoud vergt een gemiddeld hoog inkomen. In 2010 daalde dit inkomen voor het eerst iets; tegelijkertijd was er een piek in het aantal werklozen. Opvallend zijn de fluctuaties in het aantal bijstandsgerechtigden: het aantal nam net na het begin van de crisis nog af; de afgelopen twee jaar zie je weer een toename. Ten opzichte van de wijkbevolking is slechts een klein aandeel werkloos. Maar voor individuele huishoudens met een dure woning kan dit grote gevolgen hebben. Dat geldt ook voor echtscheidingen. Het aantal scheidingen steeg in de afgelopen jaren gestaag en daarmee het aantal eenoudergezinnen. Deze huishoudens hebben vaak een sterk vangnet in de regio, maar kunnen de laatste jaren ook steeds meer op hun burens rekenen.

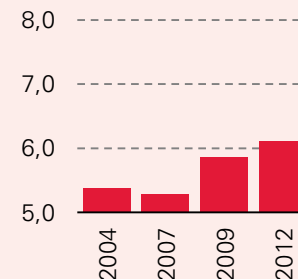
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

Postmoderne wijk

85+	0	4	4	7	10	76	99	98	94	93	101	99	103	109	114	122		
80-84	2	9	13	20	23	74	81	93	103	107	111	126	129	135	180	191		
75-79	7	18	30	41	66	106	124	146	149	184	180	224	222	227	248	288		
70-74	19	27	62	106	134	169	196	212	221	248	242	328	312	336	375	427		
65-69	31	82	135	171	201	246	278	369	410	357	382	413	477	532	643	774		
60-64	37	121	206	243	373	423	431	424	459	522	605	720	856	1033	1188	1323		
55-59	49	127	304	427	417	472	524	626	719	894	1100	1299	1457	1649	1702	1589		
50-54	65	197	321	454	579	710	874	1063	1336	1561	1754	1900	1894	1680	1451	1263		
45-49	86	286	557	777	1021	1294	1569	1847	2102	2177	2018	1738	1492	1304	1188	1135		
40-44	148	579	1008	1475	1800	2120	2352	2355	2067	1751	1485	1316	1206	1139	1095	1069		
35-39	286	1080	1746	2368	2584	2341	1993	1624	1394	1233	1152	1056	1012	996	989	981		
25-29	457	1138	1244	1190	980	834	682	607	641	626	595	582	612	654	698	721		
20-24	167	369	421	453	505	518	536	587	586	629	695	770	834	862	848	788		
15-19	67	218	384	517	671	744	906	1135	1282	1458	1561	1573	1490	1341	1159	1048		
10-14	118	396	626	860	1075	1315	1594	1798	1881	1846	1695	1481	1278	1158	1095	1034		
5-9	199	652	1082	1475	1791	1973	2031	1915	1715	1448	1277	1158	1093	1031	992	972		
0-4	288	1133	1703	2154	2155	1941	1649	1290	1209	1126	1037	965	924	910	911	919		
Totaal	0	0	2491	8011	11995	14976	16293	16839	17128	17162	17324	17198	16928	16550	16225	15940	15682	15455
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	140
Wmo huishoudelijke verzorging	90
AWBZ persoonlijke verzorging	35
Minnelijke schuldsanering	95

Aantal huishoudens

Totaal	5738	100%
Twee personen	1167	20%
Twee personen + kind(eren)	3136	55%
Eénoudergezinnen	464	8%
Alleenstaanden	936	16%
Overig	35	1%

Aantal woningen

Totaal	5839
Sociale huurwoningen	18%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	17162	16928	16077	15455	
0 t/m 3	6%	973	808	719	728
4 t/m 11	18%	3022	2133	1724	1568
12 t/m 17	10%	1786	2101	1618	1272
18 t/m 23	5%	838	1119	1268	1052
65+	5%	918	1106	1335	1774
75+	2%	337	392	505	573

3.13.3 Nieuw-Vennep Linquenda

De jaren '70-wijk Linquenda is een heel groene wijk met woonerven. Met huurflats en betaalbare eensgezinswoningen biedt de wijk ook ruimte aan starters op de woningmarkt. Het kindertal in de wijk blijft daardoor op peil.

De bewoners van het eerste uur bereiken nu de pensioengerechtigde leeftijd. De kinderen zijn inmiddels de deur uitgegaan en het gezin is weer een tweepersoonshuishouden. Deze ontgroening wordt echter gedempt door de laagdrempelige instap voor starters: de flats vormen een beginpunt in de wooncarrière van samenwonenden, en de koopeengezinswoningen zijn voor een vrij grote groep betaalbaar.

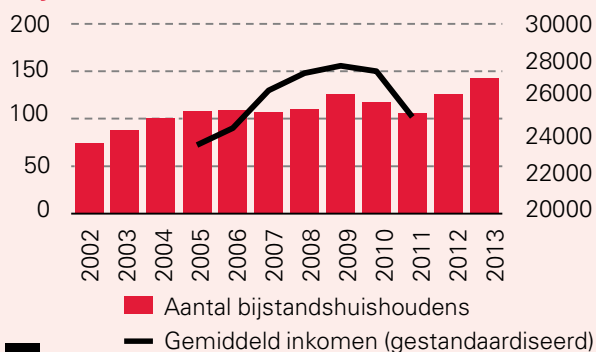
De inkomens in Linquenda zijn vergelijkbaar met de oudere delen van Nieuw-Vennep, maar lager dan in

Getsewoud. Sommige bewoners van de wijk hebben hun baan behouden en merken weinig van de crisis, anderen hadden minder geluk en zitten nu zonder werk. Het aantal werklozen neemt hier sterk toe, evenals het aantal mensen rond het sociaal minimum. In 2011 zien we dit voor het eerst terug in het gemiddelde inkomen. De meeste werkzoekenden zitten nu nog in de WW; wanneer de crisis lang aanhoudt zal het aantal bijstandsgerechtigden eveneens sterk toenemen. In deze wijk wordt ook vaker dan gemiddeld gebruik gemaakt van schuldhulpverlening en inkomensondersteuning vanwege arbeidsongeschiktheid.

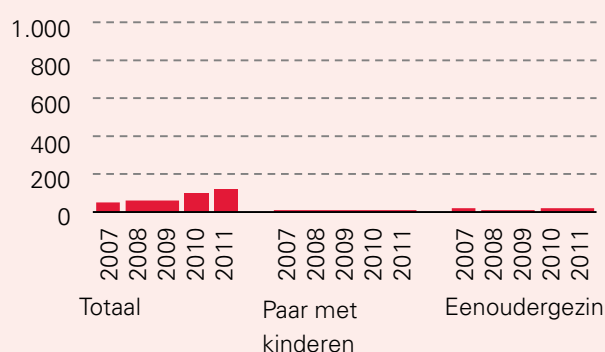
Van oudsher zijn de sociale banden tussen buurtbewoners in Linquenda vrij los. De buurtcohesie kent echter een opvallend sterke stijging. Deze hangt waarschijnlijk samen met de vergrijzing. Naarmate men ouder wordt, raakt men meer georiënteerd op de eigen buurt en wijk.

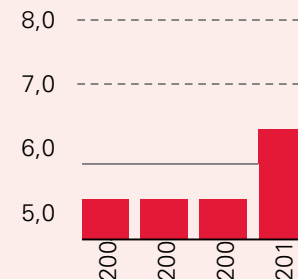
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

Kleine moderne wijk

85+	11	11	11	17	14	17	15	17	28	32	15	14	15	15	16	23	23	28
80-84	19	26	31	32	27	34	43	47	41	44	32	30	32	31	31	91	103	139
75-79	59	63	52	52	55	58	58	68	82	96	120	135	160	205	235	225	199	180
70-74	73	76	81	72	80	95	109	138	158	197	219	278	301	267	228	224	200	191
65-69	104	99	93	116	140	175	199	234	292	338	327	289	256	240	228	225	246	265
60-64	137	154	177	196	242	293	365	379	333	272	269	237	224	243	259	280	296	302
55-59	231	250	286	368	413	383	334	286	254	231	229	254	276	297	308	303	304	298
50-54	365	424	443	389	334	310	255	215	238	261	281	300	306	303	310	301	277	266
45-49	468	403	360	312	267	254	263	286	312	331	325	325	315	297	268	266	262	253
40-44	353	316	280	282	293	300	330	328	333	350	332	297	280	267	261	254	248	248
35-39	314	345	333	326	345	349	358	331	309	257	261	251	235	230	226	222	228	229
25-29	307	294	307	300	239	225	220	200	171	148	148	152	151	148	151	156	160	162
20-24	322	275	273	245	223	197	162	170	160	164	164	149	162	159	170	179	179	172
15-19	346	310	283	254	227	214	215	219	212	233	229	243	251	273	261	247	229	222
10-14	289	273	260	236	242	245	227	230	237	266	279	286	268	250	234	222	223	220
5-9	249	256	238	236	247	244	251	270	298	279	264	236	225	213	214	211	210	211
0-4	288	270	246	251	289	299	288	268	253	231	210	208	202	199	197	199	202	204
Totaal	4298	4190	4055	4014	4033	4023	3960	3941	3942	3935	3924	3898	3882	3866	3844	3830	3808	3787
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	30
Wmo huishoudelijke verzorging	55
AWBZ persoonlijke verzorging	30
Minnelijke schuldsanering	45

Aantal huishoudens

Totaal	1589	100%
Twee personen	476	30%
Twee personen + kind(eren)	577	36%
Eénoudergezinnen	115	7%
Alleenstaanden	410	26%
Overig	11	1%

Aantal woningen

Totaal	1618
Sociale huurwoningen	27%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	3935	3882	3837	3787	
0 t/m 3	5%	181	160	157	163
4 t/m 11	11%	447	368	344	341
12 t/m 17	7%	287	338	288	264
18 t/m 23	6%	233	213	247	229
65+	18%	707	798	796	803
75+	4%	172	241	356	347

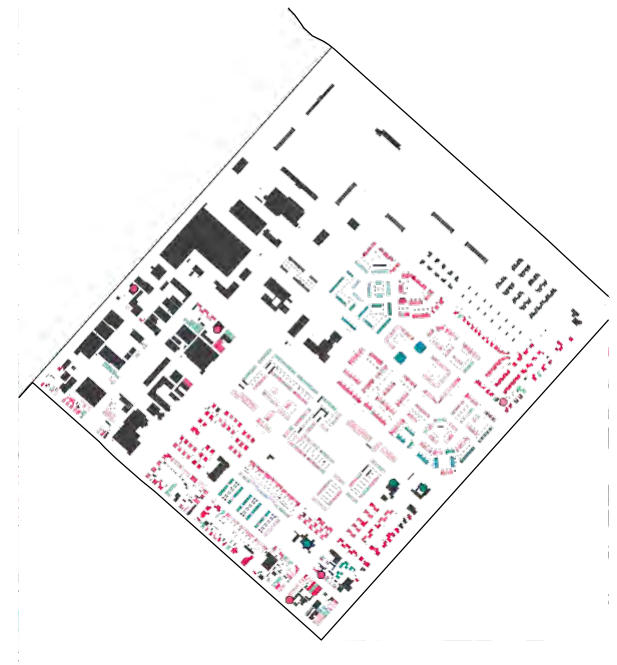
3.13.4 Nieuw-Vennep Welgelegen

Welgelegen is een dorpse, ruim opgezette wijk. Bijna een vijfde van de woningen bestaat hier uit particuliere verhuur, waardoor de doorstroom vrij groot is. De leeftijdsopbouw verandert door deze in- en uitstroomimpuls schoksgewijs. Sinds kort groeit het aantal jonge kinderen weer in de wijk.

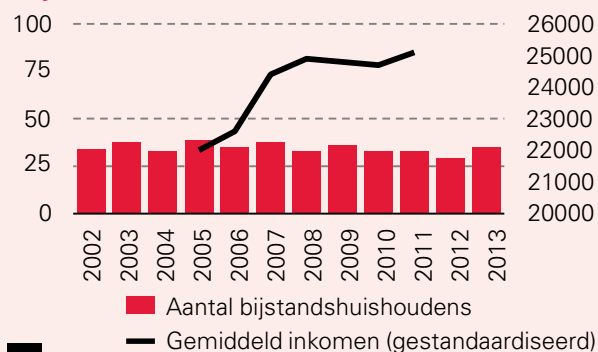
Welgelegen is gebouwd in drie fases: jaren '70, eind jaren '80 en recent. Ondanks de vrij grote doorstroom is de buurtcohesie er redelijk hoog. Mensen voelen zich thuis, maar trekken ook de wijk uit om elders een woning te kopen. De crisis op de woningmarkt zal deze doorstroom waarschijnlijk vertragen. De nieuwbouw in fases gaf de wijk steeds weer opnieuw een instroomimpuls. Recentelijk nam het aantal jonge gezinnen met kinderen sterk toe. Tegelijkertijd vergrijsst de wijk ook. Het aandeel alleenstaanden neemt al

enige jaren toe. Welgelegen bestaat uit een gemêleerd gezelschap van jong en oud.

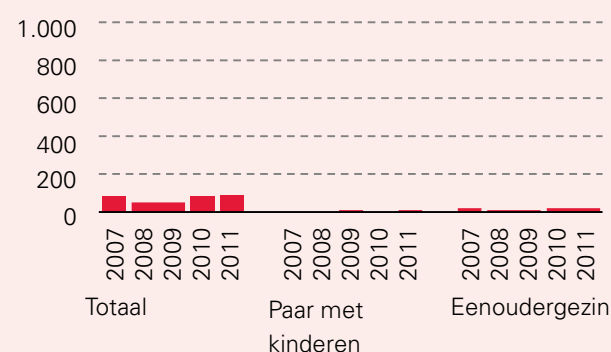
De effecten van de crisis worden zichtbaar in de sterke toename van het aantal mensen zonder werk tussen 2009 en 2010. Dientengevolge nam ook het aantal huishoudens rond het sociaal minimum toe. In 2011 stijgt het gemiddeld inkomen weer voor het eerst sinds 2008. Welgelegen is een wijk met een sterke troef in economisch onzekere tijden: veel particuliere huurwoningen. Een groeiend aantal inwoners kan / wil geen woning kopen, maar komt ook niet in aanmerking voor een sociale huurwoning. Een particuliere huurwoning biedt dan een aantrekkelijk alternatief. De kans is groot dat dit type woningen aan populariteit zal winnen, waardoor de wijk een aantrekkelijker imago krijgt. Deze continuïteit in de bewonerssamenstelling zou een positief effect kunnen hebben op het sociaal vangnet in de wijk.

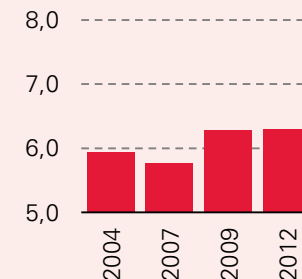
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	12	12	13	11	19	29	28	30	29	37	31	35	40	45	50	55	60	65	70
80-84	24	22	30	45	48	38	52	52	47	60	63	87	96	110	115	129	158	164	
75-79	56	62	58	65	77	90	85	81	95	122	145	145	172	200	223	233	226	213	
70-74	88	94	110	108	110	105	129	137	169	171	197	243	256	261	250	238	232	265	
65-69	122	136	135	123	160	174	161	188	237	258	280	273	255	242	261	287	308	290	
60-64	158	176	188	199	185	206	256	266	272	266	252	245	283	312	310	301	282	308	
55-59	231	200	232	269	282	277	264	240	239	245	286	311	291	280	284	320	345	322	
50-54	254	332	326	291	267	250	240	268	291	288	284	267	295	324	326	299	287	294	
45-49	342	302	275	263	271	273	281	265	246	260	295	324	301	283	281	278	263	260	
40-44	288	301	322	316	271	284	238	256	303	309	278	267	276	262	258	252	245	216	
35-39	361	343	290	263	247	256	274	252	272	256	267	253	253	249	223	192	167	157	
25-29	280	272	273	239	228	197	201	225	322	372	262	205	185	166	159	154	158	161	
20-24	262	223	200	194	193	190	212	213	246	249	198	183	181	188	190	196	195	209	
15-19	214	205	212	218	209	216	195	205	208	194	199	217	227	232	242	273	273	269	
10-14	215	239	246	224	217	195	191	189	204	215	229	234	251	269	273	256	256	235	
5-9	308	275	236	207	178	175	176	198	216	221	265	266	264	258	242	220	201	185	
0-4	259	215	202	195	182	181	166	201	252	263	259	261	236	212	191	175	164	157	
Totaal	3813	3700	3623	3519	3414	3348	3346	3486	3914	4095	4077	4092	4091	4078	4048	4015	3969	3923	
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030	

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	40
Wmo huishoudelijke verzorging	55
AWBZ persoonlijke verzorging	30
Minnelijke schuldsanering	30

Aantal huishoudens

Totaal	1760	100%
Twee personen	562	32%
Twee personen + kind(eren)	548	31%
Eénoudergezinnen	105	6%
Alleenstaanden	526	30%
Overig	19	1%

Aantal woningen

Totaal	1808
Sociale huurwoningen	18%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	4095	4091	4034	3923	
0 t/m 3	5%	205	184	143	124
4 t/m 11	9%	369	427	380	305
12 t/m 17	6%	246	282	325	312
18 t/m 23	6%	259	234	252	279
65+	16%	648	820	934	1012
75+	5%	219	309	412	457

3.14 Rijsenhout

Rijsenhout is een rustig dorp gelegen aan de oostrand van Haarlemmermeer. Door de gemeenschappelijke economische basis in de bloementeel zijn inwoners sterk op de buurgemeente Aalsmeer georiënteerd.

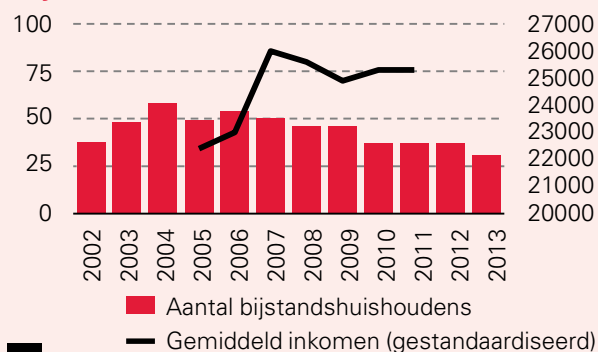
Aan de randen van Rijsenhout staan veel kassen, die de kern het typische aanzien van een glastuinbouwgebied geven. In de jaren '50 en '60 zijn hier veel sociale huurwoningen gebouwd; de economische positie van de bewoners is niet sterk. Heel wat huishoudens leven onder het sociaal minimum. De crisis van 2009 heeft in Rijsenhout minder gevolgen gekregen dan in de rest van Haarlemmermeer. Het inkomen bleef stabiel, het aantal werklozen is niet veel gestegen en het aantal mensen in de bijstand nam zelfs af. Gezien hun kwetsbare sociaaleconomische positie is het aantal Rijsenhouters, dat een beroep doet op meerdere

overheidsvoorzieningen, opvallend laag.

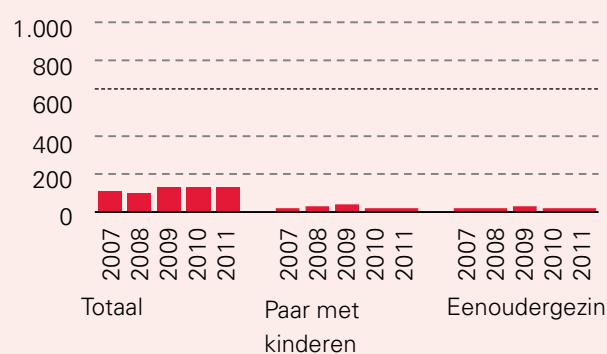
Woningbouw zal de komende jaren de bevolkingsomvang doen toenemen. Preganter zal echter de vergrijzing zijn. Het dorp kent nu al een relatief groot aandeel ouderen, en het aantal 75-plussers zal de komende jaren nog meer toenemen. De lange woontijd resulteerde in sterke verbondenheid tussen de inwoners. Het aantal vrijwilligers scoort hier het hoogst van de hele gemeente. Er bestaat hier een robuust lokaal vangnet, dat bij nood aangeboord kan worden en ondersteuning kan bieden in een gemeenschap met weinig financiële armsgslag, die nu al aan het vergrijzen is.

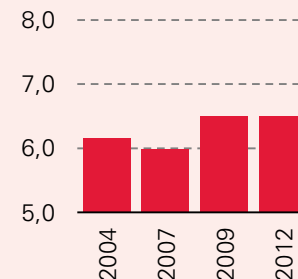
Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Buurtcohesie

85+	22	30	31	33	34	31	27	34	44	51	52	50	53	57	60	68	94	98
80-84	63	45	36	43	55	68	69	83	84	73	80	101	116	136	146	152	176	176
75-79	72	73	96	115	120	119	114	101	116	148	185	203	217	247	263	261	239	236
70-74	139	144	163	149	145	140	157	191	229	242	265	312	319	298	275	276	274	282
65-69	181	178	162	170	214	261	278	283	318	354	355	321	315	291	313	321	330	341
60-64	187	200	250	291	304	305	362	371	335	295	307	306	316	337	335	360	366	360
55-59	296	319	331	358	385	382	321	315	278	304	321	334	349	364	370	354	348	339
50-54	344	399	410	362	300	285	298	305	317	313	352	363	354	342	334	310	298	288
45-49	418	340	318	289	315	330	321	334	364	365	359	353	339	305	286	281	272	276
40-44	307	315	307	324	300	339	341	331	320	300	283	269	253	247	244	247	253	248
35-39	327	315	289	322	344	325	312	282	224	188	207	197	202	208	206	200	196	195
25-29	285	287	255	233	182	156	132	136	148	173	164	151	142	133	131	135	137	137
20-24	332	264	228	220	170	160	195	217	220	229	213	207	204	208	200	201	187	181
15-19	267	235	220	202	234	255	272	271	266	241	286	292	285	261	247	227	236	240
10-14	208	231	242	253	274	279	254	240	272	259	266	237	217	212	220	223	219	216
5-9	240	279	285	269	259	260	265	263	225	204	184	199	202	202	196	194	191	190
0-4	261	240	225	265	254	238	191	170	160	149	179	175	170	164	160	158	157	157
Totaal	4226	4167	4135	4204	4160	4158	4103	4091	4071	4024	4246	4271	4239	4186	4157	4137	4122	4109
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	75
AWBZ persoonlijke verzorging	25
Minnelijke schuldsanering	20

Aantal huishoudens

Totaal	1634	100%
Twee personen	580	35%
Twee personen + kind(eren)	528	32%
Eénoudergezinnen	96	6%
Alleenstaanden	397	24%
Overig	33	2%

Aantal woningen

Totaal	1673
Sociale huurwoningen	40%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	4024	4239	4147	4109	
0 t/m 3	3%	115	133	124	122
4 t/m 11	8%	324	322	316	307
12 t/m 17	8%	324	303	273	280
18 t/m 23	7%	275	292	268	244
65+	22%	868	1037	1083	1133
75+	7%	272	403	488	509

3.15 Vijfhuizen

Vijfhuizen is een aantrekkelijke woonplaats voor jong en oud. Dichtbij Haarlem is het een mooie plek om van de rust te genieten en te profiteren van stadse voorzieningen om de hoek. De wijk Stellinghof heeft geleid tot een verdubbeling van het inwonertal.

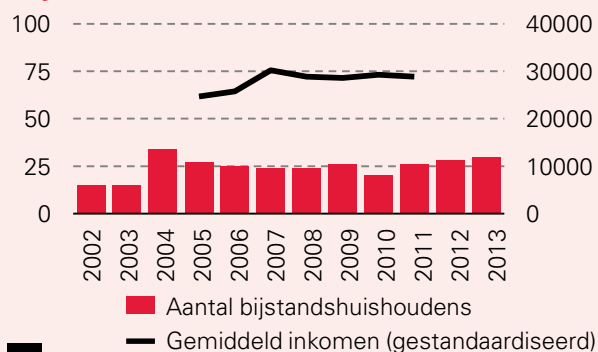
In het oudere, dorpse gedeelte van Vijfhuizen wonen vooral oudere (echt)paren. De afgelopen tien jaar zijn veel gezinnen met kinderen in de avant-gardistische wijk Stellinghof gesetteld. Hun komst leidt de komende jaren tot een piek aan jongeren in deze wijk. De demografische samenstelling van Vijfhuizen zal daarmee flink veranderen: het zal minder kenmerken vertonen van een historische kern en meer die van een Vinex-wijk. Het aandeel ouderen zal in Vijfhuizen beperkt toenemen. De instroom van stedelingen heeft het welvaartspeil in het dorp aanzienlijk vergroot: het gemiddeld inkomen

is hier hoog en het aantal werklozen laag. Slechts een zeer kleine groep doet een beroep op meerdere overheidsregelingen.

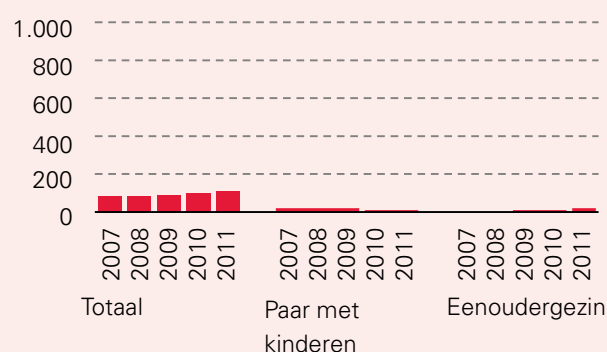
De verschillen tussen het oude en het nieuwe Vijfhuizen hebben in beide delen van het dorp afzonderlijk tot een sterke betrokkenheid geleid. Het buurtcontact in Stellinghof is echter losser dan in het oude dorp. De gerichtheid op Haarlem voor allerlei voorzieningen en sociale contacten is groot. Ook in de robuustheid van de sociale infrastructuur zie je de contrasten terug. Hoewel in beide delen van Vijfhuizen sprake is van stevige sociale vangnetten, zijn er ook verschillen. In Stellinghof bestaat de eigen kracht van inwoners vooral uit hun financiële armslag om in geval van nood ondersteuning in te kopen. In het oude gedeelte wordt het sociale weefsel versterkt door de hechte langdurige buurtrelaties.

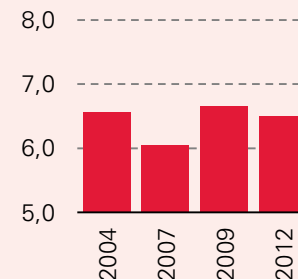
Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Buurtcohesie

85+	11	20	25	24	20	22	22	22	19	20	31	45	57	65	72	78	83	87
80-84	35	31	26	26	38	48	37	35	47	64	76	83	107	106	112	114	138	148
75-79	45	52	63	62	55	66	86	98	110	131	159	162	162	197	217	233	218	203
70-74	91	89	88	106	126	128	132	180	192	199	204	256	279	271	255	246	264	277
65-69	110	132	150	141	159	190	206	200	244	280	305	285	262	263	288	304	314	335
60-64	171	174	203	199	221	214	275	296	303	283	275	299	316	334	354	368	388	387
55-59	211	212	201	247	283	309	303	263	275	304	331	350	378	403	408	415	408	411
50-54	230	282	293	266	278	257	294	302	338	370	397	426	425	435	432	407	372	350
45-49	296	255	222	216	271	300	325	373	421	431	444	440	443	387	361	355	346	325
40-44	221	226	223	213	298	334	400	413	434	429	406	365	336	338	314	289	281	278
35-39	224	180	181	179	318	370	380	382	316	284	293	290	259	241	233	227	220	216
25-29	168	149	132	114	249	260	218	181	175	188	160	156	141	134	133	137	136	139
20-24	192	165	145	170	202	194	197	200	203	212	177	181	185	196	195	200	205	204
15-19	185	171	152	146	212	234	231	245	241	251	283	307	314	330	335	312	282	264
10-14	161	160	169	180	211	214	229	241	288	299	318	330	331	287	263	251	246	236
5-9	179	164	157	144	199	249	282	297	320	328	303	269	243	236	225	214	206	202
0-4	151	135	141	149	257	268	286	296	243	219	207	207	193	183	175	169	166	164
Totaal	2835	2765	2739	2753	3688	3937	4194	4258	4404	4506	4556	4635	4604	4562	4514	4460	4405	4363
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	30
Wmo huishoudelijke verzorging	20
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	20

Aantal huishoudens

Totaal	1800	100%
Twee personen	580	32%
Twee personen + kind(eren)	659	37%
Eénoudergezinnen	101	6%
Alleenstaanden	431	24%
Overig	29	2%

Aantal woningen

Totaal	1643
Sociale huurwoningen	17%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

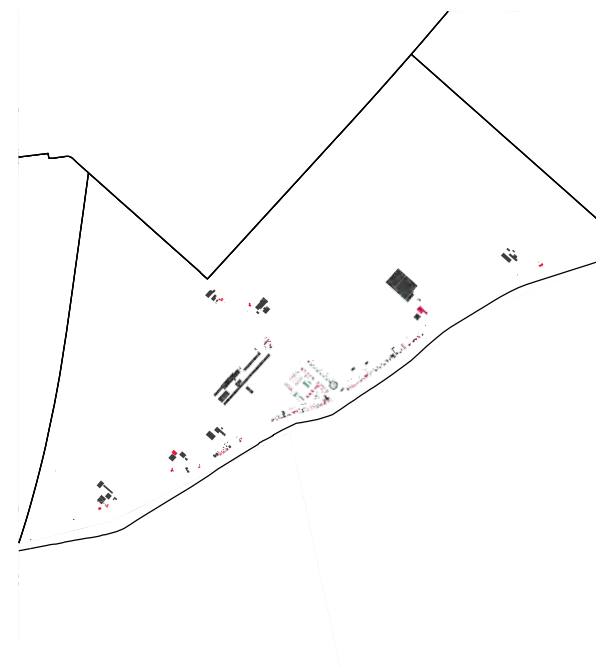
	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	4506	4604	4487	4363	
0 t/m 3	4%	168	149	133	128
4 t/m 11	11%	495	413	358	328
12 t/m 17	8%	344	395	344	307
18 t/m 23	6%	267	282	302	274
65+	15%	694	859	945	1030
75+	5%	215	318	402	417

3.16 Weteringbrug

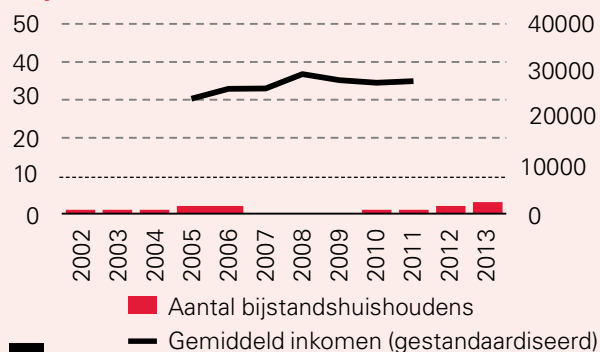
Weteringbrug, mooi gelegen aan de Ringvaart in het zuiden, is één van de kleinere kernen van Haarlemmermeer. Met nog geen 400 inwoners is hier sprake van een kleine, zeer hechte dorpsgemeenschap. Met het dorp Oude Wetering, aan de andere kant van de Ringvaart, hebben Weteringbruggers weinig sociale binding.

De inwoners van Weteringbrug zijn erg betrokken bij hun dorp. De kleine omvang van de gemeenschap – iedereen kent elkaar – brengt grote sociale betrokkenheid met zich mee. In Weteringbrug doet men veel samen met het zuidelijke buurtschap Vredeburg om zo de gezamenlijke belangen beter voor het voetlicht te brengen. Het dorp is welvarend. Er wonen relatief veel tweeverdieners zonder kinderen. De komende jaren zal het aantal inwoners licht afnemen en het dorp zal

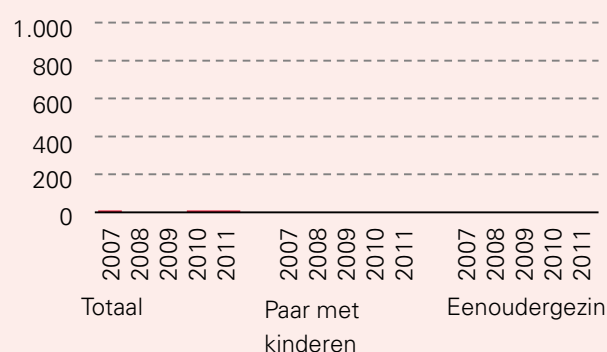
langzaam vergrijzen. Jongeren trekken weg; er is te weinig passende woonruimte in het eigen dorp en de woningprijzen zijn hoog. Weteringbrug kent een oud en een wat nieuwer gedeelte. Het oude gedeelte bestaat voornamelijk uit oorspronkelijke Weteringbruggers; het nieuwere uit inwoners die door de dorpse woonomgeving werden aangetrokken.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	9	7	3	2	3	3	3	4	3	4	5	9	9	13	13	16	16	18
80-84	6	6	4	7	6	5	6	6	8	8	9	11	15	15	16	20	24	26
75-79	10	9	10	10	10	12	10	8	12	12	19	19	21	26	33	30	26	24
70-74	10	15	21	15	10	11	15	19	20	21	27	35	39	33	27	28	34	31
65-69	21	15	8	12	16	23	22	25	32	41	38	32	28	30	35	34	30	32
60-64	9	15	20	20	26	30	38	42	36	29	30	37	32	38	31	29	36	42
55-59	28	23	30	40	48	44	32	31	30	36	35	29	31	24	39	43	34	31
50-54	37	49	49	38	26	26	36	31	36	25	24	33	40	40	31	27	25	19
45-49	44	36	28	26	33	36	30	30	20	38	41	31	26	23	18	15	15	17
40-44	24	30	28	36	29	24	33	39	40	28	22	19	11	12	13	15	18	18
35-39	31	29	31	26	37	42	32	28	24	12	9	8	11	15	16	15	14	13
25-29	25	29	23	29	17	16	4	4	14	18	15	11	8	8	8	8	8	8
20-24	36	35	28	15	14	11	20	23	23	21	11	9	8	11	10	10	9	9
15-19	27	22	19	20	27	25	24	18	20	20	19	23	21	17	15	14	17	18
10-14	25	26	27	28	27	25	20	20	19	19	19	15	14	15	16	17	15	15
5-9	22	21	18	22	20	18	24	20	16	11	9	12	13	12	12	12	12	12
0-4	26	19	22	23	22	20	13	13	12	12	13	10	10	10	10	10	10	10
Totaal	422	414	400	405	397	393	379	373	371	363	360	357	353	353	354	354	355	354
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	<10
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	<10

Aantal huishoudens

Totaal	156	100%
Twee personen	60	38%
Twee personen + kind(eren)	48	31%
Eénoudergezinnen	5	3%
Alleenstaanden	41	26%
Overig	2	1%

Aantal woningen

Totaal	152
Sociale huurwoningen	20%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	363	353	353	353	354
0 t/m 3	2%	9	8	8	8
4 t/m 11	6%	22	19	20	20
12 t/m 17	6%	23	22	20	20
18 t/m 23	7%	26	16	14	14
65+	24%	86	112	124	132
75+	7%	24	45	65	69

3.17 Zwaanshoek

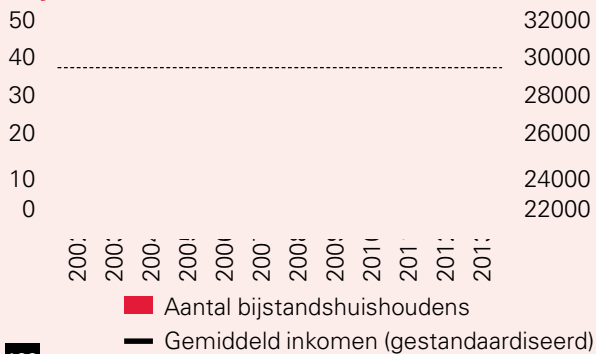
**Zwaanshoek is een welvarend mini-
'contrastdorp' aan de Ringvaart ten
westen van Hoofddorp. Het dorp bestaat
uit een oud deel met veel variatie in
bebouwing en een ruim opgezette
groene wijk uit de jaren '70. De ruime
eengezinswoningen zijn populair bij
gezinnen met kinderen.**

Het sterke contrast tussen drukte en rust valt op in dit dorp. Het oude deel met de Bennebroekerweg en de Ringdijk is druk met verkeer en bedrijvigheid, terwijl de woonwijk zelf een oase van groen en rust bleef. Deze jaren '70-wijk is met haar ruime, groene opzet heel kindvriendelijk, met een basisschool op loopafstand. Er wonen hier dan ook meer gezinnen met kinderen dan in de andere kleine kernen van Haarlemmermeer. Jongeren verlaten het dorp wanneer zij zelfstandig gaan wonen. De kindvriendelijkheid zal de ontgroening

en vergrijzing, die ook Zwaanshoek de komende jaren wacht, echter niet kunnen tegenhouden. Zwaanshoekers zijn over het algemeen welvarend; zij beschikken over een hoog gemiddeld inkomen. Desalniettemin leeft ook hier toch nog zeven procent van de huishoudens rond het sociaal minimum. Opvallend genoeg zie je in dit dorp sinds de crisis geen toename van het aantal werklozen. Het dorp kent een actief verenigingsleven waar inwoners elkaar treffen. Voor de meeste voorzieningen zijn bewoners op het nabijgelegen Floriande of Bennebroek aangewezen. De banden met de kernen aan de overzijde, zoals Bennebroek en Heemstede zijn stevig; een deel van het sociale netwerk van de bewoners bevindt zich daar. De organisatiegraad van Zwaanshoek is met een actief verenigingsleven en een basisschool hoog. De combinatie van een hoog gemiddeld inkomen en een sterk ontwikkelde gemeenschapszin leidt tot een robuuste sociale infrastructuur.

Gemiddeld inkomen en bijstandshuishoudens

Huishoudens onder 105% sociaal minimum

Historische kern

85+	6	8	11	8	7	6	7	8	13	15	20	25	30	35	41	43	38	42
80-84	18	11	13	7	13	24	22	18	24	23	25	29	35	39	45	54	59	61
75-79	14	25	28	41	38	26	28	34	37	48	48	66	73	91	89	91	95	98
70-74	55	55	45	39	37	45	48	58	63	73	95	105	109	102	117	120	109	104
65-69	47	49	54	55	65	67	84	101	122	123	124	128	133	137	118	115	129	163
60-64	62	69	75	86	100	124	141	136	124	138	144	131	124	125	157	182	185	168
55-59	83	103	121	150	153	146	142	148	143	121	118	135	175	182	181	164	152	132
50-54	137	160	158	153	162	152	138	123	123	160	188	191	170	169	140	118	108	108
45-49	174	174	169	163	137	129	139	179	185	188	165	151	125	102	101	107	112	114
40-44	164	145	142	141	154	173	191	169	174	131	103	90	89	100	103	101	94	89
35-39	139	140	155	167	184	178	146	112	77	70	83	88	91	82	74	69	69	69
25-29	170	120	106	73	70	70	67	73	72	65	50	47	45	45	44	47	46	47
20-24	113	116	95	110	95	77	76	76	78	91	77	84	78	76	78	76	75	74
15-19	137	128	118	112	106	117	114	109	121	130	134	117	124	124	119	112	105	102
10-14	112	110	119	115	121	117	137	134	130	125	118	125	116	106	100	99	100	96
5-9	117	120	121	129	125	141	116	117	113	111	103	93	88	90	87	82	79	78
0-4	141	147	143	124	122	104	111	100	89	74	80	80	74	69	66	64	64	64
Totaal	1855	1853	1846	1841	1813	1790	1780	1770	1765	1769	1763	1753	1736	1719	1704	1689	1676	1664
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	15
AWBZ persoonlijke verzorging	<10
Minnelijke schuldsanering	<10

Aantal huishoudens

Totaal	687	100%
Twee personen	223	32%
Twee personen + kind(eren)	260	38%
Eénoudergezinnen	39	6%
Alleenstaanden	154	22%
Overig	11	2%

Aantal woningen

Totaal	675
Sociale huurwoningen	8%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	1769	1736	1696	1664	
0 t/m 3	3%	53	57	51	50
4 t/m 11	10%	179	149	139	127
12 t/m 17	9%	160	151	130	125
18 t/m 23	7%	126	111	110	100
65+	16%	282	376	408	468
75+	5%	86	135	173	201

3.18 Zwanenburg

Het oude arbeidersdorp Zwanenburg vormt met Halfweg een hechte gemeenschap. De excentrische ligging van dit dubbeldorp beperkt de betrokkenheid bij Haarlemmermeer als geheel. Door bouwbeperkingen krimpt de bevolking al enkele decennia.

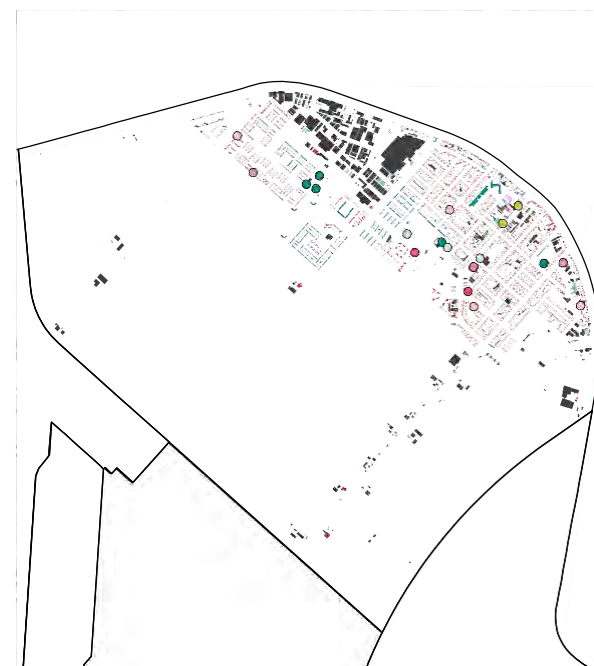
De arbeidersoorsprong van deze kern is nog steeds terug te zien in een lager gemiddeld huishoudinkomen en een relatief groot aandeel huishoudens net boven het sociaal minimum. De crisis lijkt de omvang van deze groep nauwelijks te veranderen. Dit beeld zou overigens nu ongunstiger kunnen zijn, omdat het aantal personen in de bijstand sinds 2010 stijgt.

De bouwbeperkingen in de nabijheid van Schiphol drukken het aantal inwoners in Zwanenburg al een tijd. De kern vergrijsst hierdoor relatief sterk; één vijfde van de inwoners is ouder dan 65 jaar, terwijl dit in heel

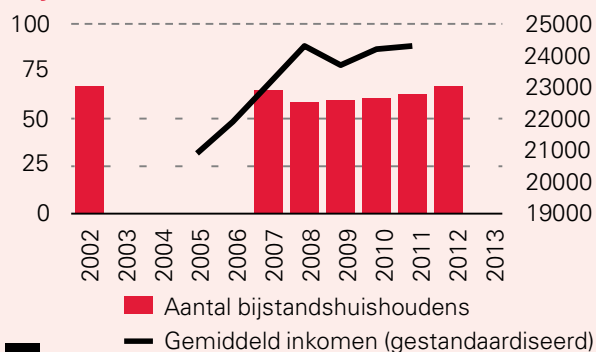
Haarlemmermeer één op zeven is. Met de ontwikkeling van het 'Hart van Zwanenburg' zal de bevolking de komende jaren weer wat toenemen en het centrum een nieuwe impuls krijgen. Een aantrekkelijk centrum is relevant voor een gemeenschap, die zo sterk op het eigen dorp georiënteerd is.

De buurt en het dorp zijn belangrijk voor de inwoners; het saamhorigheidsgevoel is door de jaren heen onverminderd sterk gebleven. Zwanenburgers blijven geworteld in hun dorp en jongeren die wegtrekken komen later vaak weer terug. Zwanenburgers vormen met de inwoners van Halfweg één gemeenschap. Het dorp is een pregnant voorbeeld van één van de dubbeldorpen in Haarlemmermeer.

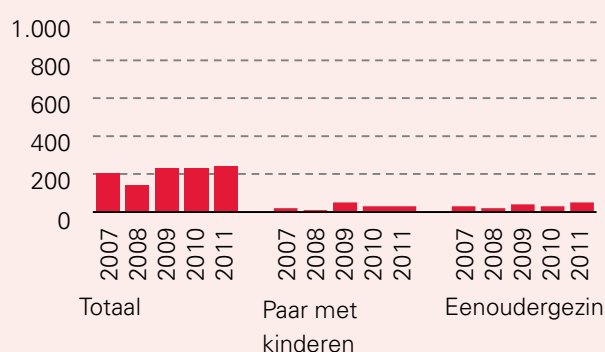
Het sociaal vangnet in Zwanenburg is financieel gezien weliswaar niet zo stevig, maar dit wordt ondervangen door een sterk saamhorigheidsgevoel. Buren helpen elkaar en blijven dat doen.

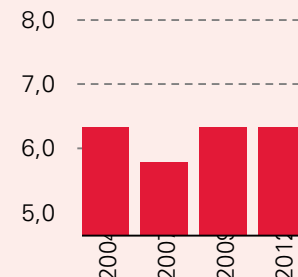
**Gemiddeld inkomen en
bijstandshuishoudens**

**Huishoudens onder 105%
sociaal minimum**

Buurtcohesie

85+	103	110	118	146	142	143	155	193	194	211	208	227	214	222	224	235	238	254
80-84	140	147	146	165	202	218	205	187	221	203	219	215	232	242	259	275	327	335
75-79	236	259	293	290	265	267	296	264	245	257	285	307	349	380	432	439	440	443
70-74	387	338	307	340	325	331	301	309	312	333	365	457	479	495	488	514	483	489
65-69	399	424	380	345	341	344	347	388	430	508	525	528	536	552	521	532	570	592
60-64	448	396	401	378	398	419	524	543	558	537	585	547	557	571	624	641	640	626
55-59	424	434	482	520	589	591	588	577	580	538	564	620	655	667	645	640	605	564
50-54	503	584	612	609	579	617	564	552	553	620	654	657	644	620	587	528	508	505
45-49	648	626	611	631	584	581	615	658	668	635	639	597	549	496	488	495	509	507
40-44	648	598	599	592	657	678	663	649	603	548	479	457	461	474	484	485	469	462
35-39	603	654	674	705	653	619	555	503	407	381	406	435	440	436	425	420	413	409
25-29	563	537	488	462	360	350	361	386	382	389	364	366	368	362	367	367	363	346
20-24	441	402	362	361	368	406	403	388	402	422	405	409	423	431	409	379	362	365
15-19	382	370	382	401	399	417	450	471	445	474	484	500	439	402	388	390	395	391
10-14	392	398	415	454	477	481	450	462	480	448	405	368	374	379	379	374	374	370
5-9	430	473	510	510	494	475	489	417	361	331	344	355	351	352	352	347	345	341
0-4	484	490	480	499	466	381	313	312	316	322	316	319	317	314	310	307	303	298
Totaal	7930	7933	7917	8015	7847	7769	7667	7627	7537	7550	7651	7752	7773	7776	7757	7741	7714	7666
	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2024	2026	2028	2030

Aantal regelingen in gebruik

Wajong	<10
Wmo huishoudelijke verzorging	195
AWBZ persoonlijke verzorging	115
Minnelijke schuldsanering	35

Aantal huishoudens

Totaal	3248	100%
Twee personen	965	30%
Twee personen + kind(eren)	1017	31%
Eénoudergezinnen	211	6%
Alleenstaanden	1013	31%
Overig	42	1%

Aantal woningen

Totaal	3352
Sociale huurwoningen	20%

Bevolkingsprognose naar leeftijd

	2014	2014	2020	2025	2030
Totaal	7550	7773	7744	7666	
0 t/m 3	3%	250	250	243	235
4 t/m 11	7%	565	570	563	548
12 t/m 17	7%	562	469	464	458
18 t/m 23	7%	538	541	472	453
65+	20%	1512	1810	1959	2113
75+	9%	671	795	935	1032

4

Kijk op de Wijk
Deel 4: Bijlagen

4.1 Onderzoeksverantwoording

In deze onderzoeksverantwoording gaan wij per deel van het onderzoeksrapport in op gehanteerde methodes en gebruikte bronnen.

DEEL 1: Van solidariteit naar eigen kracht

De eerste zes hoofdstukken zijn gebaseerd op literatuurstudie. Hierbij is ook gebruik gemaakt van bronnen uit het Noord-Hollands Archief. Voor andere bronnen zie de literatuurlijst. Een grootschalige bevolkingsenquête in 2012 vormde de primaire bron voor paragraaf 1.5: 'Sociale netwerken, kwetsbaarheid en vangnetten in hedendaags Haarlemmermeer'.

Voor de analyse van de sociale netwerken is **aard** van een netwerk geoperationaliseerd als: het aantal lagen in een netwerk. Onderhoudt men een hechte relatie met alleen familieleden, of ook met vrienden en burens? Hoe meer lagen in een netwerk, des te omvangrijker dit is en des te meer ondersteuning er uit voort kan komen. Op basis van combinaties tussen de verschillende lagen in het netwerk onderscheiden we uiteenlopende typen netwerken. Niet de frequentie van het contact, maar de hechtheid van de band was bij de typering van het netwerk doorslaggevend. Frequent contact duidt namelijk niet altijd op een hechte of affectieve relatie. Je kan je buurman iedere dag groeten en spreken zonder dat je verder veel met elkaar deelt. Voor een zus of broer die je slechts een paar keer per jaar ziet, kan je wel direct klaar staan als dat nodig is.

Onder **familie** verstaan we familieleden, die geen onderdeel uitmaken van het eigen huishouden; de eigen gezinsleden vallen hier niet onder! Een zeer kleine groep (circa 5%) heeft naar eigen zeggen geen ster-

ke band met zijn familie, maar wel met vrienden en/of burens. Gezien de ondersteunende rol die familie doorgaans speelt in het netwerk, zijn deze respondenten in een aparte categorie opgenomen: de categorie 'geen familiebanden'. Hun netwerken zijn, evenals die van respondenten zonder naasten, zeer beperkt.

Behalve de aard is ook de **reikwijdte** van het netwerk belangrijk. Wonen naasten ver weg dan is hulpverlening voor hen immers moeilijker dan wanneer zij dichtbij wonen. Respondenten kregen de vraag voorgelegd: "Waar wonen de mensen waarmee u zich het sterkst verbonden voelt"?

De antwoordcategorieën liepen uiteen van: 'de buurt', 'de woonplaats', 'elders in de gemeente', 'elders in Nederland' tot aan 'in het buitenland'. Om een inschatting te kunnen maken wanneer netwerken te interpreteren zijn als 'dichtbij' of 'ver weg', keken wij naar de mate van steun die deze netwerken leverden. Het omslagpunt, zo bleek uit de analyse, is de gemeentegrens. Netwerken binnen de gemeente noemen wij 'dichtbij', die buiten de gemeente 'ver weg'. Netwerken die de gemeentegrens overschrijden leveren minder ondersteuning dan die daarbinnen. Zie figuur 4.1 voor de uiteenlopende netwerken en hun zorgpotentieel.

Op basis van deze indeling zijn sociale netwerken van elkaar te onderscheiden in stevigheid; hoe steviger, des te groter hun zorgpotentieel. Een volgende stap was na te gaan in hoeverre naasten daadwerkelijk zorgtaken leverden of daartoe bereid waren. Deze ondersteuningsbereidheid van naasten noemen wij het **vangnet**. Het operationaliseren van de vangnetten bleek methodisch een hele opgave, we wisten dat op dit moment

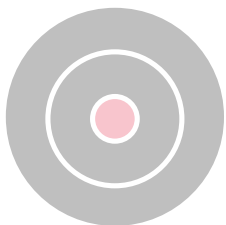
slechts een klein deel van de bevolking zorg en ondersteuning behoeft en/of krijgt. Om toch een inschatting te kunnen maken van de robuustheid van vangnetten in Haarlemmermeer, hebben wij in de inwonersenquête niet slechts gevraagd naar de daadwerkelijke, maar ook naar de *verwachte ondersteuning*. Deze potentiële ondersteuning, als aanvulling op de aard en reikwijdte van het netwerk, is methodisch gezien de enige optie om te 'toetsen' hoe stevig de potentiële vangnetten zijn.

Figuur 4.1: Zes typen netwerken aan de hand van de aard en reikwijdte van het netwerk

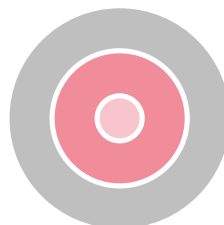
Geconcentreerde netwerken

Naasten dichtbij

1 laags netwerk
Alleen familiebanden

2 lagen netwerk
Familie en vrienden

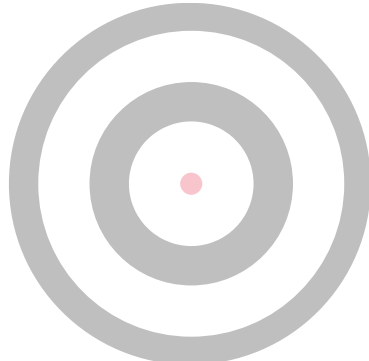
3 lagen netwerk
Familie, vrienden en buren

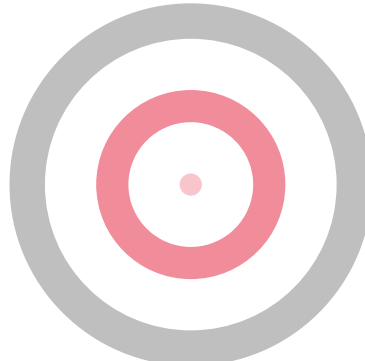
Wijdverspreide netwerken

Naasten ver weg

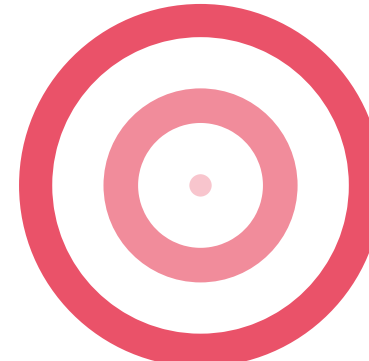
1 laags netwerk
Alleen familiebanden

2 lagen netwerk
Familie en vrienden

3 lagen netwerk
Familie, vrienden en buren

De geconstateerde aard en reikwijdte van de banden én de analyse van potentiële toekomstige steun, bieden tezamen een zo realistisch mogelijke inschatting van de omvang van hulp, die mensen nu en in de toekomst kunnen ontvangen vanuit hun eigen netwerk. Dit levert met andere woorden zicht op hun vangnet (zie figuur 4.2). De stevigheid van Haarlemmermeerse vangnetten wordt bepaald door de score op drie onderdelen (aard, reikwijdte en te verwachten steun). Een hoge score op alle drie de onderdelen betekent: een stevig vangnet. De meest robuuste vangnetten zijn dus te vinden bij bewoners met een groot netwerk, opgebouwd uit meerdere lagen, dichtbij huis, waarvan men bij nood concrete steun verwacht. Een zwak vangnet daarentegen hebben bewoners met een klein netwerk, waarvan naasten ver weg wonen en met weinig hoop op ondersteuning.

Figuur 4.2: Aard, reikwijdte en te verwachten steun netwerk als onderdeel van vangnet

DEEL 2: Wijktypen

De analyse van de wijktypen is gebaseerd op de volgende bronnen:

- Inwonersenquête Haarlemmermeer 2012
- Literatuur
- Registratiegegevens:
 - Bevolkingsbestand
 - Bevolkingsprognoses
 - Woningbestand
 - Regionaal Inkomensonderzoek
 - Mutatiestatistiek bevolkingsbestand
- Beleidsdocumenten

Steekproef

De steekproef is getrokken uit alle inwoners van Haarlemmermeer in de leeftijd van 18 tot 85 jaar, niet wonend in tehuisen en instellingen. Onder deze groep zijn aselect 15.000 vragenlijsten (persoonlijk op naam) uitgezet. De omvang van de steekproef per wijk of kern is bepaald aan de hand van het aantal bewoners en het aantal huishoudens in de betreffende wijk of kern (zie figuur 4.3). Respondenten konden de vragenlijst digitaal via een website invullen of schriftelijk en via de post terugsturen. De respons omvatte 4.289 vragenlijsten (28,6%). Per gebied varieerde de respons van 25% (Nieuw-Vennep Getsewoud) tot 35% (Burgerveen en Leimuiderbrug).

Hoewel het een personensteekproef is (waarbij alle personen een gelijke kans hadden om in de steekproef opgenomen te worden), werd per adres één vragenlijst uitgezet. We zijn zo te werk gegaan om de respons te

vergroten. Een bijkomend voordeel van deze werkwijze is dat iedere respondent één huishouden representeert. Het nadeel dat hieraan vastzit is dat personen in meerpersoonshuishoudens in de steekproef licht, maar wel systematisch zijn ondervertegenwoordigd.

Weging en ophoging

Niet alle leeftijdsgroepen responderen evenveel en hetzelfde geldt voor het geslacht van de kandidaten. De resultaten zijn per onderscheiden gebied gewogen naar vijfjarige leeftijdsgroep, naar geslacht en naar het aantal volwassenen in het huishouden. Dit laatste om de eerder genoemde ondervetegenwoordiging te corrigeren. Bij de weging is rekening gehouden met verschillen in bevolkingsgrootte tussen de onderscheiden gebieden. Dit biedt de mogelijkheid tot analyse per gebied, om de verschillen tussen gebieden en voor heel Haarlemmermeer te kunnen articuleren. Voor sommige kenmerken zijn de resultaten opgehoogd naar de totale bevolking per gebied en naar de gehele gemeente.

DEEL 3: Wijken en kernen

Voor een volledige onderzoeksverantwoording van het hoofdstuk over de wijken en kernen verwijzen we naar de inleiding van het derde deel, op pagina 54 t/m 55.

Figuur 4.3: Aantal verzonden en ontvangen vragenlijsten per wijk/kern

Wijken/kernen	Verzonden vragenlijsten	Aantal ontvangen vragenlijsten (N)			Respons %
		Digitaal	Schriftelijk	Totaal	
Hoofddorp centrum	1184	119	238	357	30,2
Hoofddorp Graan voor Visch	799	72	136	208	26,0
Hoofddorp Pax	644	84	113	197	30,6
Hoofddorp Bornholm	901	112	142	254	28,2
Hoofddorp Overbos	1034	117	196	313	30,3
Hoofddorp Toolenburg	1013	115	203	318	31,4
Hoofddorp Floriande	1240	150	171	321	25,9
Hoofddorp omgeving	41	7	6	13	31,7
Nieuw-Vennep centrum	457	26	121	147	32,2
Nieuw-Vennep Welgelegen	333	31	62	93	27,9
Nieuw-Vennep Linqenda	739	80	128	208	28,1
Nieuw-Vennep Getsewoud	1078	112	155	267	24,8
Nieuw-Vennep omgeving	51	1	10	11	21,6
Zwanenburg	1060	72	219	291	27,5
Badhoevedorp	1074	106	234	340	31,7
Lijnden/Boesingheliede	137	6	28	34	24,8
Vijfhuizen	788	89	139	228	28,9
Aalsmeerderbrug/Rozenburg/Oude Meer	121	6	28	34	28,1
Rijsenhout	696	55	142	197	28,3
Burgerveen/Leimuiderbrug	55	2	17	19	34,5
Weteringbrug	48	5	9	14	29,2
Abbenes	166	11	33	44	26,5
Buitenkaag	71	6	18	24	33,8
Lisserbroek	736	68	126	194	26,4
Beinsdorp	150	20	26	46	30,7
Zwaanshoek	259	26	56	82	31,7
Cruquius	125	11	24	35	28,0
Totaal	15000	1509	2780	4289	28,6

4.2 Begrippenlijst

Aard van de sociale banden: familiebanden, vriendschapsbanden of banden met buren.

Affectieve banden: hechte relaties met familie, vrienden en/of buren gebaseerd op wederzijds vertrouwen, liefde of vriendschap.

Buurt: deel van een wijk of dorp die door bewoners herkend wordt als een eenheid.

Buurtcohesie: de mate waarin buurtbewoners elkaar herkennen, met elkaar omgaan, zich thuis voelen in hun buurt en er onderdeel van willen uitmaken.

Buurtschap: enkele bij elkaar staande woningen en hun bewoners, synoniem voor gehucht of kleine buurt.

Caritas: oude term voor liefdadigheid en zorg (uit het Latijn).

Eigen kracht: beleidsterm voor de mate van zelfredzaamheid én omvang en reikwijdte van iemands netwerk.

Gehucht: enige bij elkaar staande woningen en hun bewoners, synoniem voor buurtschap.

Individualisering: containerbegrip om een aantal soms tegenstrijdige sociale ontwikkelingen in de moderne samenleving te duiden.

1. Het veroveren van meer individuele vrijheid en verantwoordelijkheid;
2. Zelfontplooiing én zelfredzaamheid;

3. Het losser worden van binding met de sociale omgeving (familie, groep en kerk), maar ook;

4. Zoveel afstandname t.o.v. het sociale dat de daarvoor te betalen prijs zichtbaar werd: vereenzaming, alleenstaand, op zich zelf aangewezen, onverhoeds kwetsbaar.

Instrumentele banden: sociale banden waarin praktisch nut, wederkerigheid en ruil de basis vormen.

Kern: centraal deel van een agglomeratie, die in omvang kan variëren.

Kwetsbaarheid: de verstoring van de lichfelijk en psychische balans in iemands leven, door ziekte, veroudering of andere omstandigheden, die zorg van anderen vergt.

Participatiesamenleving: beleidsterm voor de veranderde zorgopvatting bij overheden over de verantwoordelijkheid voor kwetsbare burgers vanuit de kritiek op ingesleten patronen in de verzorgingsstaat.

Reikwijdte van de banden: afstand van de woonplaats van een hulpbehoevende tot die van zijn naasten of potentiële hulpverleners

Secularisering: ontwikkeling van de samenleving, die zich sinds de 18e -eeuwse Verlichting geleidelijk heeft voorgedaan, waarin religieuze waarden en instituties sterk in kracht inboeten en mensen autonoom waarden kiezen en hun eigen leven leiden. In Nederland nam de secularisering vanaf de jaren '60 en '70 sterk toe (ontzuiling).

Sociaal domein: die aspecten van de samenleving, waarin (lokale) overheden zich mengen in terroir-gebonden leefomstandigheden en gedragspatronen van burgers.

Sociaal minimum: het wettelijk bestaansminimum zoals dat in de politieke besluitvorming is vastgesteld.

Sociaal netwerk: geheel aan (hechte en minder hechte) sociale banden van een persoon, die een potentiële bron van ondersteuning vormen.

Sociale cohesie: de mate van sociale samenhang in een samenleving.

Sociale compositie: sociaal economische en demografische samenstelling van buurt of wijk.

Sociale infrastructuur: het geheel van organisaties, diensten, voorzieningen en betrekkingen die het mogelijk maken dat mensen in redelijkheid in sociale verbanden (buurten, groepen, netwerken en huishoudens) kunnen leven en kunnen participeren in de samenleving.

Sociale kracht: de weerbaarheid van een samenleving of een sociale groep. Kan slaan op sociale compositie, sociale netwerken of vangnetten, dan wel een combinatie van deze drie.

Sociale ongelijkheid: structurele verschillen in eigendom, inkomen en opleiding tussen sociale groepen of lagen in een samenleving.

Solidariteit: compassie, verantwoordelijkheidsgevoel en concreet engagement tussen individuen en tussen sociale lagen in situaties van repressie, achterstelling, en nood: vanuit een notie van rechtvaardigheid en medeleven.

Vangnet: de ondersteuning en zorg die voortgebracht worden door naasten binnen een sociaal netwerk.

Vergrijzing: toename van het aandeel ouderen in de bevolking.

Verzorgingsstaat: Stelsel van sociale voorzieningen, zoals die in naoorlogs Nederland vorm kreeg.

Welbegrepen eigenbelang: anderen helpen uit eigen belang.

Wijk: deel van een woonplaats dat ruimtelijk en/of sociaal een eenheid vormt.

Wijktype: groepering van wijken op basis van ontstaansmoment en ontwikkeling, met aandacht voor schaalgrootte en ideeën over bouwen en wonen. Dit leidde voor Haarlemmermeer tot zes wijktypen.

- **Historische kern:** kleine negentiende-eeuwse dorpen, buurtschappen en bebouwing langs de polderlinten, die ontstonden vanuit de vroegste verkaveling van de drooglegging. Sindsdien zijn buurtschappen en dorpen heel geleidelijk en slechts beperkt gegroeid.
- **Contrastdorp:** een oud dorp met nieuwbouw aangroei, bestaand uit twee sterk van elkaar verschil-

lende componenten; enerzijds oude dorpsgedeelten, ontstaan langs de doorgaande polderwegen en langs de Ringdijk, anderzijds moderne wijken met meer compacte bebouwing.

- **Mozaïekkern:** bestaat uit een mix van oud en nieuw. Dit type is een mengelmoes van bebouwing in allerlei stijlen. Niet slechts enkele, maar alle ontwikkelingsfasen van het verstedelijkingsproces van de polder tref je hier aan.
- **Kleine moderne wijk:** eerste planmatige uitbreidingen binnen Hoofddorp en Nieuw-Vennep die – in vergelijking met alle recenter gebouwde wijken – een maat kleiner zijn.
- **Grote moderne wijk:** deze planmatige uitbreidingen binnen Hoofddorp zijn drie keer groter dan de kleine moderne wijken. Dit wijktype kreeg door omvang en compacte bouw een meer stedelijk cachet dan de kleine moderne wijk.
- **Postmoderne wijk:** planmatige uitbreidingen in Hoofddorp en Nieuw-Vennep, waarbij een potpourri aan bouwstijlen gebruikt is.

Woonerf: stedenbouwkundig ontwerp, in opgang in de jaren vijftig, met als doel meer intimiteit in de woonomgeving brengen. Eengezinswoningen werden in groepjes gesitueerd aan kronkelende/lusvormige straten. Het autoverkeer werd naar de marge van de wijk verdrongen, zodat de voetganger meer ruimte kreeg.

WOZ: een financieel becijferde waardering van onroerende zaken, in het bijzonder van woningen.

4.3 Literatuurlijst

- Beer de, P. & Koster, F. (2007). *Voor elkaar of uit elkaar? Individualisering, globalisering en solidariteit*. Amsterdam: Aksant.
- Boekel, P. (1868). *Geschiedenis van het Haarlemmermeer in schetsen en taferelen*. Amsterdam.
- Doorn, van, J.A.A. & Schuyt, C.J.M. (1977). *De stagnerende Verzorgingsstaat*. Amsterdam: AUP.
- Duyvendak, J.W. (2004). *Een eensgezinde vooruitstrevende natie: over de mythe van 'de' individualisering en de toekomst van de sociologie*. Amsterdam: AUP.
- Felling, A., Peters, J. & Scheepers, P. (2000). *Individualisering in Nederland aan het eind van de twintigste eeuw. Empirisch onderzoek naar omstreden hypothesen*. Assen: van Gorcum.
- Gemeente Haarlemmermeer (2002). *Haarlemmermeer 150 jaar droog*.
- Kampen, T., Verhoeven, I. & Verplanke, L. (red). (2013). *De affectieve burger*. Amsterdam: Van Gennep.
- Komter, A., & Knijn, T. (2004). *Zwarte schapen in de familie*. *Demos*, 20(10), 85-86.
- Linders, L. (2005). *De betekenis van nabijheid*. (Proefschrift, Universiteit van Tilburg, Nederland).
- Merton, R. (1968). *The Matthew effect in science*. *Science*, 6, 56-63.
- Rorty, R. (2008). *Contingentie, ironie en solidariteit*. Utrecht: Ten Have.
- Schuyt, C.J.M. (2013). *Noden en Wensen. De Verzorgingsstaat gezien als historisch fenomeen*. (Inaugurale rede Erasmus Universiteit Rotterdam). Geraadpleegd op: http://www.eur.nl/fsw/vandoornleerstoel/van_doornlezing/
- Smith, A. (1759). *The Theory of Moral Sentiments*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Swaan, A. (2004). *Zorg en de staat. Welzijn, onderwijs en gezondheidszorg in Europa en de Verenigde Staten in de nieuwe tijd* (6de druk). Amsterdam: Bert Bakker.
- Veen, ter, H.N. (1925). *De Haarlemmermeer als kolonisatiegebied*.
- Vreugdenhil, M. (2012). *Nederland Participatieland?* Amsterdam: AUP.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2006). *De Verzorgingsstaat herwogen*. Geraadpleegd op <http://www.wrr.nl/publicaties/publicatie/article/de-verzorgingsstaat-herwogen/>

Brede School, Floriande
Bron: Jur Engelchor

De onderzoeksafdeling van de gemeente Haarlemmermeer publiceert in opdracht van het college van B&W jaarlijks een onderzoeksrapport over de gemeente. Om het jaar verschijnt de reeks *Kijk op de Wijk*. In deze periodieke publicatiereeks wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken van één onderwerp dat op wijkniveau speelt. Zo was de sociale infrastructuur in de verschillende wijken en wijktypen van onze gemeente het onderzoeksthema van *Kijk op de Wijk 2* en is in *Kijk op de Wijk 3* de openbare ruimte op wijkniveau in beeld gebracht. In de reeks *De Staat van Haarlemmermeer* komen thema's aan bod die juist wijkoverschrijdend zijn. *Kijk op de Wijk* heeft als doel om de diversiteit binnen de gemeente in beeld te brengen; *De Staat van Haarlemmermeer* beoogt juist een beeld te geven van het eigene van Haarlemmermeer door te kijken naar de verschillen t.o.v. de regio, andere 100.000+ gemeenten en Nederland. Voor andere publicaties, onderzoeksresultaten en voor meer statische gegevens kunt u onze website raadplegen:

www.haarlemmermeer.nl/onderzoek.

Kijk op de Wijk 3

Projectleider

Isabel Suárez

Auteurs

Deel 1

Isabel Suárez

Rinse Derksen

Deel 2

Rinse Derksen m.m.v. Marinus Lineman

Deel 3

Koos Langeveld en Michiel Overkamp

Eindredactie

Isabel Suárez m.m.v. Marinus Lineman en

Stineke Bogaart

Tabellen en figuren

Team Onderzoek

Vormgeving

Grafisch Centrum

Foto's Van welke bron niet benoemd;
Danny de Casembroot, Kees van der Veer,
Jur Engelchor, shutterstock en gemeente
Haarlemmermeer

Drukwerk

Drukkerij Groen

Overzichtskaart Deel 3: Wijken & Kernen

1 Aalsmeerderbrug, Rozenburg en Oude Meer

2 Abbenes

3 Badhoevedorp en Nieuwe Meer

4 Beinsdorp

5 Buitenkaag

6 Burgerveen en Leimuiderbrug

7 Cruquius

8 Hoofddorp

9 Bornholm

10 Centrum

11 Floriande

12 Graan voor Visch

13 Overbos

14 Pax

15 Toolenburg

16 Lijnden en Boesingheliede

17 Lissbroek

18 Nieuw-Vennep

19 Centrum

20 Getsewoud

21 Linqenda

22 Welgelegen

23 Rijsenhout

24 Vijfhuizen

25 Weteringbrug

26 Zwaanshoek

27 Zwanenburg

A Schiphol

Legenda wijk- of kernkaart:

Woningwaarden:

	Geen woning of WOZ onbekend
	Sociale huurwoning
	Particuliere huurwoning
	koop <220.000
	koop 220-250.000
	koop 250-350.000
	koop > 350.000

Buurtvoorzieningen:

	Gezondheidscentrum
	Huisarts
	Tandarts
	Fysiotherapeut
	Basisonderwijs
	Sociaal cultureel centrum
	Supermarkt

Vergelijkingscijfers Haarlemmermeer:

Gemiddeld gestandaardiseerd jaarinkomen (2011): €26.400

Buurtcohesie (2012): 6,2

Percentage sociale huurwoningen (2013): 24%

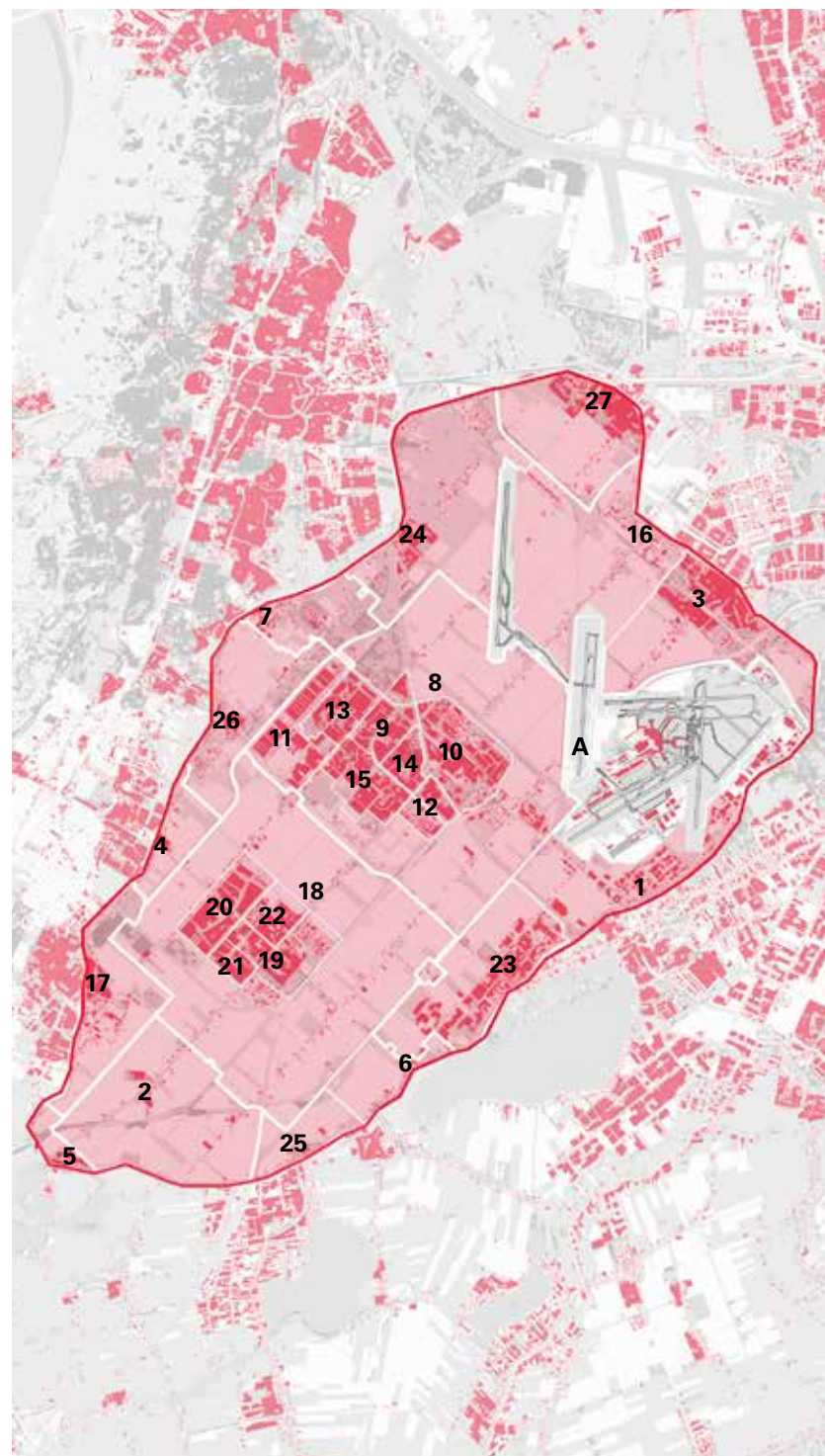
Huishoudverdeling (2014):

Twee personen 28%

Twee personen met kind(eren) 37%

Eénoudergezinnen 7%

Alleenstaanden 27%

Gemeente Haarlemmermeer
Staf Bestuur en Directie
Team Onderzoek
Postbus 250, 2130 AG Hoofddorp
www.haarlemmermeer.nl/onderzoek